

St.prp. nr. 10

(2001-2002)

Om samtykke til ratifikasjon av en
avtale med tilhørende vedlegg om
endring av Konvensjon om opprettelse
av Det europeiske frihandelsforbund
(EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i
Vaduz 21. juni 2001

*Tilråding fra Utenriksdepartementet av 9. november 2001, god-
kjent i statsråd samme dag. (Regjeringen Bondevik II)*

1 Innledning

Konvensjonen om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960 (EFTA-konvensjonen) har ikke gjennomgått noen omfattende revisjon siden den ble undertegnet i 1960, til tross for at både medlemsmassen og karakteren av samarbeidet har gjennomgått store endringer. De fleste og største medlemslandene har etter hvert trådt ut av EFTA for å bli medlemmer i EU, mens de økonomiske forbindelsene mellom tidligere og gjenværende medlemsland er blitt opprettholdt gjennom frihandelsavtaler mellom EFTA-landene og EF, og senere gjennom EØS-avtalen.

De gjenværende EFTA-medlemmene, som er Norge, Island, Liechtenstein og Sveits, har i økende grad brukt organisasjonen som et redskap for to formål som ikke var forutsett i den opprinnelige EFTA-konvensjonen:

- a) å utgjøre en praktisk og institusjonell ramme for de tre landene som inngår i EFTA-pilaren i EØS-samarbeidet; Norge, Island og Liechtenstein;
- b) å utgjøre en ramme og felles plattform for det stadig økende samarbeidet mellom alle de fire EFTA-landene på den ene siden og land og organisasjoner utenfor EFTA og EU på den andre. Dette såkalte tredjelandssamarbeidet i EFTA omfatter p.t. 18 frihandelsavtaler og 8 samarbeidserklæringer.

Samtidig er betydningen av det egentlige, interne EFTA-samarbeidet gradvis blitt mindre, i takt med den sterke reduksjonen i medlemsmassen og samhandelen mellom medlemslandene, relativt sett.

Denne tyngdeforskyvningen i EFTA-samarbeidet har skjedd gradvis og på en pragmatisk måte, uten tilsvarende endringer i avtalegrunnlaget, slik at dette ikke lenger reflekterer det som nå er organisasjonens hovedoppgaver. EFTA-konvensjonen er også blitt avleggs på andre måter, idet den ikke er blitt oppdatert med nye konsepter i internasjonalt økonomisk samarbeid og ikke har tatt opp i seg nye viktige samarbeidsområder som tjenestehandel, investeringer, offentlige anskaffelser og beskyttelse av immateriell eiendomsrett.

Innen rammen av det stadig mer omfattende tredjelandssamarbeidet er det i økende grad blitt opplevd som et paradoks at EFTAs tredjelandssamarbeid er i ferd med å bli mer moderne og omfattende enn det meget modne og tradisjonsrike samarbeidet EFTA-landene imellom. Det dreier seg her om land som alle befinner seg på et høyt utviklingsnivå, med meget åpne økonomier, der tjenestehandel utgjør en voksende andel.

Den direkte foranledningen til den omfattende revisjonen som nå er gjennomført, var inngåelsen at et sett på sju bilaterale avtaler mellom Sveits og EU i juni 1999. De omfatter saksfeltene tekniske handelshindringer, fri personbevegelse, forskning og utvikling, offentlige anskaffelser, landtransport, lufttransport og handel med landbruksvarer. Disse avtalene, som er ment å råde bot på noen av de uheldige konsekvensene av at Sveits ble stående utenfor EØS, anses av sveitserne å dekke om lag 80 prosent av substansen i EØS-samarbeidet, men uten dette samarbeidets institusjoner og innslag av overnasjonalitet.

Et hovedformål med revisjonen var å bringe EFTA-samarbeidet opp på et tilsvarende nivå som det nye avtaleverket mellom Sveits og EU, for derved å

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

unngå uheldig diskriminering mellom EFTA-borgere og -foretak på den ene siden og EU-borgere og -foretak på den andre når disse avtalene trer i kraft, trolig tidlig i 2002.

Videre var det, ikke minst på norsk side, et sterkt ønske om å utvide EFTA-samarbeidet til viktige nye områder som tjenestehandel og investeringer, som ennå ikke er omfattet av spesielle avtaler mellom Sveits og EU, for derved å skaffe norske aktører et bedre grunnlag på det meget interessante sveitsiske markedet.

Begge disse hensynene må anses å være godt ivaretatt gjennom den reviderte EFTA-konvensjonen.

Endelig har revisjonen av EFTA-konvensjonen gitt en god anledning til en høyst påkrevet gjennomgang og oppdatering av det avtalemessige grunnlaget for EFTA-samarbeidet, som nå er brakt i bedre samsvar med moderne konsepter for internasjonalt økonomisk samarbeid.

De eneste saksfeltene av betydning som ikke har vært gjenstand for en omfattende revisjon i denne sammenheng, er bestemmelsene om opprinnelsesregler og om administrativt tollsamarbeid, som på forhånd var blitt holdt løpende oppdatert. Dessuten er bestemmelsene om handel med landbruksvarer i det alt vesentlige beholdt uendret, slik at basis landbruksvarer fremdeles faller utenfor den generelle frihandelen innen rammen av EFTA.

Det er forutsetningen at den reviderte EFTA-konvensjonen heretter skal holdes løpende oppdatert, i lys av utviklingen på andre områder, særlig i EFTA-landenes forhold til EU.

Den reviderte EFTA-konvensjonen anses å være i samsvar med bestemmelsene i WTOs regelverk om hvor omfattende frihandelsavtaler må være.

Avtalen gjelder i praksis bare forbindelsene mellom Sveits på den ene siden og de tre EØS/EFTA-medlemmene på den andre. Forbindelsene mellom Island, Liechtenstein og Norge forblir regulert av EØS-avtalen.

Avtalen om endring av EFTA-konvensjonen ble parafert etter en avsluttende forhandlingskonferanse i Genève 6. april 2001 og undertegnet på EFTAs halvårslige ministermøte i Vaduz 21. juni 2001

Avtalen inngås på engelsk, som er eneste autentiske språkversjon. Endringsavtalen følger som trykt vedlegg til proposisjonen i engelsk originaltekst med norsk oversettelse. Den konsoliderte avtalen med alle vedlegg følger som særskilt vedlegg i engelsk originalversjon med norsk oversettelse.

2 Arbeidet med revisjon av EFTA-konvensjonen. Historikk, bakgrunn og gjennomføring

2.1 Kort historikk over EFTA-samarbeidet

2.1.1 Etablering av frihandel mellom «de ytre sju»

EFTA har gjennom mer enn 40 år spilt en viktig rolle i norsk handelspolitikk og i internasjonaliseringen av norsk næringsliv. Organisasjonen ble etablert av «de ytre sju» i 1960, som et alternativ til EF og «de indre seks», etter at forsøk etter krigen på å etablere en mer omfattende vesteuropeisk frihandelsorganisasjon hadde løpt ut i sanden. Med fra starten var Danmark, Norge, Portugal, Storbritannia og Nord-Irland (UK), Sveits, Sverige og Østerrike. Finland, som pga. av forholdet til Sovjetunionen ikke kunne være med for fullt fra starten, fikk en assosieringsavtale året etter, som for praktiske formål etter hvert kom til å fungere som nesten likeverdig medlemskap. Island kom med i 1970, og dermed var den nordiske kretsen i EFTA komplett.

Avviklingen av toll og andre handelshindringer gikk relativt smertefritt og bidro til mer effektiv ressursanvendelse, jevn og stabil vekst, høy sysselsetting og økt velferd. Ikke minst åpningen av et slags utvidet hjemmemarked i de andre nordiske land ga bedriftene nyttige erfaringer i eksportmarkedsføring, og utgjorde dermed en viktig fase i internasjonaliseringen av næringslivet i Norge og de andre nordiske landene.

2.1.2 Frihandelsavtaler med EF

Nærmere forbindelser med EF var allerede fra starten en viktig målsetting for EFTA. Etter diverse sonderinger og framstøt ledet av Storbritannia ble det i 1972 fremforhandlet tiltredelsesavtaler for Storbritannia, Danmark og Norge, samt for Irland, som ikke var med i EFTA, men økonomisk og på andre måter var nær knyttet til Storbritannia. For de andre EFTA-landene var medlemskap på dette tidspunktet av forskjellige grunner ikke aktuelt. For Finland, Sveits, Sverige og Østerrike var det i så måte først og fremst nøytralitetshensyn som gjorde seg gjeldende. Portugal var på denne tiden et militærdiktatur og dermed ikke kvalifisert til medlemskap.

Med sikte på å bevare frihandelen og samarbeidet som var etablert mellom de uttreddende og de gjenværende EFTA-landene ble det imidlertid samtidig med medlemskapsforhandlingene fremforhandlet frihandelsavtaler mellom de gjenværende EFTA-landene og EF. Disse avtalene trådte i kraft 1. januar 1973, samtidig med medlemskapet for de nye EF-medlemmene. Etter at det ble «nei» ved den norske folkeavstemningen om medlemskap i november 1972, ble det også på relativt kort tid fremforhandlet en tilsvarende frihandelsavtale for Norge. Disse avtalene var i prinsippet bilaterale, men i praksis var de tilnærmet identiske. Da tollavtrappingen i det alt vesentlige var fullført i 1977, var det dermed i praksis etablert et stort multilateralt frihandelsområde som omfattet både EF og EFTA.

2.1.3 EØS-avtalen

EFs planer i 80-årene om å få fart på de skrantende europeiske økonomiene gjennom å etablere et reelt «indre marked», med fri flyt av varer, tjenester, kapital og personer, skapte uro i EFTA-landene, som med sine små, meget åpne økonomier i mellomtiden var blitt mer avhengige av udiskriminert adgang til EF-markedet enn de fleste EF-medlemmene, som hadde større hjemmemarkeder å falle tilbake på.

Det ble på dette tidspunktet fremdeles ansett som umulig for den nøytrale majoriteten av EFTA-landene å bli medlemmer i EU. Etter en del initiativ og mellomløsninger ble det i 1990 igangsatt forhandlinger om et Europeisk økonomisk samarbeidsområde (EØS), som ble slutført i 1992. Hovedformålet var å tillate EFTA-landene, som med sine ca. 30 millioner innbyggere utgjorde EFs viktigste handelspartner, å delta i Det indre marked uten å være med i det politiske samarbeidet i EF.

Etter en sveitsisk folkeavstemning i desember 1992 ble Sveits ikke med da Avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS-avtalen) trådte i kraft 1. januar 1994. Dermed forble den bilaterale frihandelsavtalen fra 1973 hovedgrunnlaget for de økonomiske forbindelsene mellom Sveits og EF.

2.1.4 Finland, Sverige og Østerrike trer ut av EFTA og blir medlemmer i EU

Allerede før EØS-avtalen trådte i kraft hadde den politiske situasjonen i Europa endret seg så radikalt at nøytraliteten ikke lengre ble ansett som en hindring for at Finland, Sverige og Østerrike kunne slutte seg til EU. Disse landene innledet derfor medlemskapsforhandlinger i 1993, og fikk etter kort tid også følge av Norge. I og med at en god del av spørsmålene allerede var løst gjennom EØS-forhandlingene kunne medlemskapsforhandlingene slutføres på meget kort tid, og tiltredelsesavtalene ble undertegnet i løpet av våren 1994, bare noen få måneder etter at EØS-avtalen trådte i kraft. Etter folkeavstemninger i søkerlandene i løpet av sommeren og høsten 1994 skiftet Finland, Sverige og Østerrike side og sluttet seg til EF-pilaren i EØS fra 1. januar 1995, mens Norge ble igjen i den sterkt reduserte EFTA-pilaren sammen med Island.

De fikk i mai 1995 følge av Liechtenstein. Fyrstedømmet hadde i praksis gjennom sin tollunion med Sveits deltatt i EFTA-samarbeidet fra starten. Gradvis begynte også representanter for Liechtenstein å delta i drøftelsene i EFTAs organer, først på observatørbasis. I tråd med en generell utvikling i retning av å delta i stadig flere internasjonale organisasjoner som fullverdig medlem, ble Liechtenstein opptatt som fullt og likeverdig EFTA-medlem i 1991. Liechtenstein deltok også i EØS-forhandlingene, og hadde folkeavstemning; i motsetning til Sveits med positivt resultat. På grunn av tollunionen, den økonomiske unionen og det generelt meget nære samarbeidet med Sveits ble det imidlertid ansett som komplisert for Liechtenstein å bli part i EØS da Sveits ble stående utenfor. Etter en tenkepause og nye forhandlingsrunder med både EF og Sveits ble det arrangert ny folkeavstemning, der temaet i prinsippet var det reviderte avtaleverket med Sveits som skulle gjøre det mulig for Liechtenstein å bli part i EØS uten Sveits. Også denne folkeavstemningen ga positivt resultat, slik at EFTA-pilaren i EØS fra mai 1995 kunne økes fra to til tre medlemmer. Det var en velkommen forsterkning, bl.a. i lys av at det ble enklere med

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

flertallsavgjørelser i kollegiet i EFTAs overvåkningsorgan (ESA) og i EFTA-domstolen.

2.1.5 Det nye bilaterale avtaleverket mellom Sveits og EU

For å råde bot på noen av de uheldige sidene av å stå utenfor EØS, uten fullgod adgang til EUs indre marked, innledet Sveits forhandlinger med EU om et sett bilaterale avtaler. Det som særlig interesserte Sveits, var et nærmere samarbeid om tekniske handelshindringer, deltakelse i EUs forskningssamarbeid, samarbeid om luftfart og om offentlige anskaffelser. For å oppnå det måtte de imidlertid også godta å forhandle om saksfelt som var vanskelige i forholdet mellom Sveits og EU, nemlig fri bevegelighet av personer, landtransport gjennom Sveits og handel med landbruksvarer. Forhandlingene ble vanskelige og tok meget lang tid, men endte i juni 1999 med undertegning av et sett på sju separate, men innbyrdes sammenbundne avtaler, med en klausul som innebærer at dersom én av avtalene ikke gjennomføres etter forutsetningene, opphører også de øvrige å gjelde.

Avtalene er ratifisert av Sveits, etter at en folkeavstemning i mai 2000 ga to tredjedels flertall, og de er også godkjent av EUs Råd og av Europaparlamentet. Som såkalte blandede avtaler må de imidlertid også godkjennes av de nasjonale parlamentene i samtlige EU-land, og her er det ennå flere nasjonalforsamlinger som ikke har ferdigbehandlet saken. Avtalene ventes derfor tidligst å kunne tre i kraft fra årsskiftet 2001/2002.

2.1.6 EFTAs tredjelandssamarbeid

EFTAs såkalte tredjelandssamarbeid ble innledet med fremforhandling av felles frihandelsavtaler med Tyrkia og Israel i 1991. Det var basert på den såkalte Gøteborg-erklæringen som ble vedtatt på EFTAs ministermøte i Gøteborg året før. Hovedformålet med tredjelandssavtalene var å sikre EFTA-landenes bedrifter like konkurransevilkår med konkurrentene i EF, etter at EF hadde inngått assosieringsavtaler med disse landene.

Parallellitet med EU og like konkurransevilkår for de økonomiske aktørene er fremdeles et hovedmotiv for EFTA-landenes tredjelandssamarbeid, men under spesielle omstendigheter har det også forekommet at EFTA-landene har fremforhandlet frihandelsavtaler med tredjeland før EF. Det gjelder i forhold til de baltiske land, Slovenia, Makedonia, Kroatia og Canada, hvorav forhandlingene med sistnevnte fortsatt ikke er fullført.

Etter at Finland, Sverige og Østerrike hadde forlatt EFTA og gått inn i EU, vedtok de gjenværende EFTA-landene gjennom den såkalte Bergenserklæringen på EFTAs ministermøte i juni 1995 å opprettholde og videreutvikle tredjelandssamarbeidet, først og fremst med henblikk på å tilgodese bedriftene og sikre arbeidsplassene i eksportnæringene. Fremforhandling og forvaltning av frihandelsavtaler med land utenfor EU og EFTA er dermed blitt den klart viktigste og mest arbeidskrevende oppgaven ved EFTAs hovedkvarter i Genève, mens EFTAs tallmessig større kontor i Brussel har som oppgave å bistå EFTA-pilaren med å holde EØS-avtalen løpende oppdatert og velfungerende.

Medregnet de siste to frihandelsavtalene med Jordan og Kroatia, som ble undertegnet samtidig med den reviderte EFTA-konvensjonen og ennå ikke er

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

trådt i kraft, omfatter EFTAs tredjelandssamarbeid 18 frihandelsavtaler og 8 samarbeidserklæringer med land og organisasjoner utenfor EU og EFTA. Det er det største nettverket av slike avtaler i verden, nest etter EUs. Det omfatter bl.a. frihandelsavtaler med alle kandidatland til EU, unntatt Kypros, og sikrer dermed på de fleste områder også en myk overgang til disse landenes medlemskap i EØS, når de i sin tid trer inn i EU.

2.2 Bakgrunnen for initiativet til å revidere EFTA-konvensjonen

På EFTAs ministermøte i Lillehammer i juni 1999 inviterte Sveits' økonomiminister Pascal Couchepin sine kolleger til å gjennomføre en kartlegging av hvorvidt de resultatene som var oppnådd i forholdet mellom Sveits og EU gjennom de bilaterale avtalene også kunne gjøres gjeldende EFTA-landene i mellom, fortrinnsvis gjennom en revisjon av EFTA-konvensjonen. Forslaget ble akseptert, og det påfølgende utredningsarbeidet brakte for dagen at bestemmelsene i de sveitsiske bilaterale avtalene i stor grad tilsvarte bestemmelsene i EØS-avtalen på de samme saksfeltene. Konklusjonen ble dermed at det syntes fullt mulig å oppgradere EFTA-samarbeidet til et tilsvarende nivå ved å ta utgangspunkt i bestemmelsene i EØS-avtalen og i de sveitsiske bilaterale avtalene. På EFTAs ministermøte i Genève i desember 1999 ble det enighet om å sette i gang arbeidet med å oppgradere EFTA-konvensjonen og utarbeide konkrete forslag til hvordan tilsvarende bestemmelser kunne innarbeides i EFTA-konvensjonen.

Samtidig hadde EFTA-landene måttet erkjenne at samarbeidet dem imellom etter hvert var blitt noe akterutseilt av utviklingen, ikke minst i lys av etableringen av WTO i 1995 med tilhørende utvidede og oppdaterte regelverk for verdenshandelen. Det fortonte seg som særlig utilfredsstillende at det meget modne og tradisjonsrike samarbeidet EFTA-landene imellom ikke omfattet nye og viktige områder som tjenestehandel og investeringer, mens tredjelandssamarbeidet var i ferd med å bli utvidet til disse områdene. Det ble derfor satt i gang et arbeid med sikte på å vurdere en utvidelse av EFTA-samarbeidet til tjenester og investeringer. Da arbeidet med å oppgradere EFTA-samarbeidet til Sveits/EU-nivå ble igangsatt, ble de to prosessene slått sammen, selv om avtalene mellom Sveits og EU ikke omfattet tjenestehandel og investeringer. Disse saksfeltene hadde vært oppe i forhandlingene, men uten tellende resultater. De ble dermed betraktet som «tiloversblevne» temaer, som skulle gjøres til gjenstand for en ny forhandlingsrunde mellom Sveits og EU når de sju inngåtte avtalene var ratifisert og trådt i kraft.

2.3 Organisering og gjennomføring av revisjonsarbeidet

Hovedtyngden av det meget omfattende forberedelsesarbeidet ble utført av en rekke arbeidsgrupper og undergrupper, til sammen 12 i tallet, der de fleste norske departementer deltok aktivt på sine respektive ansvarsområder. Arbeidet innebar ikke vesentlige interesseløstsetninger, og var på mange områder av nokså teknisk karakter. Med utgangspunkt i de sveitsiske avtalene og i EØS-avtalen ble det utarbeidet konkrete forslag om hvordan nye samarbeidsområder kunne innarbeides i EFTA-konvensjonen.

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

Arbeidet ble koordinert av en styringsgruppe, som også foresto den nødvendige gjennomgang og oppdatering av de horisontale og institusjonelle bestemmelsene i EFTA-konvensjonen av 1960. En interdepartemental gruppe bisto med koordineringen i Norge. Arbeidet ble ledet av Utenriksdepartementet.

De ulike arbeidsgruppene kom etter hvert, med god bistand fra EFTA-sekretariatet, fram til omfattende forslag til løsninger på sine respektive områder, slik at det var et begrenset antall spørsmål som gjensto til den siste forhandlingsrunden. På basis av en positiv rapport fra EFTAs råd besluttet EFTAs ministermøte i Genève i desember 2000 å gjennomføre en avsluttende forhandlingskonferanse i løpet av neste vår, etter at en del ytterligere forberedelser på ekspertnivå var fullført. Denne forhandlingskonferansen fant sted i Genève 2.-6. april 2001. Utenriksdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Landbruksdepartementet, Samferdselsdepartementet, Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Finansdepartementet ved Toll- og avgiftsdirektoratet og Norges faste delegasjon i Genève var representert i den norske forhandlingsdelegasjonen.

2.4 Norges handel med Sveits

Den interne EFTA-handelen utgjør nå bare en liten brøkdel av hva den gjorde tidligere, etter at de fleste og største medlemslandene har trådt ut av EFTA og blitt medlemmer i EU. Handelen mellom Norge og Sveits utgjør den vesentlige andelen, og det er egentlig bare den som er interessant fra norsk synspunkt i denne sammenhengen, idet forbindelsene med Island og Liechtenstein reguleres gjennom EØS-avtalen.

Importen er vesentlig større enn eksporten; den utgjorde i 2000 3 314 millioner kroner, mens eksporten beløp seg til 1 756 millioner kroner. Det tilsvarte henholdsvis 1,19 og 0,35 prosent av Norges samlede utenrikshandel. Eksporten har vist en moderat økning i løpet av de siste tre årene, mens importen sank med nesten 20 prosent fra 1998 til 1999, for så å øke med om lag 10 prosent fra 1999 til 2000.

Tabell 2.1: Samhandelen mellom Norges og Sveits 1998-2000

	1998	1999	2000
Eksport	1 582	1 611	1 756
Import	3 771	3 072	3 314
Total handel	5 353	4 683	5 070

Kilde: World Trade Atlas. Alle tall i millioner norske kroner.

Maskiner og elektrisk utstyr utgjør til sammen nesten 40 prosent av importen, mens aluminium og fisk er de to største norske eksportartiklene, med henholdsvis 18,6 og 14,8 prosent av totalen.

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

Tabell 2.2: Norges eksport til Sveits i 2000 fordelt på de viktigste vareslagene

		Total	% andel
	Total eksport til Sveits	1 756	0,35
HS 76	Aluminium og varer derav	325	18,54
HS 03	Fisk og krepsdyr	259	14,75
HS 99	Berging og reparasjoner	128	7,29
HS 84	Maskiner, mekaniske redskaper	123	7,02
HS 85	Elektriske maskiner	107	6,14
HS 27	Mineralsk brensel, oljer	97	5,57
HS 44	Tre og trevarer	68	3,91
HS 48	Papir og papp	66	3,78
HS 38	Diverse kjemiske produkter	57	3,29
HS 16	Produkter av kjøtt, fisk	53	3,03

Kilde: World Trade Atlas. Tallene i millioner norske kroner.

Tabell 2.3: Norges import fra Sveits i 2000 fordelt på de viktigste vareslagene

		Total	% andel
	Total import fra Sveits	3 313	1,19
HS 84	Maskiner, mekaniske redskaper	780	23,56
HS 85	Elektriske maskiner	521	15,75
HS 90	Instrumenter til optisk, medisinsk og kirurgisk bruk	282	8,54
HS 30	Farmasøytiske produkter	277	8,36
HS 24	Tobakk	185	5,60
HS 91	Ur og urdeler	140	4,25
HS 39	Plastikk	119	3,60
HS 21	Forskjellige tilberedte næringsmidler	95	2,88
HS 87	Kjøretøyer (unntatt jernbaner)	89	2,70
HS 76	Aluminium og varer derav	79	2,40

Kilde: World Trade Atlas. Tallene i millioner norske kroner.

3 Forhandlingsmål og hovedresultater

3.1 Viktige forhandlingsmål for Norge

3.1.1 Generelt

Et viktig generelt forhandlingsmål for Norge var at EØS/EFTA-landene som et minimum skulle oppnå likebehandling med EU for sine borgere og bedrifter i Sveits.

3.1.2 Landbruk

På landbruksområdet ønsket ikke Norge å kopiere løsningen fra avtalene mellom Sveits og EU. Den bilaterale landbruksavtalen mellom Sveits og EU omfattet bl.a. tilnærmet full frihandel med ost, og Sveits ønsket en tilsvarende ordning i EFTA. For Norge var det ikke aktuelt å gå lengre enn det en har gjort i forhold til EU. Norge var imidlertid rede til å forhandle om visse økninger i tollfrie ostekvoter og konsesjoner for enkelte andre basis landbruksvarer.

3.1.3 Tjenestehandel og investeringer

Samtidig ønsket Norge å gå lengre enn avtalene mellom EU og Sveits i forhold til tjenestehandel og etableringer/investeringer. Dette skyldes både reelle økonomiske interesser i Sveits og hensynet til våre frihandelsavtaler med tredjeland, hvorav noen allerede omfatter områder som ikke er dekket i den nåværende EFTA-konvensjonen. For å kunne ha et bedre utgangspunkt for å forhandle slike avtaler var det viktig å få et felles avtalegrunnlag for de fire EFTA-landene. Sveits på sin side hadde problemer med å akseptere et EØS-lignende regime for tjenestehandel og investeringer. Dette skyldtes først og fremst at de ikke hadde gjennomført noen tilsvarende revisjon av sitt regelverk som det EØS-landene hadde foretatt i forbindelse med gjennomføringen av EØS, og de var ikke innstilt på å gjennomføre større lovendringer i forbindelse med revisjonen av EFTA-konvensjonen.

3.1.4 Fri bevegelse for personer

Likebehandling av norske borgere mht. fri personbevegelse og tilgrensende saksfelter som trygderettigheter og gjensidig godkjenning av yrkeskvalifikasjoner var også viktige norske mål for revisjonsarbeidet. Her ble det oppnådd tilfredsstillende løsninger på alle sentrale spørsmål i de respektive arbeidsgruppene, så disse spørsmålene spilte ikke noen vesentlig rolle i de avsluttende forhandlingene mellom Sveits på den ene siden og Norge og Island på den andre. Derimot var det meget vanskelige og langtrukne forhandlinger mellom Sveits og Liechtenstein i forbindelse med sveitsiske krav om EØS-behandling i Liechtenstein på dette saksfeltet.

3.1.5 Veitransport - kvoter for tunge kjøretøy

Fra norsk side var det også viktig å få tilstrekkelig store kvoter for tunge lastebiler i transitt gjennom Sveits, i den fireårige overgangsperioden som er fremforhandlet med EU før de særlige sveitsiske vektbegrensningene skal være helt avviklet og erstattet med et ikke-diskriminerende avgiftssystem.

3.1.6 Offentlige anskaffelser

Åpninger i markedet for offentlige anskaffelser, særlig for tjenestehandel, var også et viktig mål.

3.1.7 Immaterielle rettigheter

Behandlingen av beskyttelsen av immaterielle rettigheter har lenge vært problematisk i EFTAs tredjellandsavtaler. Dette var også tilfelle i disse forhandlingene. Den nåværende EFTA-konvensjonen inneholder ingen bestemmelser om beskyttelse av immaterielle rettigheter. Fra norsk side var det et mål å få modernisert og oppgradert de bestemmelsene som normalt har inngått i tredjellandsavtalene, samtidig som det var viktig å ivareta norske posisjoner med hensyn til tvangslisensiering og bioteknologiske oppfinnelser.

3.2 De viktigste forhandlingsresultatene

3.2.1 Generelt

Endringsavtalen innebærer i hovedsak at Sveits og de andre EFTA-landene vil gi hverandres borgere og foretak samme behandling som EUs borgere og foretak på de områdene som dekkes av Sveits' bilaterale avtaler. EFTA-samarbeidet utvides dermed til en rekke nye områder, først og fremst fri bevegelighet for personer, med tilhørende samarbeid om trygd og gjensidig godkjenning av yrkeskvalifikasjoner, offentlige anskaffelser, samt land- og lufttransport. Samarbeidet om tekniske handelshindringer oppgraderes med en omfattende ny ordning for gjensidig godkjenning av samsvarsvurderinger i forhold til standarder og tekniske forskrifter. På landbruk er det gitt noen økte tollfrie kvoter, særlig for ost, og det er kommet til nye ordninger for å lette handelen med såfrø og med økologiske landbruksprodukter.

Dessuten utvides EFTA-samarbeidet til noen viktige nye saksfelt som foreløpig ikke dekkes av Sveits' bilaterale avtaleverk med EU, men derimot av noen av EFTAs frihandelsavtaler med tredjeland, nemlig tjenestehandel, investeringer og immaterielle rettigheter.

De nye ordningene gjelder bare mellom Sveits og de andre EFTA-landene; forbindelsene mellom Island, Liechtenstein og Norge på disse områdene vil fortsatt være dekket av EØS-avtalen.

3.2.2 Landbruk

Landbrukets plassering i den reviderte EFTA-konvensjonen er i det alt vesentlige uendret. Basis landbruksvarer omfattes dermed ikke av de fleste av konvensjonens bestemmelser om frihandel, statsstøtte og konkurranseregler mv. Forhandlingene mellom Norge og Sveits om økt markedsadgang, særlig for ost, resulterte i en økning av en tollfri ostekvote fra 14 til 60 tonn, på gjensidig-

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

hetsbasis. Dette tilsvarer relativt sett EUs ostekvote i Norge under EØS-avtalen, som er på 2 500 tonn.

Det er innlemmet to nye ordninger i EFTA-konvensjonen, for å lette handelen med såfrø og med økologiske landbruksvarer. Det er videre etablert en forankring i Konvensjonen for en ny samarbeidsordning for veterinære og plantesanitære spørsmål, som skal fremforhandles så snart mulig.

3.2.3 Tjenestehandel og investeringer

Den reviderte EFTA-konvensjonen fastslår prinsippene om frihandel med tjenester og ingen restriksjoner på etableringer, samtidig som de fleste av de begrensningene som faktisk gjelder i dag, er nedfelt i nasjonale reservasjonslister. Medlemslandene forplikter seg til ikke å innføre nye begrensninger overfor hverandre, selv ikke slike som de ellers måtte ha adgang til under WTOs tjenesteavtale GATS. De forplikter seg videre til å gi hverandre bestevilkårsbehandling, dog ikke EØS-behandling. Det er fastlagt en tidsplan for videre liberalisering.

Forbedringene mht. fri bevegelse for personer vil også bidra til at det i praksis blir bedre rammevilkår for både tjenestehandel og etableringer i Sveits.

3.2.4 Fri bevegelse for personer

På dette området, der EFTA-landene hittil har behandlet hverandres borgere på linje med hvilke som helst andre utlendinger, blir det en radikal forbedring når den reviderte EFTA-konvensjonen trer i kraft. Den vil i store trekk innebære EØS-behandling for norske borgere i Sveits mht. både fri bevegelse, likebehandling i trygdespørsmål og gjensidig godkjenning av yrkeskvalifikasjoner for regulerte yrker. Sveits vil riktignok i en overgangsperiode på fem år kunne opprettholde en viss regulering av innvandringen fra de andre EFTA-landene, tilsvarende den ordningen de har med EU. De fastsatte kvotene forventes imidlertid ikke å utgjøre noen reell begrensning på norske borgers adgang til å slå seg ned i Sveits, og de kan økes ved behov. Norge og Island, som ikke har problemer med uønsket høy innvandring fra EØS-området, vil gi sveitsiske borgere full EØS-behandling fra den reviderte konvensjonens ikrafttredelse, mens fri personbevegelse mellom Liechtenstein og Sveits er regulert i en egen protokoll.

3.2.5 Veitransport - kvoter for tunge kjøretøy

Avtalen etablerer en tilsvarende ordning for EFTA-landene som den som er etablert for EU, med kvoter for tunge kjøretøy gjennom Sveits i en overgangsperiode på fire år, før de særlige sveitsiske vektbegrensningene skal være fullt avviklet og erstattet av et ikke-diskriminerende avgiftssystem. Det lyktes under forhandlingene å oppnå en fordobling av det opprinnelige sveitsiske tilbudet til Norge, som Sveits hevdet var basert på statistikk og objektive kriterier, men som slo uheldig ut i forhold til de kvotene våre nordiske naboland hadde fått tildelt innenfor EUs samlede kvote. EU hadde allerede vedtatt en intern fordelingsnøkkel som forfordeler de store medlemsland til fordel for de små, med det resultat at særlig Finland og Danmark har fått flere ganger så store kvoter som det statistiske tallmaterialet skulle tilsi. Forhandlingsresultatet for Norge ble 900 tillatelser for lastebiler mellom 34 og 40 tonn for hvert av

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

årene 2001 og 2002 og 1200 tillatelser for hvert av årene 2003 og 2004. Dette er fremdeles en del mindre enn det våre nordiske naboland har fått som resultat av EUs interne fordelingsordning. Kvotene kan imidlertid, i medhold av en felles erklæring, revurderes ved behov.

I og med at den sveitsiske overgangsordningen med avgifter og endrede vektbegrensninger trådte i kraft 1. januar d.å., har Norge, på samme måte som EU, allerede fått adgang til kvotene for 2001 på midlertidig basis. Det er skjedd på grunnlag av en noteveksling om midlertidig iverksettelse av den avtalte kvoteordningen, i påvente av ikrafttredelse av den reviderte EFTA-konvensjonen.

3.2.6 Offentlige anskaffelser

Den reviderte EFTA-konvensjonen omfatter, i motsetning til den opprinnelige konvensjonen, offentlige anskaffelser. Den reviderte konvensjonen innebærer en utvidelse av de rettighetene og forpliktelsene medlemslandene har under den plurilaterale avtalen om offentlige anskaffelser (GPA) i WTO, og vil bl.a. også omfatte tjenester.

3.2.7 Immaterielle rettigheter

Etter lange og vanskelige forhandlinger, særlig mellom Norge og Sveits, ble det enighet om et sett bestemmelser som innebærer en oppdatering av tilsvarende bestemmelser i noen av EFTAs tredjellandsavtaler. Den bestemmelsen som bl.a. gjelder patent på bioteknologiske oppfinnelser, viser for Norges del til de forpliktelsene vi har under EØS-avtalen, slik de er gjennomført i norsk lov, og innebærer således ikke forpliktelser på noe nytt eller annet nivå enn vi alt har. I samsvar med norske posisjoner i forhandlingene omfatter den reviderte EFTA-konvensjonen ingen spesielle begrensninger i adgangen til tvangslisensiering.

3.2.8 Forskningssamarbeid

En av de bilaterale avtalene mellom Sveits og EU omfatter forskningssamarbeid. Den gir Sveits adgang til å delta i EUs forskningsprogrammer, på om lag samme vilkår som EØS-landene. For å oppnå det, måtte imidlertid sveitserne gå med på å åpne sine nasjonale forskningsprogrammer for deltakelse fra EU. Noen tilsvarende ordning finnes ikke i EØS-avtalen. Når Sveits kommer med i EUs forskningsprogrammer, vil også norske og sveitsiske forskningsinstitusjoner og bedrifter kunne samarbeide om felles prosjekter, uten noen avtalemessig forankring i EFTA-konvensjonen, dog med den begrensning at det alltid også må være med partnere fra EU. Det ble under revisjonsarbeidet reist spørsmål om man også skulle ta inn i den reviderte EFTA-konvensjonen bestemmelser om deltakelse i nasjonale forskningsprogrammer, tilsvarende dem som finnes i avtalen mellom Sveits og EU. Etter nærmere vurdering og konsultasjoner med forskningsmiljøene kom man imidlertid til at det ikke var nødvendig; forskningsinstitusjoner som ønsker å samarbeide kan gjøre det uten noen spesiell avtalemessig forankring i EFTA-konvensjonen. Dette saksfeltet dekkes dermed ikke av den reviderte EFTA-konvensjonen, selv om det utgjør en del av avtaleverket mellom Sveits og EU. Derimot vil Sveits' deltakelse i EUs programmer innebære en utvidelse i valg av partnere for norske institusjoner som deltar i disse programmene.

3.2.9 Horisontale og institusjonelle bestemmelser; konkurranseregler, statsstøtte, tvisteløsning

Det er gjennomført en tilnærmet full revisjon av de horisontale og institusjonelle bestemmelsene i den reviderte konvensjonen; overflødige artikler om tollnedtrapping og betalingsbalanseproblemer er opphevet, og nye og forbedrede tvisteløsningsmekanismer er kommet inn. Konkurransereglene og bestemmelsene om statsstøtte og offentlige foretak er oppdatert, om enn ikke så gjennomgripende som man på norsk side hadde ønsket. Bestemmelser om antidumpingtiltak og straffetoll mot statsstøtte er opphevet og erstattet av et forbud mot å anvende slike tiltak EFTA-landene imellom.

3.2.10 Videre oppdatering

Det er en innebygd forutsetning at den reviderte konvensjonen skal holdes løpende oppdatert i lys av utviklingen på andre områder, særlig i EU og i partenes forhold til EU. De fleste av de materielle bestemmelsene, som stort sett er nedfelt i de mange vedleggene, kan endres forholdsvis enkelt gjennom enstemmige rådsvedtak, som må godkjennes på forhånd i henhold til det enkelte medlemslands interne prosedyrer.

4 Nærmere om form og innhold i endringsavtalen og i den reviderte EFTA-konvensjonen

4.1 Endringsavtalen

Endringsavtalen omfatter en fortale og tre artikler.

Fortalen viser til de endringene som er skjedd siden den opprinnelige EFTA-konvensjonen ble undertegnet i 1960, i form av endringer i medlemskap og inngåelsen av EØS-avtalen mellom Island, Liechtenstein og Norge og EF, samt de bilaterale avtalene mellom Sveits og EF. Den viser videre til medlemslandenes felles og uttrykte vilje til å utvide og fordype samarbeidet i EFTA gjennom videre lettelse i det frie varebytte og til et mål om fri bevegelse for personer og gradvis liberalisering av tjenestehandel og investeringer, videre åpning av markedene for offentlige anskaffelser og beskyttelse av immaterielle rettigheter, under rettferdige konkurranseforhold.

Artikkel 1 inneholder alle endringene i den reviderte EFTA-konvensjonen, i form av 86 paragrafer som innebærer bortfall av noen artikler og vedlegg, revisjon av andre, og tillegg av en rekke nye artikler og vedlegg.

Artikkel 2 omhandler omnummerering av artikler og vedlegg og fastslår at en konsolidert avtaletekst, som følger som vedlegg, skal betraktes som en integrert del av endringsavtalen.

Artikkel 3 fastslår at avtalen skal ratifiseres av medlemslandene i samsvar med deres respektive nasjonale rettslige krav og at Norge skal være depositar for avtalen. Den skal tre i kraft den første dag i den andre måneden etter at det siste medlemslandet har deponert sitt ratifikasjonsinstrument.

4.2 Innholdet i den reviderte EFTA-konvensjonen

4.2.1 Generelt

Endringsavtalen innebærer at en rekke bestemmelser i den nåværende EFTA-konvensjonen oppheves eller endres og at nye bestemmelser tilføyes, og de fleste av de eksisterende artiklene som beholdes får nye numre. Den reviderte avtalen omfatter 59 artikler og 21 vedlegg. Av de opprinnelige artiklene er kun artiklene 34, 35 og 40 beholdt uendret. Alle andre artikler er enten nye eller endrede. Av vedleggene er 18 nye eller sterkt reviderte. Tre opprinnelige vedlegg gjenstår, nemlig opprinnelsesreglene og bestemmelsene om administrativt tollsamarbeid, som allerede var oppdatert og oppgradert, samt listene over jordbruksvarer, som omfattes av spesielle bestemmelser og ikke er gjenstand for vanlig frihandel.

For å få et helhetlig bilde av konvensjonen slik den vil se ut heretter og tilby brukerne et bedre og mer oversiktlig arbeidsverktøy, er det utarbeidet en konsolidert versjon av EFTA-konvensjonen der endringene er innarbeidet. Den konsoliderte versjonen er gitt status som en del av avtaleteksten ved at den er gjort til et integrert vedlegg til endringsavtalen. Gjennomgangen av

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

avtalens artikler nedenfor baserer seg av praktiske grunner på den konsoliderte versjonen av den reviderte EFTA-konvensjonen, i stedet for en gjennomgang av de 86 paragrafene som endrer den opprinnelige EFTA-konvensjonen. Dette er gjort for å gi et bedre bilde av rettstilstanden etter revisjonen. I gjennomgangen av de enkelte artikler i den konsoliderte avtalen vil endringene bli forklart samtidig som det gis kryssreferanser til paragrafene i endringsavtalens artikkel 1.

Den konsoliderte EFTA-konvensjon, som utgjør siste vedlegg til endringsavtalen, følger denne proposisjon som særskilt vedlegg i engelsk originalversjon og i norsk oversettelse.

Det særskilte vedlegget omfatter også alle vedleggene til den reviderte EFTA-konvensjonen, med den bokstavnummerering de har i den konsoliderte konvensjonen.

Endringsavtalen følger som direkte vedlegg til denne proposisjon. Den omfatter som eget vedlegg en samsvarstabell som viser sammenhengen mellom hovedbestemmelsene og vedleggene i den nåværende og den reviderte EFTA-konvensjonen.

Vedlagt er også sluttakten med felleserklæringer og separate erklæringer.

Det gjøres spesielt oppmerksom på at de nye og sterkt reviderte vedleggene bare er trykt én gang, og da som vedlegg til den konsoliderte versjonen, i den rekkefølge og med den bokstavnummerering de har i den reviderte avtalen.

4.2.2 Innledende bestemmelser

Artikkel 1, paragraf 1 i endringsavtalen endrer fortalen til EFTA-konvensjonen. Den inneholder nå en historisk gjennomgang av bakgrunnen for konvensjonen slik den nå ser ut, og viser til visse grunnleggende prinsipper.

Ved artikkel 1, paragrafene 2-4 i endringsavtalen, etableres et kapittel I om avtalens formål. Artikkel 1 fastslår nå opprettelsen av Det europeiske frihandelsforbund - EFTA. Deler av den tidligere artikkel 1 som ble ansett som overflødige ble strøket. Artikkel 2 lister opp målsettingene til EFTA. Bestemmelsen er utvidet og mer presis enn den tidligere artikkel 2. Det presiseres nå at målsettingen er fri handel med varer, gradvis fri bevegelighet for personer, gradvis liberalisering av handel med tjenester og investeringer, rettferdige konkurransevilkår, åpne markeder for offentlige anskaffelser og passende beskyttelse av immaterielle rettigheter. Disse målsettingene må ses i lys av fortalens påpekning av behovet for gjensidig støttende miljø- og handelspolitikk for å oppnå bærekraftig utvikling.

4.2.3 Fritt varebytte

4.2.3.1 Generelt

Artikkel 1, paragrafene 5-21 i endringsavtalen, oppretter et kapittel II om fritt varebytte, nedfelt som artiklene 3-13 i den konsoliderte versjonen. Bestemmelsene om varebytte i artikkel 3-13 er brakt nærmere EØS-avtalens bestemmelser, og overflødige bestemmelser er opphevet. I utgangspunktet er det full frihandel med alle varer unntatt landbruksvarer. Opprinnelsesreglene og

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

bestemmelsene om administrativt tollsamarbeid, som på forhånd var oppdatert, er i det vesentlige beholdt uendret i henholdsvis vedlegg A og vedlegg B.

Artikkel 3 fastslår forbudet mot toll og tilsvarende avgifter ved import og eksport. Bestemmelsen tilsvarende EØS-avtalens artikkel 10. Den erstatter den tidligere artikkel 3 i EFTA-konvensjonen som inneholdt en nedtrappingsplan som forlengst var utdatert.

Artikkel 4 forbyr diskriminerende innenlands beskatning av varer. Bestemmelsen er en modernisert utgave av den tidligere artikkel 6. Bestemmelsen tilsvarende EØS-avtalens artikkel 14, og er i sitt innhold også lik GATT artikkel III:2. Bestemmelsen har i tillegg en paragraf 3 om forbud mot tilbakebetaling av innenlandske avgifter ved eksport dersom tilbakebetalingen overskrider den avgift som varen faktisk er blitt pålagt. Dette er egentlig et subsidiespørsmål, men da det knytter seg til innenlands beskatning er det av praktiske årsaker behandlet samlet.

Artikkel 5 erstatter tidligere artikkel 4, og henviser nå kun til opprinnelsesreglene i vedlegg A. Vedlegg A, som sist ble revidert i 1996, er foreløpig beholdt uendret, men vil være modent for en ny revisjon så snart den reviderte konvensjonen er trådt i kraft. Artikkel 6, som erstatter tidligere artikkel 9, omhandler administrativt tollsamarbeid. De nærmere detaljene er regulert i vedlegg B, som sist ble revidert i 2000.

Artikkel 7 fastslår prinsippet om forbud mot kvantitative restriksjoner og tiltak med tilsvarende virkning. Bestemmelsen tilsvarende EØS-avtalens artikler 11 og 12, som er slått sammen til én bestemmelse. Bestemmelsen erstatter tidligere artikler 10 og 11. Artikkel 10 inneholdt en nedtrappingsplan for kvantitative restriksjoner på importerte varer, som var utdatert. Artikkel 11 inneholdt tilsvarende bestemmelser for eksport. Unntaksbestemmelsen i den tidligere artikkel 11 knyttet til re-eksport til stater utenfor EFTA er fjernet. Denne bestemmelsen tillot eksportrestriksjoner dersom frihandelen medførte re-eksport til et annet land som produsentlandet anvendte eksportrestriksjoner mot. Bestemmelsen ble ansett som overflødig, og antakelig også stridende mot en rekke andre handelsavtaler.

Artikkel 13 er en generell unntaksbestemmelse, som gir hjemmel for handelsrestriksjoner som måtte være nødvendige av hensyn til offentlig moral, statens sikkerhet, beskyttelse av liv, helse og miljø, beskyttelse av nasjonal-skatter av kunstnerisk, historisk eller arkeologisk verdi eller beskyttelse av industriell eller kommersiell eiendom. Den tilsvarende EØS-avtalens artikkel 13, som ble ansett mer hensiktsmessig enn å beholde den tidligere artikkel 12 i EFTA-konvensjonen.

4.2.3.2 Landbruksvarer

Reglene om landbruksvarer var tidligere nedfelt i EFTA-konvensjonens artikler 21-25. Endringsavtalens artikkel 1, paragrafene 39-43, medfører at disse bestemmelsene strykes, og ved artikkel 1, paragrafene 15-16, innføres nye bestemmelser. Reglene om behandlingen av landbruksvarer er nå nedfelt i artikkel 8 og 9 og vedlegg C og D. I sitt innhold forblir reglene i det alt vesentlige uendret. I henhold til artikkel 8 omfattes således ikke landbruksvarer av de fleste bestemmelsene i den reviderte konvensjonen.

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

Artikkel 9 inneholder spesielle regler for bearbeidede landbruksvarer, og de ulike kategoriene av slike varer finnes i vedlegg C.

Den vesentligste endring mht. markedsadgang er en gjensidig tollfri ostekvotest mellom Norge og Sveits på 60 tonn, som relativt sett tilsvarer EUs kvotest på 2 500 tonn. Denne og andre tollkonsesjoner på basis landbruksvarer finnes i vedlegg D.

4.2.3.3 *Fisk*

Fisk forblir frihandelsvare i den reviderte EFTA-konvensjonen. Dette er nå fastslått i artikkel 10, som er en modernisert versjon av den tidligere artikkel 26.

4.2.3.4 *Nye ordninger for frø og økologiske landbruksprodukter*

Artikkel 11 i den konsoliderte avtalen oppretter to nye ordninger med sikte på å lette handelen med såfrø og økologiske landbruksprodukter. Virkemidlene går stort sett ut på å fjerne eller redusere tekniske handelshindringer. De nærmere detaljene er regulert i henholdsvis vedlegg E og F. Reglene er i stor grad en tilpasning til eksisterende regelverk innen EØS, og innebærer at Sveits kan delta i dette samarbeidet i forhold til de tre EØS/EFTA-statene. Sveits har en tilsvarende ordning med EU.

4.2.3.5 *Veterinære og plantesanitære spørsmål*

Den bilaterale landbruksavtalen mellom Sveits og EU omfatter også bestemmelser om veterinære og plantesanitære spørsmål, med sikte på å lette handelen med landbruksvarer. Det lyktes ikke innen tidsrammen for revisjon av EFTA-konvensjonen å få ferdigforhandlet en tilsvarende ny ordning for samarbeid om veterinære og plantesanitære spørsmål i EFTA, men det er holdt av plass for en slik ordning i form av en artikkel 12, som viser til bestemmelsene i vedlegg G. Bestemmelsene i vedlegg G viser foreløpig bare til de relevante WTO-bestemmelsene, men det er enighet om å fremforhandle en tilsvarende ordning som Sveits har med EU så snart det blir praktisk mulig, og nedfelle den i et revidert vedlegg G.

4.2.4 **Tekniske handelshindringer**

Ved endringsavtalens artikkel 1, paragrafene 22-24, innføres et kapittel III, artikkel 14 og 15, samt vedlegg H og I, som inneholder regler som tar sikte på å forhindre nye, eller bygge ned eksisterende, tekniske handelshindringer for varer og tjenester.

4.2.4.1 *Informasjonsprosedyren i vedlegg H*

Den eksisterende ordningen under EFTA-konvensjonen for forhåndsunderretning om planlagte, endrede tekniske lover og forskrifter er utvidet til også å gjelde lover og forskrifter som får anvendelse på informasjonssamfunnstjenester (tjenester som ytes over avstand, og som formidles elektronisk og på individuell anmodning fra en mottaker av tjenester). Informasjonssamfunnet gir forbrukerne nye former for tilgang til varer og tjenester. Uten samordning mellom stater gjennom en informasjonsprosedyre vil den forventede innførin-

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

gen av nasjonale forskrifter på området kunne føre til begrensninger for det frie varebytte og etableringsadgangen. Den utvidede prosedyren vil således få anvendelse for eksempel på lover og forskrifter vedrørende domene-navn, e-handel og e-signatur.

Den utvidede informasjonsprosedyren er allerede en viktig del av EØS-avtalen. Den har derfor ingen administrative konsekvenser vedrørende norske notifikasjoner. Disse sendes allerede, i EØS-sammenheng, til EFTAs overvåkningsorgan, som videreformidler dem bl.a. til EFTA-sekretariatet, som igjen formidler dem til Sveits. Motsatt vil Norge få innsyn i, og dermed anledning til å kommentere, et økt antall sveitsiske utkast til lover og forskrifter.

4.2.4.2 Gjensidig godkjenning av samsvarsvurderinger i vedlegg I

Vedlegg I inneholder en omfattende ny ordning om gjensidig godkjenning av samsvarsvurderinger innenfor 15 produktområder: maskiner, personlig verneutstyr, leketøy, medisinsk verneutstyr, gassapparater og kjeler, trykkbeholdere, terminalutstyr, utstyr og sikringssystemer til bruk i eksplosjonsfarlige omgivelser, elektrisk utstyr og elektromagnetisk kompatibilitet, materiell på byggeplasser, måleinstrumenter og ferdigpakninger, kjøretøyer, god laboratoriepraksis og kontroll av god fremstillingspraksis for legemidler og partiser-tifisering.

Innenfor disse produktområdene skal EFTA landene gi gjensidig godkjenning av rapporter, sertifikater, tillatelser og samsvarsmerkinger utstedt av offentlig utpekte tekniske kontrollorgan. Disse vil for Norges del være identiske med de tekniske kontrollorgan som er utpekt under EØS-avtalen.

For EØS/EFTA-landenes del vises det i vedlegget til det harmoniserte regelverk som allerede er tatt inn i EØS-avtalen. Vedlegget omfatter således eksisterende norsk regelverk. For Sveits' del henviser avtalen til sveitsisk regelverk, der bortimot 90 prosent er harmonisert med EUs regelverk (og dermed med EØS-regelverket) gjennom en tilsvarende avtale mellom Sveits og EU om gjensidig godkjenning av samsvarsvurderinger. Sveits arbeider mot en ytterligere harmonisering med EU- (og dermed EØS-)regelverket.

Bestemmelsene om gjensidig godkjenning som nå tas inn i vedlegg I er fremforhandlet i hht. protokoll 12 i EØS-avtalen.

Derfor vil vedlegget også bli forvaltet av en Blandet komité (der alle EFTA-landene er representert) i henhold til prosedyrer som skiller seg noe fra de som generelt gjelder Rådets rolle under Konvensjonen. Komiteen er gitt fullmakt til å foreta endringer i tilleggene til vedlegg I, bl.a. hva gjelder både endringer av det regelverk og de tekniske kontrollorgan som det er henvist til. Endringer hva angår regelverk vil måtte foretas hyppig, i takt med endringer i EØS-avtalen og avtalen mellom EU og Sveits.

EØS/EFTA-landene og Sveits får gjennom vedlegg I på den ene siden et i hovedsak harmonisert regelverk innenfor de 15 produktområder som vedlegg I omfatter, og på den annen side forplikter de seg til gjensidig godkjenning av rapporter, sertifikater, tillatelser og samsvarsmerkinger på de samme områder. Dette er et viktig bidrag for å sikre det frie varebytte mellom Norge og Sveits, og dermed til fordel for norske produsenter. Samtidig bidrar det til å sikre at varer fra Sveits er produsert innenfor EØS-avtalens normer for helse, miljø og sikkerhet.

4.2.5 Statsstøtte, offentlige foretak, konkurranseregler og antidumping

Endringsavtalen oppretter ved artikkel 1, paragrafene 25-27 og 33, egne kapitler for statsstøtte, offentlige foretak, konkurranseregler og antidumpingtiltak i kapittel IV-VI og kapittel XI (artiklene 16-18 og artikkel 36). Disse bestemmelsene ble ikke gjenstand for en så omfattende modernisering og oppgradering som de fleste andre bestemmelsene i den reviderte konvensjonen.

4.2.5.1 Statsstøtte

Statsstøttebestemmelsen er nå nedfelt i artikkel 16. Bestemmelsen må også ses i sammenheng med vedlegg Q om lufttransport og artikkel 33 om antidumpingavgifter og straffetoll. Vedlegg Q er basert på EUs regelverk og EØS-avtalen, hvilket Sveits hadde gått med på i forhold til EU på dette området. Det viste seg imidlertid ikke mulig å anvende varianter av EØS-avtalen på dette området, grunnet sveitsisk motstand mot en generell anvendelse av EØS-rettslige prinsipper og anvendelse av subsidiedisipliner generelt for tjenestesektoren.

Bestemmelsen viser derfor i det vesentlige til gjeldende WTO-bestemmelser, som kun omfatter varehandel, men inneholder et forbud mot straffetoll EFTA-landene imellom - hvilket også er nedfelt i artikkel 33. Man skal på årlig basis forsøke å utvide de mer forpliktende bestemmelsene til også å gjelde tjenestesektoren. Bestemmelsen erstatter tidligere artikkel 13 og artikkel 17(3). Støtte til landbruket er, på samme måte som i WTO, unntatt fra bestemmelsen, jf. artikkel 8(2) i den reviderte avtalen.

4.2.5.2 Offentlige foretak og monopoler

Denne bestemmelsen finnes nå i artikkel 17. Bestemmelsen i den reviderte avtalen er en kombinasjon av den tidligere artikkel 14 og EØS-avtalens artikler 16 og 59, samt GATT artikkel XVII. Bestemmelsen gjelder i det alt vesentlige kun for selskaper som er aktive innen produksjon og varehandel. Den antas ikke å legge så strenge begrensninger på slike selskaper som det som følger av EØS-avtalen, da den hovedsakelig regulerer selskapenes adferd innenfor sitt marked og ikke deres opprettelse og organisasjon.

4.2.5.3 Konkurransbestemmelser

Konkurransbestemmelsene i artikkel 18 er i det vesentlige uendret i forhold til den tidligere artikkel 15, men det er lagt opp til forbedrede konsultasjons- og samarbeidsprosedyrer i tilfelle problemer skulle oppstå. En felleserklæring fastslår at nasjonal lovgivning skal legges til grunn for gjennomføringen av konkurransbestemmelsene. Konkurransbestemmelsene gjelder for alle foretak uansett hvilken sektor av økonomien de tilhører. Det finnes i tillegg særskilte bestemmelser i vedlegg Q om lufttransport, som tilsvarer EØS-avtalens bestemmelser.

4.2.5.4 Antidumpingavgift og straffetoll

Den opprinnelige avtalen inneholdt i sin artikkel 17 regler om illeggelse av antidumpingavgift og straffetoll for subsidierte produkter. Dette er endret ved endringsavtalens artikkel 1, paragraf 33. Den reviderte avtalen inneholder nå

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

et forbud mot antidumpingtiltak og straffetoll tilsvarende EØS-avtalens artikkel 26. Dette er inntatt i avtalens artikkel 36. Da EFTA-konvensjonen også omhandler frihandel med fisk mellom partene, gjelder forbudet mot slike tiltak også fisk - til forskjell fra EØS-avtalen.

Effekten av bestemmelsen i forhold til tvister om påstått ulovlige subsidier er at man ikke automatisk kan pålegge straffetoll mot produktene, men må anvende avtalens tvisteløsningsbestemmelser mot den subsidierende stat for å få en kjennelse av voldgiftstribunalet for at motpartens subsidier er ulovlige. Først deretter kan man gå til mottiltak, men da etter den reviderte avtalens artikkel 48(4) og vedlegg T.

4.2.6 Immateriell eiendomsrett

Den opprinnelige EFTA-konvensjonen inneholder ikke regler om beskyttelse av immaterielle eiendomsrettigheter. Dette er heller ikke inkludert i Sveits' avtaler med EU, men finnes i noen av EFTAs avtaler om frihandel med tredjeland.

Det var lenge usikkert om den reviderte EFTA-konvensjonen i det hele tatt skulle inneholde slike regler, grunnet uenighet mellom Norge og Sveits om utformingen av reglene - særlig knyttet til bioteknologi og tvangslisensiering. For Norge var det ikke akseptabelt innen denne rammen å påta seg nye forpliktelser til å gi patent på bioteknologiske oppfinnelser utover det som følger av TRIPS-avtalen under WTO og EØS-avtalen slik den er gjennomført i dag. Dessuten var det viktig å unngå å ta inn bestemmelser om tvangslisensiering som kunne gi uheldige føringer for tredjelandshandlingene, og Norge insisterte på at man ikke skulle gå utover TRIPS-avtalen på dette punkt.

Man kom til slutt til enighet, og endringsavtalens artikkel 1, paragraf 28, setter inn et eget kapittel VII med en artikkel 19 og et vedlegg J om immateriell eiendomsrett. Bestemmelsene er en variant av den modellen man har anvendt overfor tredjeland, men er endret på visse punkter. Bestemmelsen om patentbeskyttelse for bioteknologiske oppfinnelser i vedlegg J viser for Norges og Islands vedkommende til EØS-avtalen og for Sveits' og Liechtensteins vedkommende til Den europeiske patentkonvensjonen, slik de er gjennomført i nasjonal lovgivning. Dette innebærer at Norge ikke behøver å gi patent på planter og dyr i større grad enn i dag. Spørsmålet om tvangslisensiering er ikke nevnt, hvilket innebærer at man legger TRIPS-avtalen til grunn.

Spørsmålet om et mer utvidet regelverk basert på EØS-avtalens protokoll 28 ble reist under forhandlingene. Forhandlingssituasjonen var imidlertid ikke slik at dette ble underlagt konkrete drøftelser, og må eventuelt tas opp i en senere revisjon av vedlegg J.

4.2.7 Fri bevegelighet for personer, trygdesamarbeid, gjensidig godkjenning av yrkeskvalifikasjoner

4.2.7.1 Fri bevegelighet for personer

Den opprinnelige EFTA-konvensjonen inneholder ikke regler om fri bevegelighet for personer. Endringsavtalens artikkel 1, paragraf 29, innfører bestemmelser om dette, basert på tilsvarende avtale mellom EU og Sveits.

Avtalens regler om fri bevegelse for personer har som formål å gi rett til innreise, opphold, adgang til arbeid som arbeidstakere, etablering som selvstendig næringsdrivende og rett til å bli værende på medlemsstatenes territorium. Avtalen har som formål å legge til rette for ytelse av tjenester på medlemsstatenes territorium, og særlig å liberalisere tjenesteytelser av kort varighet. Videre skal avtalen gi grunnlag for de samme levevilkår, ansettelsesvilkår og arbeidsvilkår som for egne borgere.

Reglene om fri bevegelse for personer er nedfelt i kapittel VIII, artiklene 20-22, som fastslår prinsippet om fri bevegelse for personer, likebehandling av arbeidstakere og etableringsrett for selvstendig næringsdrivende fra andre medlemsland. Avtalen sikrer rett til opphold for personer som ikke utøver en økonomisk aktivitet og for familiemedlemmer, og inneholder nærmere bestemmelser om rettigheter for grensearbeidere. Avtalen inneholder også bestemmelser om kjøp av fast eiendom til eget bruk eller i forbindelse med økonomisk aktivitet, men berører ikke de regler som gjelder for ren kapitalinvestering eller forretningsvirksomhet med tomter og leiligheter. Nærmere regler er nedfelt i vedlegg K.

For å bidra til å gjøre den frie personbevegelsen reell er det utarbeidet omfattende ordninger for trygdesamarbeid og gjensidig godkjenning av yrkeskvalifikasjoner for regulerte yrker, stort sett tilsvarende de ordningene vi har i EØS. Disse ordningene finnes i tillegg 2 og 3 til vedlegg K, som er nærmere beskrevet nedenfor.

Sveits vil i en overgangsperiode på 5 år opprettholde adgang til å kvoteregulere innvandring fra de andre EFTA-landene. Tilsvarende overgangsordning finnes i avtalen mellom Sveits og EU. Antallet nye oppholdstillatelser gitt av Sveits til arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende fra de øvrige EFTA-landene kan ikke begrenses til færre enn 300 oppholdstillatelser gjeldende for ett år eller mer og 200 oppholdstillatelser gjeldende for mer enn fire måneder og mindre enn ett år.

Ifølge statistikk fra Statistisk Sentralbyrå var det i 2000 registrert en utflytting fra Norge til Sveits på 191 personer. Av disse hadde 130 norsk statsborgerskap og 61 utenlandsk statsborgerskap. Innflytting fra Sveits til Norge i 2000 var 151 personer. Av disse hadde 76 personer norsk statsborgerskap og 75 personer utenlandsk statsborgerskap. I perioden 1996-2000 ble det registrert årlig gjennomsnittlig utflytting fra Norge til Sveits på 165 personer, og innflytting til Norge fra Sveits på 218 personer.

De avtalte kvotetallene overstiger den faktiske personbevegelse de senere år fra Norge og Island til Sveits, og skulle normalt ikke utgjøre noen reell begrensning for personbevegelsen mellom Norge og Sveits. Det er i tillegg nedfelt i avtalen at om de avtalte kvotene skulle vise seg utilstrekkelige, vil Rådet ta de nødvendige skritt. Fra begynnelsen av det sjette året skal alle kvantitative begrensninger for innreise fra borgere fra de øvrige medlemslandene til Sveits bortfalle. Norge og Island har ikke sett det som hensiktsmessig å kvoteregulere innvandringen fra Sveits, og det finnes således ingen bestemmelser om dette i avtalen. Fri personbevegelse mellom Sveits og Liechtenstein er regulert i en egen protokoll til vedlegg K.

Retten til å yte tjenester under midlertidig opphold i Sveits, innenfor en ramme på 90 dager per år, er også nedfelt og regulert i vedlegg K. Retten til å

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om oppretelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

yte tjenester gjelder for tjenesteytere som er borgere i en medlemsstat, samt for ansatte hos tjenesteytere, uansett nasjonalitet, som er integrert i arbeidsmarkedet i en medlemsstat og utsendt til en annen medlemsstats territorium for å yte tjenester. Denne retten til å yte en tjeneste på en annen medlemsstats territorium er avgrenset til å gjelde i et tidsrom som ikke overstiger 90 dagers faktisk arbeid per kalenderår. Retten griper ikke inn i nasjonale innreiseregler, herunder regler om visum. Tilsvarende regler finnes i Sveits-EU avtalen.

Vedlegg K regulerer også retten til å flytte til Sveits for å etablere egen virksomhet der. Oppholdstillatelse skal gis selvstendig næringsdrivende så fremt det kan godtgjøres overfor vedkommende nasjonale myndighet at han/hun er etablert eller ønsker å etablere seg.

Som arbeidstakere har også selvstendig næringsdrivende rett til yrkesmessig og geografisk mobilitet på hele vertsstatens territorium. Det er også fastlagt i avtalen at en borger fra en medlemsstat som har lovlig opphold på en annen medlemsstats territorium ikke skal utsettes for diskriminering på grunnlag av nasjonalitet.

Som følge av endringsavtalen må det foretas endringer i utlendingsregelverket. En Odelstingsproposisjon fra Kommunal- og regionaldepartementet med de nødvendige lovendringene vil bli fremmet i 2001.

4.2.7.2 Koordinering av trygdeordninger

Det er utarbeidet omfattende ordninger for koordinering på trygdeområdet, stort sett tilsvarende de ordningene man har i EU/EØS og som er basert på Rådsforordning (EØF) nr. 1408/71 mv. Disse reglene er nedfelt i artikkel 21 og i tillegg 2 til vedlegg K. Reglene sikrer at personer som ønsker å flytte til eller arbeide i et annet avtaleland, ikke taper trygderettigheter eller utsettes for forskjellsbehandling, med mindre annet spesielt måtte være bestemt for visse ytelser. Bestemmelser i nasjonal lovgivning må om nødvendig fravikes i den utstrekning forordningens regler bestemmer noe annet.

Koordineringsreglene gjelder først og fremst personer som flytter og tar arbeid i Sveits og de øvrige EFTA-landene, men vil også gi rett til helsetjenester for statsborgere fra de øvrige EFTA-landene under midlertidig opphold i Sveits og vice versa. Reglene gjelder de fleste lovfestede trygdeordninger og stønadsområder, så som ytelser ved sykdom, svangerskap og fødsel, ved uførhet (inkl. stønad med sikte på å bevare eller forbedre ervervsevnen), ved alder, til etterlatte, ved yrkesskade/yrkessykdom, ved dødsfall (gravferd), ved arbeidsløshet, samt familieytelser (barnetrygd mv.) og særlige (lovfestede) ordninger for offentlige tjenestemenn. Rene sosiale omsorgsytelser (sosialhjelp) omfattes ikke. Heller ikke avtalebaserte ordninger i arbeidslivet, som AFP, eller krigspensjon omfattes.

Den reviderte EFTA-konvensjonen omfatter de samme deler av norsk trygde- og helselovgivning som EØS-avtalen. Den bygger på de samme prinsipper som denne: likebehandling av statsborgere, eksport av ytelser og sammenlegging av trygdetid for å fylle minstekravene for rett til ytelser. Pensjoner som tilstår på grunnlag av sammenlegging, beregnes forholdsmessig etter den faktisk opptjeningstid i de enkelte land og utbetales derfra (pro rata temporis-prinsippet).

Formålet med disse reglene er at en skal godskrives de trygderettigheter en har opparbeidet i de forskjellige EFTA-land. Opptjente kontantytelser skal utbetales til vedkommende person eller til hans familiemedlemmer, uansett hvilket EFTA-land han oppholder seg i. Pensjonsytelsene beregnes på grunnlag av varigheten av trygdetilknytningen i det enkelte land. Dette innebærer et system med delpensjoner og oppsatte pensjoner, hvor det i prinsippet er likegyldig hvor vedkommende oppholder seg eller er trygdet når pensjonen skal betales. Trygden i hvert av de land en person har arbeidet, skal betale sin forholdsmessige del av vedkommendes samlede pensjon alt etter tilknytningens varighet og innbetalt premie. Dette gjelder både alders-, uføre- og etterlattepensjoner til etterlatt ektefelle og barn som en avdød person har opparbeidet.

I henhold til protokoll 3 til tillegg 2 skal barnetillegg til alders- og uførepen-sjon og barnepensjon, unntatt i forbindelse med yrkesskade, beregnes som pro rata-ytelser i samsvar med forordningens avdeling III, kapittel 3. Når det gjelder barnepensjon, er dette i samsvar med hovedregelen etter forordningen nå, etter endringer i 1999, men ikke etter EU-Sveits-avtalen fordi denne har et tidligere avskjæringstidspunkt (21. juni 1999).

Enkelte såkalte ikke-avgiftsbaserte ytelser av blandet art kan unntas fra det generelle prinsippet om eksport, men prinsippene om likebehandling og sammenlegging gjelder også for disse ytelsene. Denne typen ytelser er for det enkelte land uttrykkelig nevnt i et eget vedlegg (IIa) til nevnte forordning. For Norges del er utdanningsstønad, stønad til barnetilsyn, grunn-/hjelpestønad til andre enn pensjonister og garantert tilleggspensjon for unge uføre tatt inn som slike ytelser.

Forordningen bygger i lovvalgsspørsmålet på prinsippet om at man kun skal være medlem av trygden i et land og at dette som hovedregel skal være arbeidslandet, dog med unntak for visse grupper, bl.a. arbeidstakere som midlertidig er utsendt for å arbeide i et annet avtaleland.

Sveitsiske statsborgere som seiler på et norsk-registrert skip, vil få full norsk trygdedekning, med unntak av personer i hotell- og restaurantbetjeningen på cruise-skip registrert i NIS.

Disse reglene gjelder allerede for islandske og liechtensteinske borgere etter EØS-avtalen.

Naturalytelser ved sykdom og fødsel gis i bostedslandet og etter dette landets regler, men skal i utgangspunktet refunderes fra arbeidslandet. Familiemedlemmer som er forsørget av en sveitsisk borger/EFTA-borger med inntektsgivende arbeid i Norge, får dekket medisinsk behandling fra norsk trygd om de bor i Sveits. Barnetrygd blir også utbetalt i slike tilfeller.

Norske borgere med inntektsgivende arbeid i Sveits må svare sveitsisk trygdeavgift både for seg selv og for familiemedlemmer som er bosatt i Norge.

Familiemedlemmer som er forsørget av en EFTA-borger med inntektsgivende arbeid i Sveits, får medisinsk behandling etter norske regler når de bor her i landet, men for sveitsisk regning.

Selv om innholdet i tillegg 2 er mer eller mindre identisk med vedlegg VI til EØS-avtalen (Rådsforordning (EØF) nr. 1408/71 mv.), bør en merke seg følgende forskjeller, som er nedfelt i en protokoll til tillegg 2 til vedlegg K:

a) Sveits har tatt forbehold om at visse grupper arbeidstakere med tidsbe-

stemte arbeidskontrakter som blir helt arbeidsledige i Sveits, uten å fylle vilkårene for ytelser etter sveitsisk lovgivning, skal motta dagpenger fra hjemlandet (gjelder i en overgangsperiode på 7 år etter den reviderte konvensjonens ikrafttreden, men med mulighet for forlenging, jf. punkt 3 i protokollen). Sveits vil refundere en del av de avgifter som er innbetalt i Sveits. Dette er en ordning som fraviker reglene i EØS. Norge har tatt forbehold om at vedkommende i tilfelle må vende tilbake til hjemlandet og stille seg til rådighet for arbeid der. I en egen erklæring til sluttakten har man også forutsatt at de praktiske sidene ved denne refusjonsordningen blir nærmere avklart mellom norske og sveitsiske myndigheter før avtalen trer i kraft.

- b) Pleiestønad til hjelpeløse personer etter sveitsisk forbundslov om alders- og etterlattetrygd og forbundslov om uføretrygd skal fastsettes i teksten til tillegg 2 til vedlegget i vedlegg IIa til forordning nr. 1408/71 så snart endringen av disse rettsaktene, som fastsetter at slike ytelser utelukkende skal finansieres av offentlige myndigheter, får virkning. Dette betyr at de ikke kommer til utbetaling utenfor Sveits (ikke-eksport).
- c) For en periode på 5 år fra vedleggets ikrafttreden skal det, på anmodning fra den enkelte arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende som ønsker å forlate Sveits for godt, være anledning til å utløse opptjente ytelser etter forbundslov om fri bevegelighet for yrkesbaserte stønadsordninger for alders-, etterlatte- og uførepensjon av 17. desember 1993 uten hensyn til bestemmelsene i artikkel 10 nr. 2 i Rådsforordning (EØF) nr. 1408/71.

Reglene på trygdeområdet i den reviderte EFTA-konvensjonen vil avløse de reglene som i dag finnes i bl.a. den bilaterale trygdeavtalen mellom Norge og Sveits av 21. februar 1979 i den utstrekning det er tale om samme personkrets og saksforhold. Etter avtalen som gjelder i dag, skal uførepensjon ytes etter risikoprinsippet, dvs. at det land hvor uførheten inntreffer skal yte uførepensjon på grunnlag av den samlede trygdetid i begge land, jf. artikkel 13 og 17. Disse bestemmelsene blir nå erstattet av pro rata-beregning som beskrevet ovenfor. En omlegging fra risikoprinsippet til pro rata-temporis for uførepensjon mellom Norge og Sveits, forutsetter overgangsregler for løpende pensjonstilfeller. Det er gitt slike overgangsregler. Gjeldende avtale omfatter ikke ytelser ved arbeidsledighet.

Bestemmelser som ikke berøres av den nye avtalen vil fortsatt gjelde. Dette gjelder bl.a. utsendingbestemmelsen i den norsk-sveitsiske avtalen som gir tredjelandsborgere anledning til å opprettholde trygdetilknytningen til hjemlandet under midlertidige arbeidsoppdrag i det annet land (artikkel 8 nr. 2). En annen bestemmelse som vil bli videreført, er artikkel 6 nr. 2 om utbetaling i tredjeland. Sistnevnte er i samsvar med forutsetningene anført i vedlegg III A og B til forordningen.

4.2.7.3 Gjensidig godkjenning av yrkeskvalifikasjoner

Reglene for gjensidig godkjenning av yrkeskvalifikasjoner er nedfelt i artikkel 22 og i tillegg 3 til vedlegg K. De er såvidt mulig utformet etter mønster av EØS-avtalens vedlegg VII og EU-Sveits-avtalens vedlegg III. Som i begge disse avtalene er også denne ordningen begrenset til å gjelde gjensidig godkjenning av yrkeskvalifikasjoner for regulerte yrker, dvs. yrker eller funksjoner som

man bare kan utføre hvis man har fått autorisasjon, godkjenning og/eller oppfyller visse krav.

Tillegg 3 bidrar til å legge til rette for fri bevegelse for personer ved at det inneholder bestemmelser som setter krav til autorisasjonsmyndighetene i medlemslandene om hvordan søknader om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner for de relevante yrkene skal behandles. I praksis regulerer det forholdet mellom Sveits på den ene siden og Island og Norge på den annen, da forholdet mellom EØS/EFTA-landene er regulert av EØS-avtalen og en egen protokoll regulerer forholdet mellom Liechtenstein og Sveits.

Tillegget er i sin nåværende form verken så omfattende som EØS- eller EU-Sveits-avtalenes tilsvarende vedlegg, da Sveits på dette punkt ikke ville ta inn i EFTA-konvensjonen direktiver som var vedtatt i EU etter at EU-Sveits-avtalen ble inngått 21. juni 1999. Resultatet er at tillegget nå bare omfatter direktiver som både er inkorporert i EU-Sveits-avtalen og i EØS-avtalen. I tillegg er det gjort visse praktiske tilpasninger for å ikke gjøre et fra før teknisk krevende felt enda vanskeligere. Det viktigste grepet i så måte består i at de 35 overgangs- og liberaliseringsdirektivene som i EØS-avtalen har blitt erstattet av direktiv 1999/42/EF, det såkalte tredje generelle direktiv, ikke er tatt med. På den måten slipper EØS/EFTA-landene å gjennomføre svært forskjelligartede direktiver overfor Sveits på den ene siden og EU-landene og hverandre på den andre for de samme yrkene. En viss «utakt» vil det allikevel uvegerlig alltid være på dette feltet mellom EØS-avtalen på den ene siden og EFTA-konvensjonen på den andre.

Det faktum at tillegget er frosset til rettsstatus per sluttdatoen for EU-Sveits-avtalen 21. juni 1999 gjør at det allerede når konvensjonen trer i kraft, er modent for oppdatering. En revidert, oppdatert utgave er allerede forberedt. En oppdatering vil imidlertid først kunne finne sted etter at Sveits og EU har vedtatt å revidere det tilsvarende vedlegget i EU-Sveits-avtalen.

Arbeidet med revisjon av EFTA-konvensjonen har også avdekket et behov for endringer av mer teknisk-administrativ karakter i EØS-avtalens vedlegg VII, som å endre henvisninger til høyskoler, yrkestitler, vitnemål og andre kvalifikasjoner slik at de blir bedre tilpasset dagens navn og terminologi. Når dette er gjort, vil tillegg 3 til vedlegg K oppdateres tilsvarende.

Feltet gjensidig godkjenning av yrkeskvalifikasjoner er i stadig endring i EU/EØS-systemet, og en må derfor regne med at det også vil være behov for hyppige oppdateringer av den reviderte EFTA-konvensjonens bestemmelser på området.

4.2.8 Investeringer og tjenestehandel

Den opprinnelige EFTA-konvensjonen inneholder i artikkel 16 regler om visse typer etableringer knyttet til varehandel. Det finnes imidlertid ingen generelle bestemmelser knyttet til etableringer, kapitalbevegelser eller tjenester. Slike bestemmelser finnes heller ikke i Sveits' avtaleverk med EU, men finnes i EFTAs frihandelsavtale med Mexico. Samtlige av de andre frihandelsavtalene i EFTA-regi inneholder utviklingsklausuler knyttet til investeringer og tjenester, og det pågår forhandlinger med både Chile og Singapore om frihandelsavtaler som ventelig vil inneholde materielle bestemmelser på disse områdene.

Det ble derfor ansett nødvendig med en basis i EFTA-konvensjonen for handel med tjenester mellom EFTA-landene, og også visse bestemmelser knyttet til fri flyt av investeringer. Endringsavtalens artikkel 1, paragrafene 30-31, innfører derfor kapittel IX om investeringer (artiklene 23-28) og kapittel X om handel med tjenester (artiklene 29-35).

På grunn av de forpliktelsene statene allerede har påtatt seg ved WTOs tjenesteavtale (GATS-avtalen) måtte en tjenesteavtale være tilstrekkelig omfattende til å komme inn under GATS artikkel V, som tillater at land liberaliserer videre seg imellom uten å være bundet av den alminnelige bestevilkårsklausulen i GATS artikkel II.

Vedrørende investeringer fastslår den reviderte EFTA-konvensjonen prinsippet om fri etableringsrett, men den omfatter ikke alle kapitalbevegelser.

4.2.8.1 Regelverket for investeringer

Regelverket for investeringer er nedfelt i kapittel IX, i artiklene 23-28, og vedlegg L - O. Kapitlet er delt i to deler, hvor den første omhandler etableringer og den andre kapitalbevegelser. Strukturelt følger dette EØS-avtalen, hvor kapittel 2 omhandler etableringer og kapittel 4 omhandler kapitalbevegelser. Det er imidlertid store forskjeller, om enn også mange likheter, mellom den reviderte EFTA-konvensjonen og EØS-avtalen.

Artikkel 23(1) fastslår den frie etableringsretten, på samme vilkår som for nasjonale foretak. Bestemmelsen er i det alt vesentlige en kopi av EØS-avtalens artikkel 31, og må forstås på noenlunde samme måte. Artikkel 24 om nasjonal behandling, som ble tatt inn på sveitsisk ønske, tydeliggjør imidlertid at artikkel 23 ikke innebærer et generelt forbud mot restriksjoner, men et diskrimineringsforbud.

Artikkel 23(2) inneholder definisjoner av filialer og foretak. Bestemmelsen innebærer et unntak for foretak som er «non-profit» og man kan også nekte etableringer dersom mor-selskapet i en annen EFTA-stat er et «stråsel-skap».

Artikkel 23(3) henviser til nasjonale unntak fra den frie etableringsretten, jf. nedenfor i pkt. 4.2.8.3. Bestemmelsen må ses i sammenheng med artikkel 23(4), som innebærer at partene ikke kan innføre nye eller mer diskriminerende reguleringer (en såkalt «stillstandsforpliktelse»). Samtidig har avtalen en «bestevilkårsklausul» i artikkel 23(5) som sikrer at man i de sektorene som er omfattet av unntakslistene, ikke stilles dårligere enn selskaper fra andre land - dog med unntak for avtaler med EU.

Artikkel 23(8) fastslår at selvstendige næringsdrivendes rettigheter er regulert i bestemmelsene om fri bevegelighet for personer i artikkel 20 og vedlegg K, som er omtalt under pkt. 4.2.7.1 ovenfor.

Artikkel 25 har en særregel for finansmarkedet. Artikkel 26 har regler om gjensidig anerkjennelse av standarder og kriterier for autorisasjon mv. for tjenesteytere. Artikkel 27 inneholder generelle unntak som tilsvarer unntakene i EØS-avtalens artikler 32 og 33, samt GATS artikkel XIV.

Når det gjelder investeringer generelt utover etableringer, dvs. det som i EØS-avtalen er dekket under kapitalbevegelser, lyktes det ikke å komme til enighet. Artikkel 28 innebærer derfor kun fri bevegelighet for kapital knyttet til etableringer, og ikke fri bevegelighet for andre kapitalbevegelser. Disse

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

skal reguleres i henhold til andre avtaler partene måtte være parter i, hvilket for Sveits i forhold til Norge vil si OECD-regler. Artikkel 28 skal være gjenstand for revisjon innen to år etter ikrafttredelsen av endringsavtalen.

4.2.8.2 *Regelverket for tjenestehandel*

Regelverket for tjenestehandel er nedfelt i kapittel X, artiklene 29-35, og vedlegg L - Q. Transporttjenester, artikkel 35 og vedlegg P - Q behandles separat i pkt. 4.2.9.

Artikkel 29(1) fastslår den frie bevegeligheten for tjenester og tjenesteytere, på samme vilkår som for nasjonale borgere og foretak. Bestemmelsen er i det alt vesentlige en kopi av EØS-avtalens artikkel 36, og må forstås på noenlunde samme måte. Artikkel 30 om «nasjonal behandling», som ble tatt inn på sveitsisk ønske, tydeliggjør imidlertid at det ikke gjelder et generelt restriksjonsforbud i artikkel 29, men et diskrimineringsforbud.

Artikkel 29(2) lister opp tre leveringsmåter for tjenester og er basert på tre av de fire leveringsmåtene som er definert i GATS-avtalen. Således dekkes grenseoverskridende tjenesteytelser, forbruk av tjenester utenlands og tilstedeværelse i utlandet for å yte tjenester. De to sistnevnte kategoriene er imidlertid underlagt bestemmelsene i regelverket for personbevegelser, som er omtalt under pkt. 4.2.7.1 ovenfor. Tjenesteytelse ved etablering av filial eller datterselskap i mottakerlandet er ikke dekket av tjenestekapitlet, men følger reglene om etableringer i kapittel IX.

Artikkel 29(3) henviser til nasjonale unntak fra den frie handelen med tjenester, jf. pkt. 4.2.8.3 nedenfor. Bestemmelsen må ses i sammenheng med artikkel 29(4), som innebærer at partene ikke kan innføre nye eller mer diskriminerende reguleringer (en såkalt «stillstandsforpliktelse»). Samtidig har avtalen en «bestevilkårsklausul» i artikkel 29(5) som sikrer at man i de sektorene som er omfattet av unntakslistene, ikke stilles dårligere enn selskaper fra andre land - dog med unntak for avtaler med EU.

Artikkel 31 har en særregel for finansmarkedet. Artikkel 32 har regler om gjensidig anerkjennelse av standarder og kriterier for autorisasjon mv. for tjenesteytere. Artikkel 33 inneholder generelle unntak som tilsvarer unntakene i EØS-avtalens artikler 32 og 33, samt GATS artikkel XIV. Artikkel 34 presiserer forholdet mellom tjenestekapitlet og kapitlet om offentlige anskaffelser, som må ses som to separate regelverk.

4.2.8.3 *De nasjonale unntakslistene*

Begrensninger som gjelder handelen med tjenester og adgangen til etablering er nedfelt i egne unntakslistene, som finnes i vedlegg L for Island, M for Liechtenstein, N for Norge og O for Sveits. I tillegg til at Norge opprettholder sine unntak etter EØS-avtalen, inneholder listen unntak som i hovedsak reflekterer dagens situasjon for utenlandske tjenesteytere. I lys bl.a. av stillstands- og bestevilkårsbestemmelsene innebærer avtalen imidlertid at forpliktelsene bindes på et høyere nivå og er således mer liberal enn GATS-avtalen.

Unntakslistene skal gjennomgå i løpet av to år etter avtalens ikrafttreden, med sikte på å avvikle gjenværende begrensninger. Det som er særlig aktuelt, er å ta en ny omfattende liberaliseringsrunde når Sveits eventuelt får en avtale

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

med EU som dekker disse saksfeltene, med sikte på å opprettholde parallellitet og ikke-diskriminerende behandling for norske bedrifter. I mellomtiden vil norske foretak på noen områder ha bedre rettigheter i Sveits enn EU-foretak.

4.2.9 Transport

Under artikkel 35 er det etablert egne ordninger for gjensidig liberalisering i adgangen til markedene for transporttjenester, tilsvarende de bilaterale sveitsiske avtalene om landtransport (veitransport og jernbanetransport) og lufttransport. Nærmere bestemmelser er nedfelt i vedlegg P for landtransport og vedlegg Q for lufttransport.

Et praktisk resultat er at Norge på samme måten som EU vil få kvoter for transitt av tunge lastebiler gjennom Sveits i en overgangsperiode fra 2001 til 2004, da de spesielle sveitsiske vektbegrensningene skal være opphevet og erstattet av et ikke-diskriminerende avgiftssystem som tar sikte på å stimulere til en omlegging av tungtransporten fra vei til bane. Norge oppnådde gjennom forhandlingene å få 900 slike tillatelser for 2001 og 2002 og 1200 tillatelser for 2003 og 2004. Kvotene for 2001 er i praksis allerede stilt til rådighet for fordeling. Det er nødvendig fordi avgiftssystemet som skal erstatte de tidligere vektbegrensningene i Sveits allerede er trådt i kraft. En felleserklæring fastslår at de tildelte kvotene kan revurderes ved behov, i lys av erfaringene og på grunnlag av tallmateriale som sveitsiske myndigheter vil stille til rådighet.

4.2.10 Offentlige anskaffelser

Den opprinnelige EFTA-konvensjonen inneholder ikke regler om offentlige anskaffelser, mens dette er inkludert i flere av EFTAs frihandelsavtaler med tredjeland.

Ved endringsavtalens artikkel 1, paragraf 34, har man nå inkludert et kapittel XII med bestemmelser om offentlige anskaffelser, som bl.a. regulerer markedsadgang for leverandører til statlig og kommunal sektor og anskaffelsesprosedyrene for offentlige oppdragsgivere. Bestemmelsene innebærer en gjensidig liberalisering av markedene for offentlige anskaffelser, utover det som følger av avtalen om offentlige anskaffelser (GPA-avtalen) under WTO.

Artikkel 37 bekrefter partenes forpliktelser og rettigheter i henhold GPA-avtalens bestemmelser og utvider virkeområdet for disse forpliktelsene, i samvar med nærmere bestemmelser i vedlegg R.

Bestemmelsene i vedlegg R innebærer bl.a. en utvidelse av de rettighetene og forpliktelsene medlemslandene har etter WTO/GPA med hensyn til hvilke oppdragsgivere og sektorer som er omfattet.

Bestemmelsene omfatter anskaffelser foretatt av statlige og kommunale oppdragsgivere innen såkalt klassisk sektor og forsyningssektoren, i tillegg til private virksomheter som opererer på områdene drikkevannforsyning, elektrisitetsforsyning, landtransport, havneanlegg eller terminalanlegg for lufttransport. Anskaffelser av varer og tjenester, herunder anskaffelser i forbindelse med bygge- og anleggsarbeider som overstiger terskelverdiene angitt i vedlegg R artikkel 5, skal i hht. artikkel 9 skje i overensstemmelse med bestemmelsene i GPA.

Vedlegg R omhandler i tillegg enkelte generelle prinsipper som kravet til likebehandling av leverandører uavhengig av nasjonalitet og forpliktelser for

medlemslandene med hensyn til informasjonsutveksling og opprettelse av et kontaktpunkt.

4.2.11 Løpende betalinger

Den opprinnelige EFTA-konvensjonens artikkel 29 inneholder kun en henvisning til andre internasjonale avtaler, og en forpliktelse til revisjon ved behov. Dette er nå endret ved endringsavtalens artikkel 1, paragraf 35, som innfører et nytt kapittel XIII, artikkel 38, om betalinger.

Artikkel 38 fastslår at løpende betalinger knyttet til fri bevegelse av varer, personer, tjenester eller kapital - innen rammen av den reviderte konvensjonen - skal være fritatt for alle slags restriksjoner. Bestemmelsen tilsvarer EØS-avtalens artikkel 41.

4.2.12 Unntak og sikkerhetstiltak

Den opprinnelige EFTA-konvensjonen inneholder regler om sikkerhetstiltak i artikkel 18, betalingsbalanseproblemer i artikkel 19 og beskyttelsestiltak mot import som skader spesifikke sektorer av økonomien i artikkel 20. Alle disse bestemmelsene er avløst av nye bestemmelser ved endringsavtalens artikkel 1, paragrafene 36-38.

Det nye kapittel XIV omhandler beskyttelsestiltak og sikkerhetstiltak. Bestemmelsen om særlige tiltak i tilfelle av betalingsbalanseproblemer ble strøket som overflødig. En slik bestemmelse finnes heller ikke i EØS-avtalen.

Artikkel 39 gir nå hjemmel for de tiltak et medlemsland måtte behøve å treffe for å trygge sine vitale sikkerhetsinteresser. Bestemmelsen er identisk med EØS-avtalens artikkel 123.

Artikkel 40 gir hjemmel for unntak for å forebygge alvorlige sektorproblemer eller regionale problemer, og artikkel 41 inneholder bestemmelser om underretning til og konsultasjoner med de andre medlemslandene om slike tiltak. Bestemmelsene bygger på EØS-avtalens artikler 112 og 113, men har et tillegg for spesielle tiltak i landbruket som er basert på landbruksavtalen under WTO.

4.2.13 Samarbeid om økonomisk og monetær politikk

Kapittel XV, innført ved endringsavtalens artikkel 1, paragraf 46, inneholder regler for samarbeid om økonomisk og monetær politikk. Bestemmelsen i artikkel 42 foreskriver utveksling av informasjon og synspunkter om økonomisk og monetær politikk på om lag samme nivå som hittil. Disse konsultasjonene vil også fortsatt utgjøre et forum for felles forberedelser til de årlige møtene mellom EUs og EFTAs økonomi- og finansminister (ECOFIN). Bestemmelsen moderniserer og erstatter den tidligere artikkel 30.

4.2.14 Institusjonelle bestemmelser

4.2.14.1 Rådet

Endringsavtalens artikkel 1, paragrafene 48-51, innfører kapittel XVI, som inneholder bestemmelser om organene. EFTAs råd forblir det sentrale organet for å forvalte den reviderte avtalen. De opprinnelige bestemmelsene i artiklene 1(4) og 32 endres og utbygges ved innføringen av den nye artikkel 43.

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

De andre bestemmelsene i tidligere artikler 34 og 35 videreføres uendret som artiklene 44 og 45.

Artikkel 43(1) og artikkel 44 lister opp hovedoppgavene til Rådet. Av særlig betydning er det at man etablerer en klarere juridisk basis for det etter hvert meget omfattende tredjelandssamarbeidet, som hittil har foregått vesentlig på grunnlag av ministererklæringer vedtatt i Gøteborg i 1990 og i Bergen i 1995.

Rådet skal fortsatt fatte alle substansvedtak ved enstemmighet, jf. artikkel 43(5). Unntak gjelder for visse prosedyrevedtak etter artikkel 44(a). Av særlig betydning er også Rådets kompetanse til å endre vedlegg til avtalen etter artikkel 53, jf. nedenfor.

Artikkel 45, som er uendret, omhandler rettslig handleevne, privilegier og immunitet samt vertslandsavtaler. Nærmere bestemmelser er nedfelt i en egen protokoll (Protokollen om rettsevne, privilegier og immunitet av 28. juli 1960), som også er uendret og gjelder fremdeles.

4.2.14.2 Underorganer

Rådet kan etter behov opprette underorganer for å bistå med å forvalte avtalen. I lys av de mange nye saksområdene må det nødvendigvis opprettes en del nye fagorganer, ikke minst for å holde den reviderte avtalen oppdatert på sine respektive ansvarsområder og forberede de endringer som måtte behøves i lys av utviklingen i europeisk og internasjonalt samarbeid for øvrig. Det er imidlertid hensikten å holde slike møter i tilknytning til møter i EFTAs EØS-maskineri, så langt det er mulig.

Rådets underorganer er oppført i vedlegg S.

4.2.15 Konsultasjoner og tvisteløsning

4.2.15.1 Generelt

Endringsavtalens artikkel 1, paragraf 52, innfører et nytt kapittel XVII som inneholder bestemmelser om konsultasjoner og tvisteløsning mellom partene. Den opprinnelige EFTA-konvensjonens artikkel 31 er basert på en prosedyre hvor tvister skulle behandles i Rådet. Rådet kunne nedsette en undersøkelseskomité (tilsvarende panelene under det gamle GATT-systemet). Rådets undersøkelse endte med en anbefaling fra Rådet, fattet ved flertallsvedtak, om hvordan tvisten skulle løses. Dersom anbefalingen ikke ble fulgt kunne Rådet, med flertall, gi tillatelse til mottiltak eller suspensjon av rettigheter. For sin tid var dette ansett som en meget effektiv mekanisme, idet anbefalingene kunne treffes ved flertallsvedtak og ikke konsensus slik som i GATT.

Systemet i GATT er avløst av et effektivt nytt tvisteløsningssystem, som kommer nært opp til en domstol. EFTA har valgt å modernisere og effektivisere sitt eget system tilsvarende. Man går også bort fra tvisteløsning med flertallsvedtak mellom partene til et system med en voldgiftsrett. Sakene vil således heretter, dersom de ikke kan løses ved konsultasjoner i Rådet, bli avgjort ved voldgift. Eventuelle dommer fra voldgiftsretten er endelige og bindende for sakens parter. Dette systemet er allerede gjennomført i flere av EFTAs frihandelsavtaler med tredjeland.

I en tidlig fase av forhandlingene ble det diskutert hvorvidt man skulle benytte EFTA-domstolen i Luxembourg, supplert med en sveitsisk dommer. En gikk imidlertid bort fra dette.

4.2.15.2 Virkeområde

I henhold til artikkel 46 skal i utgangspunktet alle tvister vedrørende avtalen kunne være gjenstand for voldgift. De viktigste unntakene fra dette gjelder der avtalen kun refererer til partenes forpliktelser under WTO-avtalene.

4.2.15.3 Konsultasjoner

I henhold til artikkel 47 forplikter partene seg til enhver tid til å søke enighet om fortolkningen av avtalens forpliktelser, og til å samarbeide om å finne minnelige løsninger på eventuelle problemer som måtte oppstå. En part kan bringe enhver sak som angår tolkningen eller anvendelsen av konvensjonen inn for Rådet. Rådet skal bli forelagt all nødvendig informasjon i den hensikt å kunne foreta en inngående vurdering av situasjonen med sikte på å finne en akseptabel løsning. Eventuelle konsultasjoner skal finne sted innen 30 dager etter at det bes om dem.

4.2.15.4 Opprettelse av en voldgiftsrett

Dersom en sak ikke er løst ved konsultasjoner innen 45 dager, kan en eller flere av partene i henhold til artikkel 48 henvise saken til voldgift. Der flere enn én part ber om at samme sak sendes til voldgift, skal det der det er mulig kun etableres en voldgiftsrett. En part i avtalen som ikke er part i tvisten har uansett rett til å gi skriftlig innlegg til voldgiftsretten, til å motta de andre partenes skriftlige innlegg, til å være til stede under eventuelle forhandlinger og til å holde muntlig innlegg for voldgiftsretten. Alle andre EFTA-stater har således automatisk fulle tredjepartsrettigheter. De nærmere regler om opprettelsen av voldgiftsretten følger av vedlegg T artikkel 1.

4.2.15.5 Gjennomføring av voldgiftsavgjørelsen

Artikkel 2 i vedlegg T omfatter regler om hvordan en voldgiftsavgjørelse skal gjennomføres, og hvilke mottiltak de andre partene kan treffe dersom den part som tapte ikke gjennomfører avgjørelsen innen rimelig tid. Reglene tilsvarer systemet etter WTOs tvisteløsningsavtale.

Partene i tvisten skal ved mottak av voldgiftsavgjørelsen bli enige om gjennomføringen av voldgiftsavgjørelsen. Med mindre det ved gjensidig enighet bestemmes noe annet, skal gjennomføringen være i samsvar med voldgiftsrettens avgjørelser og anbefalinger. Partene i tvisten skal underrette de øvrige medlemsstater om enhver løsning av tvisten som de har blitt enige om. Så langt mulig skal løsningen gå ut på å ikke gjennomføre, eller fjerne, tiltak som ikke er i samsvar med konvensjonen, eller - dersom en slik løsning ikke er mulig - å yte erstatning.

Dersom det er uenighet om hvorvidt den stat som fikk avgjørelsen mot seg har iverksatt de nødvendige tiltak, skal en slik tvist avgjøres av den samme voldgiftsretten før det kan søkes om erstatning eller opphevelse av fordeler i samsvar med artikkel 3 i vedlegg T.

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

Slik voldgift kan imidlertid ikke innledes før utløpet av en periode på 12 måneder etter at voldgiftsavgjørelsen ble truffet i henhold til artikkel 48(3). Man har således normalt en frist på 12 måneder for å endre lovgivning.

4.2.15.6 Opphevelse av avtalens fordeler overfor en part som ikke gjennomfører en voldgiftsavgjørelse

Dersom voldgiftsretten i samsvar med artikkel 48(3) har fastslått at et tiltak ikke er i samsvar med forpliktelsene i denne konvensjonen, og den innklagede medlemsstat innen 30 dager etter å ha mottatt voldgiftsavgjørelsen ikke er kommet til enighet med de andre medlemsstatene om en løsning som partene kan godta, eller dersom det ikke er truffet gjennomføringstiltak, kan den eller de medlemsstater som har fremsatt klagen i henhold til artikkel 3 i vedlegg T enten søke om erstatning eller oppheve anvendelsen av fordeler med tilsvarende virkning for den innklagede medlemsstat, inntil medlemsstatene som er part i tvisten er kommet til enighet om en løsning. Den samme voldgiftsretten skal på nytt tre sammen for å avgjøre om fordelene som de andre medlemsstatene har opphevet i henhold til nr. 1, er av tilsvarende størrelsesorden som skaden de er blitt påført ved avtalebruddet.

4.2.15.7 Forholdet til relevant rettspraksis fra EF- og EFTA-domstolen

Den reviderte EFTA-konvensjonen inneholder på mange områder fellesskapsrettsakter som er innlemmet i EØS-avtalen. Dette er en følge av at Sveits har innlemmet disse rettsaktene via sine avtaler med EU. Også en rekke av de generelle bestemmelsene i avtalen er identiske med bestemmelser i EØS-avtalen.

Når det gjelder tolkningen av slike bestemmelser som er identiske med bestemmelser i EØS-avtalen har Sveits i forhold til EU akseptert at man i visse tilfeller skal legge vekt på de tolkninger som EF-domstolen har foretatt av dette regelverket, i den grad slik rettspraksis er fra tiden før inngåelsen av Sveits' avtaler med EU, dvs. 21. juni 1999. Dette er spesifikt nevnt i Sveits' avtaler med EU om personbevegelser og lufttransport, og er derfor også tatt inn i EFTA-konvensjonens regler om dette, se vedlegg K om personbevegelser og vedlegg Q om lufttransport. EFTA-konvensjonen henviser ikke direkte til EF-domstolen, slik Sveits' avtaler med EU og EØS-avtalens artikkel 6 gjør. Dette skyldes at man også skal legge vekt på avgjørelser fra EFTA-domstolen knyttet til fortolkningen av disse rettsaktene.

I forhold til bestemmelser i andre vedlegg eller i hovedavtalen finnes det ikke en slik eksplisitt regel. Det er imidlertid naturlig å anta at rettspraksis fra EF- og EFTA-domstolen vil få betydning for forståelsen av bestemmelser i EFTA-konvensjonen som er identiske med bestemmelser i EØS-avtalen.

4.2.16 Alminnelige bestemmelser

Endringsavtalens artikkel 1, paragrafene 53-86, innfører et kapittel XVIII med alminnelige og avsluttende bestemmelser, som er nedfelt i artiklene 49-59.

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

4.2.16.1 Forpliktelser i forhold til andre internasjonale avtaler

Artikkel 49 omhandler forholdet til andre internasjonale avtaler og fastslår bl.a. at EØS-avtalen går foran EFTA-konvensjonen i forhold til de tre statene som er parter til EØS-avtalen.

4.2.16.2 Medlemsstatenes rettigheter og forpliktelser

Artikkel 50 inneholder en lojalitetsplikt for medlemmene av EFTA, tilsvarende den som er nedfelt i EØS-avtalens artikkel 3.

4.2.16.3 Åpenhet

Artikkel 51 inneholder en forpliktelse til kunngjøring av relevant lovgivning mv. Bestemmelsen tilsvarende bestemmelser i EFTAs frihandelsavtaler.

4.2.16.4 Taushetsplikt

Artikkel 52 inneholder en konfidensialitetsbestemmelse, tilsvarende EØS-avtalens artikkel 122.

4.2.16.5 Vedlegg

Det fastslås i artikkel 53(1) at vedleggene, tilleggene til vedleggene og protokollene til konvensjonen skal anses som en integrert del av konvensjonen. Alle vedleggene er listet opp i artikkel 53(2). Rådet er i artikkel 53(3) gitt myndighet til å endre de fleste av vedleggene gjennom enstemmig rådsvedtak. Myndigheten til å endre tilleggene til vedlegg I er tillagt den komiteen som skal opprettes for å forvalte den nye gjensidige godkjenningsordningen for samsvarsvurderinger.

4.2.16.6 Ratifikasjon og ikrafttredelse

Artikkel 54 bestemmer at EFTA-konvensjonen er gjenstand for ratifikasjon og at Norge skal være depositar for avtalen.

Artikkel 55 omhandler ikrafttredelse av den opprinnelige EFTA-konvensjonen. Den har ingen betydning for endringsavtalen.

4.2.16.7 Tiltredelse og assosiering; oppsigelse

Artikkel 56 fastsetter regler for tiltredelser til EFTA-konvensjonen og assosieringsavtaler med andre stater eller organisasjoner. Andre land kan slutte seg til avtalen, etter godkjenning av Rådet og på de vilkår som måtte bli fastlagt i et slikt rådsvedtak. Det åpnes også for assosieringsavtaler med tredjeland eller andre organisasjoner.

Artikkel 57 fastsetter regler for uttreden fra EFTA. Avtalen kan sies opp med 12 måneders skriftlig varsel. Før en uttreden trer i kraft skal medlemslandene bli enige om en rimelig kostnadsfordeling og andre ordninger vedrørende en slik uttreden.

4.2.16.8 Territorial anvendelse

Artikkel 58 gir konvensjonen anvendelse på avtalepartenes territorier. Konvensjonens vedlegg U gir Norge rett til ved ratifikasjon å unnta Svalbard fra avtalens geografiske virkeområde, med unntak av de bestemmelser som gjelder handelen med varer. Man vil foreslå å benytte seg av denne retten.

Svalbardtraktatens likebehandlingsprinsipp innebærer at dersom EFTA-konvensjonen ble gjort gjeldende på Svalbard, ville dette i prinsippet kunne få utilsiktede følger for de rettigheter Norge må tilstå partene i Svalbardtraktaten.

EFTA-konvensjonen anses ikke å gi partene mer omfattende rettigheter med hensyn til import og eksport av varer enn de rettigheter Svalbardtraktaten gir partene i denne. På bakgrunn av dette ble det under forhandlingene med EFTA-statene ikke ansett som nødvendig å anmode om unntak for konvensjonens anvendelse på Svalbard når det gjelder handel med varer. Unntaket får dermed bare virkning for rettigheter som gis under andre deler av avtalen, i første rekke regelverket for offentlige innkjøp og handel med tjenester som forutsettes utviklet innenfor rammen av avtalens artikkel 37 om offentlige innkjøp og kapittel IX og X om investeringer og tjenester. Unntaket vil også kunne få virkning ved utvidelse av avtalens virkeområde på andre områder i tråd med avtalens erklæring om rettsutvikling.

De samme vurderingene som ble gjort under forhandlingene om den reviderte EFTA-konvensjonen når det gjelder forholdet til partene i Svalbardtraktaten ligger også til grunn for at EØS-avtalen, som bl.a. omfatter bestemmelser om offentlige innkjøp og handel med tjenester, ikke får anvendelse på Svalbard.

4.2.16.9 Endring

Den generelle bestemmelsen om endringer i avtalen følger av artikkel 59. Vedtak om endringer i hovedbestemmelsene, og også i noen av vedleggene, skal forelegges medlemslandene til godkjenning i henhold til deres respektive konstitusjonelle prosedyrer, og skal først tre i kraft den første dag i den andre måneden etter at det er gitt underretning om siste godkjenning, med mindre annet er bestemt.

5 Vurderinger og tilråding

De praktiske virkningene av avtalen vil først og fremst være at norske borgere og foretak sikres likebehandling med borgere og bedrifter fra EU når de bilaterale avtalene mellom Sveits og EU trer i kraft. De forpliktelser som Norge til gjengjeld påtar seg overfor Sveits er ikke av kvalitativt ny karakter; det dreier seg stort sett om å gi sveitsiske borgere og foretak EØS-behandling på de områdene som avtalen dekker. Dette vil bidra til økt samhandel og bedre ressursutnyttelse, til felles beste. Sveits er en ikke ubetydelig handelspartner for Norge, og det vil være en fordel også for den videre fungering av EØS-avtalen at forholdet mellom Sveits og EØS/EFTA-landene bringes opp på et EØS-lignende nivå på de områdene den reviderte EFTA-konvensjonen dekker.

Gjennom den reviderte EFTA-konvensjonen utvides også det avtalefestede samarbeidet med Sveits til tjenestehandel og investeringer. Dette er viktige saksfelter som foreløpig ikke er dekket av de bilaterale avtalene mellom Sveits og EU, og det innebærer at norske aktører på disse områdene inntil videre vil få en bedre posisjon enn konkurrenter fra EU.

EFTAs tredjelandssavtaler er også et viktig redskap for å sikre norske interesser i land som ikke er medlem av EFTA eller EU, og den reviderte og oppdaterte EFTA-konvensjonen vil utgjøre et bedre grunnlag for det videre tredjelandssamarbeidet.

Det må påregnes at forvaltningen av det sterkt utvidede EFTA-samarbeidet vil legge beslag på noe mer administrative ressurser enn det har gjort i de senere år. Det er viktig at den reviderte EFTA-konvensjonen holdes løpende oppdatert, særlig i lys av utviklingen i EU og i EFTA-landenes forhold til EU. For dette formålet opprettes det i den reviderte Konvensjonen en rekke nye komiteer, samtidig som eksisterende komiteer vil få nye oppgaver med å forvalte den nye avtalen og holde den oppdatert. Hensikten er imidlertid å utnytte eksisterende strukturer mest mulig, særlig strukturene i EFTA-pilaren i EØS-samarbeidet. I praksis kan det innebære at møter i EFTA-komiteene for å vurdere eventuell virkning av nytt EU-regelverk på EFTA-samarbeidet arrangeres i tilknytning til møter i den tilsvarende EØS-ekspertgruppen som skal vurdere eventuell integrering av det nye regelverket i EØS. Derved reduseres behovet for økt reisevirksomhet.

EFTA er ellers en veletablert organisasjon med et velfungerende sekretariat som tidligere har vist stor fleksibilitet og evne til å påta seg nye oppgaver, i takt med skiftende behov.

Ved å utnytte eksisterende ressurser best mulig kan det påregnes at behovet for økte administrative ressurser, både i EFTA og i den norske administrasjonen, vil kunne dekkles innenfor gjeldende rammer.

Utlendingsloven og luftfartsloven må endres for å gi hjemmel for EØS-behandling av sveitsiske borgere og foretak. En rekke forskrifter må også endres for å kunne gi sveitsiske borgere og foretak den behandling de vil ha krav på etter den reviderte konvensjonen. Disse endringene ventes ikke å være kompliserte å gjennomføre, idet de fleste av de aktuelle regelverkene forutser endringer i anvendelsesområde som følge av internasjonale avtaler.

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

Som følge av at den reviderte EFTA-konvensjonen nødvendiggjør lovendringer, og også er av særlig viktighet, er Stortingets samtykke til ratifikasjon nødvendig i medhold av Grunnlovens paragraf 26, annet ledd.

Endringsavtalen med tilhørende vedlegg er forelagt Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Finansdepartementet, Fiskeridepartementet, Justisdepartementet, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Landbruksdepartementet, Miljøverndepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Olje- og energidepartementet, Samferdselsdepartementet og Sosial- og helsedepartementet, som alle anbefaler at avtalen ratifiseres.

Utenriksdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001, i samsvar med et vedlagt forslag.

**Forslag
til vedtak om samtykke til ratifikasjon
av en avtale med tilhørende vedlegg
om endring av Konvensjon om
opprettelse av Det europeiske
frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar
1960, undertegnet i Vaduz 21. juni
2001**

I

Stortinget samtykker i ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001.

Vedlegg 1

Avtale om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund

Republikken Island, Fyrstedømmet Liechtenstein, Kongeriket Norge og Det sveitsiske edsforbund (heretter kalt «EFTA-statene»),

som viser til Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund av 4. januar 1960 med påfølgende endringer,

som viser til Avtale om det europeiske økonomiske samarbeidsområde av 2. mai 1992, der Island, Liechtenstein og Norge er parter,

som viser til de bilaterale avtaler av 21. juni 1999 mellom Det sveitsiske edsforbund på den ene side og Det europeiske fellesskap og dets medlemsstater og Det europeiske atomenergifellesskap på den annen side,

som bekrefter på nytt den betydelige vekt de tillegger de særlige forbindelser mellom EFTA-statene og Den europeiske union, samt bestrebelsene på å legge forholdene til rette for kontinuitet i sine respektive gode forbindelser med Den europeiske union, som har sitt grunnlag i nærhet, tradisjonelle felles verdier og europeisk identitet,

som er bestemt på å utdype samarbeidet innen Det europeiske frihandelsforbund, ved å lette det frie varebytte ytterligere, å ta sikte på en gradvis oppnåelse av fri bevegelighet for personer og en gradvis liberalisering av tjenestehandel og investeringer, å åpne EFTA-statenes markeder for offentlige anskaffelser ytterligere og å sørge for den nødvendige beskyttelse av immaterielle rettigheter, på rettferdige konkurransevilkår,

HAR BESLUTTET å endre Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund,

og

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE:

Artikkel 1

Endringer av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund

Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (heretter kalt «konvensjonen») skal endres i samsvar med bestemmelsene i denne artikkel.

1. Konvensjonens innledning skal lyde:

«Republikken Island, Fyrstedømmet Liechtenstein, Kongeriket Norge og Det sveitsiske edsforbund (heretter kalt «medlemsstatene»),

som viser til inngåelsen av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund 4. januar 1960 (heretter kalt «konvensjonen») mellom Republikken Østerrike, Kongeriket Danmark, Kongeriket Norge, Republikken Portugal, Kongeriket Sverige, Det sveitsiske edsforbund og Det forente kongeriket Storbritannia og Nord-Irland,

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

som viser til assosiering med Republikken Finland og republikkens påfølgende tiltredelse 1. januar 1986, og til Republikken Islands tiltredelse 1. mars 1970 og Fyrstedømmet Liechtensteins tiltredelse 1. september 1991,

som viser til de etterfølgende oppsigelser av konvensjonen foretatt av Kongeriket Danmark og Det forente kongeriket 1. januar 1973; Republikken Portugal 1. januar 1986; Republikken Østerrike, Republikken Finland og Kongeriket Sverige 1. januar 1995,

som viser til frihandelsavtalene mellom medlemsstatene på den ene side og tredjeparter på den annen side,

som bekrefter på nytt den betydelige vekt de tillegger de særlige forbindelser mellom EFTA-statene og Den europeiske union, samt bestrebelsene på å legge forholdene til rette for kontinuitet i sine respektive gode forbindelser med Den europeiske union, som har sitt grunnlag i nærhet, tradisjonelle felles verdier og europeisk identitet,

som er bestemt på å utdype samarbeidet innen Det europeiske frihandelsforbund, ved å lette det frie varebytte ytterligere, å ta sikte på en gradvis oppnåelse av fri bevegelse for personer og en gradvis liberalisering av tjenestehandel og investeringer, å åpne EFTA-statenes markeder for offentlige anskaffelser ytterligere og å sørge for den nødvendige beskyttelse av immaterielle rettigheter, på rettferdige konkurransevilkår,

som bygger på sine rettigheter og forpliktelser etter Avtale om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon og andre multilaterale og bilaterale samarbeidsavtaler,

som erkjenner behovet for en handels- og miljøpolitikk som gir gjensidig støtte, for å virkeliggjøre målet om bærekraftig utvikling,

som bekrefter sin forpliktelse til å overholde anerkjente og grunnleggende arbeidstakerrettigheter, som viser til sine bestrebelser på å fremme slike rettigheter i de rette multilaterale fora og som uttrykker sin tro på at økonomisk vekst og utvikling, hjulpet fram av økt handel og ytterligere handelsliberalisering, bidrar til å fremme disse rettighetene,

er blitt enige om følgende:».

2. Før artikkel 1 settes følgende tittel inn:

«Kapittel I: Formål»

3. I artikkel 1 oppheves nr. 2, 3 og 4.

4. Artikkel 2 skal lyde:

«Artikkel 2

Formål

Forbundets formål skal være:

- a) å fremme en vedvarende og balansert styrking av handelen og de økonomiske forbindelser mellom medlemsstatene, med rettferdige konkurransevilkår og overholdelse av de samme regler på Forbundets område,
- b) fri handel med varer,

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

- c) en gradvis liberalisering av fri bevegelse for personer,
- d) en gradvis liberalisering av tjenestehandel og investeringer,
- e) å sikre rettferdige konkurransevilkår i handelen mellom medlemsstatene,
- f) å åpne medlemsstatenes markeder for offentlige anskaffelser,
- g) å sikre et tilfredsstillende vern av immaterielle rettigheter, i samsvar med de høyeste internasjonale standarder.».

5. Etter artikkel 2 settes følgende tittel inn:

«Kapittel II: Fritt varebytte».

6. Artikkel 3 skal lyde:

«Artikkel 3

Toll på import og eksport, og avgifter med tilsvarende virkning

Toll på import og eksport, og avgifter med tilsvarende virkning skal være forbudt mellom medlemsstatene. Dette skal også gjelde for fiskaltoll.».

7. Artikkel 4 oppheves.

8. Artikkel 5 oppheves.

9. Artikkel 6 skal lyde:

«Artikkel 6

Interne avgifter

1. Ingen medlemsstat skal verken direkte eller indirekte legge høyere interne avgifter av noen art på varer fra de øvrige medlemsstater, enn de som direkte eller indirekte legges på tilsvarende innenlandske varer.
2. Videre skal ingen medlemsstat legge interne avgifter på varer fra de øvrige medlemsstater når de er av en slik art at de indirekte beskytter produksjonen av andre varer.
3. For varer utført til en annen medlemsstats territorium skal refusjon av interne avgifter ikke overstige de interne avgifter som direkte eller indirekte har vært lagt på disse varer.».

10. Artikkel 7 oppheves.

11. Artikkel 8 oppheves.

12. Ny artikkel 8 A skal lyde:

«Artikkel 8 A

Opprinnelsesregler

Opprinnelsesregler og metoder for tolladministrativt samarbeid er nedfelt i vedlegg B.».

13. Artikkel 9 skal lyde:

«Artikkel 9

Gjensidig bistand i tollsaker

1. Medlemsstatene skal bistå hverandre i tollsaker generelt i samsvar med bestemmelsene i vedlegg I, for å sikre at tollovgivningen blir riktig anvendt.
2. Vedlegg I skal gjelde for alle varer enten de omfattes av bestemmelsene i denne konvensjon eller ikke.».

14. Artikkel 10 skal lyde:

«Artikkel 10

Kvantitative import- og eksportrestriksjoner og tiltak med tilsvarende virkning
Kvantitative import- og eksportrestriksjoner og alle tiltak med tilsvarende virkning skal være forbudt mellom medlemsstatene.».

15. Artikkel 11 oppheves.

16. Ny artikkel 11 A skal lyde:

«Artikkel 11 A

Landbruksvarer

1. I lys av de særlige forhold som gjør seg gjeldende for landbruket, skal basis landbruksvarer og varer bearbeidet på grunnlag av landbruksråvarer oppført i vedlegg D være undergitt følgende regler:
 - a) Bestemmelsene i denne konvensjon skal komme til anvendelse med hensyn til varene oppført i vedlegg D del I, samtidig som det tas hensyn til ordningene fastsatt i artikkel 11 B.
 - b) Artikkel 2, 3, 6 og 10 skal ikke gjelde med hensyn til varer oppført i vedlegg D del II eller III, samtidig som det tas hensyn til ordningene fastsatt i artikkel 11 B.
 - c) Med hensyn til varene oppført i vedlegg D del III sier medlemsstatene seg villige til å fremme en harmonisk utvikling av handelen så langt deres landbrukspolitikken tillater det. Innenfor rammen av denne målsetningen skal Island gi tollkonsesjoner for landbruksvarer med opprinnelse i Norge og Sveits ¹⁾ som angitt i tabell 1 i vedlegg D A, Norge skal gi tollkonsesjoner for landbruksvarer med opprinnelse i Island og Sveits ²⁾ som angitt i tabell 2 i vedlegg D A og Sveits ³⁾ skal gi tollkon-

¹⁾ Gjelder også for Fyrstedømmet Liechtenstein så lenge dets Traktat om tollunion av 29. mars med Sveits er i kraft.

²⁾ Gjelder også for Fyrstedømmet Liechtenstein så lenge dets Traktat om tollunion av 29. mars med Sveits er i kraft.

³⁾ Gjelder også for Fyrstedømmet Liechtenstein så lenge dets Traktat om tollunion av 29. mars med Sveits er i kraft.

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

sesjoner for landbruksvarer med opprinnelse i Island og Norge som angitt i tabell 3 i vedlegg D A. Artikkel 15 i vedlegg B skal ikke gjelde for varer oppført i vedlegg D del III.

2. Kapittel IV om statsstøtte, kapittel VI om konkurranse og kapittel XII om offentlige anskaffelser skal ikke komme til anvendelse for landbruksvarer.».

17. Etter artikkel 11 A skal ny artikkel 11 B lyde:

«Artikkel 11 B

Del I og II - varer i vedlegg D (bearbeidede landbruksvarer)

1. For å ta hensyn til forskjellene i prisene på landbruksråvarer som er brukt i varene angitt i vedlegg D del I, nevnt i artikkel 11 A bokstav a), skal konvensjonen med hensyn til slike varer ikke være til hinder for:
 - a) at det ilegges en fast toll ved import,
 - b) at det anvendes interne prisutjevningstiltak,
 - c) at det anvendes tiltak truffet ved eksport.
2. De faste tollsatsene som ilegges ved import av varer oppført i vedlegg D del I, skal være basert på, men ikke overstige forskjellen mellom innlandsprisen og prisen på verdensmarkedet for landbruksråvarene som er brukt i de berørte varer.
3. Samtidig som det tas hensyn til bestemmelsene i nr. 2, skal ingen medlemsstat gi import av varer oppført i vedlegg D del I eller II fra en annen medlemsstats territorium en behandling som er mindre gunstig enn den behandling den gir import fra Det europeiske fellesskaps territorium eller fra enhver annen frihandelspartners territorium.
4. Medlemsstatene skal underrette hverandre om alle endringer i behandlingen de gir Det europeiske fellesskap eller enhver annen frihandelspartner med hensyn til varer oppført i vedlegg D del I eller II.».

18. Etter artikkel 11 B skal ny artikkel 11 C lyde:

«Artikkel 11 C

Fisk og andre marine produkter

Bestemmelsene i denne konvensjon skal gjelde for fisk og andre marine produkter.».

19. Etter artikkel 11 C skal ny artikkel 11 D lyde:

«Artikkel 11 D

Frø og økologisk landbruk

1. Særlige regler for frø er angitt i vedlegg J.
2. Særlige regler for økologisk landbruk er angitt i vedlegg K.».

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

20. Etter artikkel 11 D skal ny artikkel 11 E lyde:

«Artikkel 11 E

Veterinære og plantesanitære tiltak

Medlemsstatenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til veterinære og plantesanitære tiltak skal reguleres av vedlegg L.».

21. Artikkel 12 skal lyde:

«Artikkel 12

Unntak

Bestemmelsene i artikkel 10 skal ikke være til hinder for forbud eller restriksjoner på import, eksport eller transitt som er begrunnet ut fra hensynet til offentlig moral, orden og sikkerhet, vernet om menneskers og dyrs liv og helse, plantelivet, miljøet, nasjonale skatter av kunstnerisk, historisk eller arkeologisk verdi eller den industrielle eller kommersielle eiendomsrett. Slike forbud eller restriksjoner skal likevel ikke kunne brukes til vilkårlig forskjellsbehandling eller være en skjult hindring for handelen mellom medlemsstatene.».

22. Etter artikkel 12 settes følgende tittel inn:

«Kapittel III: Tekniske handelshindringer»

23. Artikkel 12 A skal lyde:

«Artikkel 12 A

Underretning om utkast til tekniske forskrifter

1. Medlemsstatene skal underrette Rådet om alle utkast til tekniske forskrifter eller endringer av dem så raskt som praktisk mulig.
2. Bestemmelsene om framgangsmåte ved underretning er angitt i vedlegg H.».

24. Etter artikkel 12 A skal ny artikkel 12 B lyde:

«Artikkel 12 B

Gjensidig godkjenning av samsvarsvurderinger

Uten at det berører artikkel 10, skal Sveits på den ene side og Island, Liechtenstein og Norge på den annen side, gi gjensidig godkjenning av rapporter, sertifikater, tillatelser, samsvarsmarkeringer og samsvarserklæringer i samsvar med vedlegg M.».

25. Artikkel 13 erstattes med følgende:

«Kapittel IV: Statsstøtte

Artikkel 13

Statsstøtte

1. Medlemsstatenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til statsstøtte skal bygge på artikkel XVI i GATT 1994 og WTO-avtalen om subsidier og utjevningsavgifter, som er tatt inn i og utgjør en del av konvensjonen, med mindre annet er bestemt i vedlegg U.
2. Medlemsstatene skal ikke anvende utjevningsavgifter som fastsatt i del V i WTO-avtalen om subsidier og utjevningsavgifter overfor en annen medlemsstat i samsvar med artikkel 17.
3. Medlemsstatene skal gjennomgå dette kapittels virkeområde med sikte på å utvide regelverket for statsstøtte til også å gjelde tjenesteområdet, samtidig som det tas hensyn til den internasjonale utviklingen innenfor sektoren. Gjennomgang skal finne sted årlig.».

26. Artikkel 14 erstattes med følgende:

«Kapittel V: Offentlige foretak og monopoler

Artikkel 14

Offentlige foretak og monopoler

1. Medlemsstatene skal påse at offentlige foretak avstår fra å anvende:
 - a) tiltak som har den virkning at de beskytter innenlandsk produksjon på en måte som ville være uforenlig med denne konvensjon, dersom beskyttelsen gjennomføres ved hjelp av toll eller avgifter med tilsvarende virkning, kvantitative restriksjoner eller statsstøtte, eller
 - b) handelsdiskriminering på grunnlag av nasjonalitet i den utstrekning den motvirker de forventede fordelene ved at toll og kvantitative restriksjoner på handelen mellom medlemsstatene fjernes eller ikke er til stede.
2. I denne artikkel menes med «offentlige foretak»: sentrale, regionale eller lokale myndigheter, offentlige bedrifter og enhver annen enhet som en medlemsstat ved lov eller praksis benytter til å kontrollere eller i betydelig grad øve innflytelse over import fra eller eksport til en medlemsstats territorium.
3. Bestemmelsene i artikkel 15 nr. 1 skal også gjelde for offentlige foretaks virksomhet og for foretak som medlemsstatene gir særlige eller eksklusive rettigheter, i den utstrekning anvendelsen av disse bestemmelser ikke rettslig eller faktisk hindrer dem i å utføre de særlige offentlige oppgaver som er tillagt dem.
4. Nr. 3 skal gjelde for vedlegg U. Medlemsstatene skal gjennomgå dette kapittels virkeområde med sikte på å utvide regelverket til også å gjelde andre tjenester, samtidig som det tas hensyn til den internasjonale utvik-

lingen innenfor sektoren. Gjennomgang skal finne sted årlig.

5. Medlemsstatene skal påse at det ikke innføres ny praksis av den art som er beskrevet i nr. 1 i denne artikkel.
6. Når medlemsstatene i disse spørsmålene ikke har det nødvendige rettslige grunnlaget for å kontrollere virksomheten til regionale eller lokale myndigheter eller foretak under deres kontroll, skal de likevel bestrebe seg på å sikre at disse myndigheter eller foretak overholder bestemmelsene i denne artikkel.».

27. Artikkel 15 erstattes med følgende:

«Kapittel VI: Konkurranseregler

Artikkel 15

Konkurranse

1. Medlemsstatene erkjenner at følgende praksis er uforenlig med denne konvensjon i den utstrekning den motvirker fordelene som følger av denne konvensjon:
 - a) avtaler mellom foretak, beslutninger truffet av sammenslutninger av foretak og samordnet opptreden mellom foretak som har til formål eller som virkning å hindre, innskrenke eller vri konkurransen,
 - b) ett eller flere foretaks utilbørlige utnyttelse av sin dominerende stilling på medlemsstatenes territorium eller på en vesentlig del av det.
2. Dersom en medlemsstat anser at en bestemt praksis er uforenlig med denne artikkel, kan den be om konsultasjoner i samsvar med framgangsmåten angitt i artikkel 36 B og treffe nødvendige tiltak etter vilkårene angitt i artikkel 20 nr. 2 for å håndtere vanskelighetene som er oppstått som følge av den aktuelle praksis.».

28. Etter artikkel 15 skal nytt kapittel VII lyde:

«Kapittel VII: Vern av immaterielle rettigheter

Artikkel 15 A

1. Medlemsstatene skal gi og sikre et tilstrekkelig og effektivt vern av immaterielle rettigheter, og fastsette tiltak for å sikre disse rettighetene mot krenkelse, forfalskning og piratvirksomhet, i samsvar med bestemmelsene i denne artikkel, vedlegg N og de internasjonale avtaler som er omhandlet i vedlegget.
2. Medlemsstatene skal gi hverandres borgere en behandling som ikke er mindre gunstig enn den de gir egne borgere. Unntak fra denne forpliktelsen skal være i henhold til de materielle bestemmelsene i artikkel 3 i TRIPS-avtalen.
3. Medlemsstatene skal gi hverandres borgere en behandling som ikke er mindre gunstig enn den de gir borgere av enhver annen stat. Unntak fra denne forpliktelsen skal være i henhold til de materielle bestemmelsene i TRIPS-avtalen, særlig artikkel 4 og 5.

4. Medlemsstatene er enige om at de etter anmodning fra en medlemsstat vil gjennomgå bestemmelsene om vern av immaterielle rettigheter i denne artikkel og i vedlegg VII (vedlegg N), med sikte på å bedre beskyttelsesnivået ytterligere og å unngå eller rette opp handelsvridninger som skyldes aktuelle beskyttelsesnivåer for immaterielle rettigheter.».

29. Etter artikkel 15 A skal nytt kapittel VIII lyde:

«Kapittel VIII: Fri bevegelighet for personer

Artikkel 15 B

Bevegelighet for personer

1. Fri bevegelighet for personer skal gjennomføres mellom medlemsstatene i samsvar med bestemmelsene angitt i vedlegg O og i protokollen til vedlegg O om fri bevegelighet for personer mellom Liechtenstein og Sveits.
2. Denne artikkel har, til fordel for medlemsstatenes borgere, som formål:
 - a) å gi rett til innreise, opphold, adgang til arbeid som arbeidstakere, etablering som selvstendig næringsdrivende og rett til å bli værende på medlemsstatenes territorium,
 - b) å legge til rette for ytelse av tjenester på medlemsstatenes territorium, og særlig å liberalisere tjenesteytelser av kort varighet,
 - c) å gi rett til innreise og opphold på medlemsstatenes territorium for personer som ikke utøver en økonomisk aktivitet i vertsstaten,
 - d) å gi de samme levevilkår, ansettelsesvilkår og arbeidsvilkår som til egne borgere.

Artikkel 15 C

Koordinering av trygdeordninger

For å gjennomføre fri bevegelighet for personer skal medlemsstatene i samsvar med tillegg 2 til vedlegg O og med protokollen til vedlegg O om fri bevegelighet for personer mellom Liechtenstein og Sveits, gi bestemmelser om koordinering av trygdeordninger med det særlige formål:

- a) å sikre likebehandling,
- b) å fastslå hvilken lovgivning som får anvendelse,
- c) å legge sammen alle tidsrom som de berørte staters nasjonale lovgivning tillegger betydning for å oppnå og beholde retten til ytelser og for beregningen av dem,
- d) å utbetale ytelser til personer bosatt på medlemsstatenes territorium,
- e) å fremme gjensidig administrativ bistand og administrativt samarbeid mellom myndigheter og institusjoner.

Artikkel 15 D

Gjensidig godkjenning av yrkeskvalifikasjoner

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

For å lette adgangen for medlemsstatenes borgere til å starte og utøve virksomhet som arbeidstaker og selvstendig næringsdrivende skal medlemsstatene treffe de nødvendige tiltak, som fastsatt i tillegg 3 til vedlegg O og i protokollen til vedlegg O om fri bevegelighet for personer mellom Liechtenstein og Sveits, for gjensidig godkjenning av vitnemål, eksamensbevis og andre kvalifikasjonsbevis og samordning av bestemmelsene som medlemsstatene har gitt ved lov eller forskrift om adgangen til å starte og utøve virksomhet som arbeidstaker og selvstendig næringsdrivende.».

30. Artikkel 16 erstattes med følgende:

«Kapittel IX: Investeringer

Avsnitt I: Etablering

Artikkel 16

Prinsipper og virkeområde

1. Innenfor rammen av og med forbehold for bestemmelsene i denne konvensjon skal det ikke være noen restriksjoner på etableringsretten for selskaper som er opprettet i samsvar med en medlemsstats lovgivning og som har sitt vedtektsbestemte sete, sin hovedadministrasjon eller sitt hovedforetak på medlemsstatenes territorium. Dette skal også gjelde adgangen til å opprette kontorer, filialer eller datterselskaper for selskaper fra en medlemsstat opprettet på territoriet til en annen medlemsstat. Etableringsretten skal omfatte rett til å opprette, erverve og lede foretak, særlig selskaper som definert i nr. 2, på de vilkår som lovgivningen i etableringsstaten fastsetter for egne foretak, med forbehold for bestemmelsene som følger.
2. I dette kapittel menes med:
 - a) «datterselskap» av et selskap, et selskap som reelt kontrolleres av det første selskapet,
 - b) «selskaper», selskaper i sivil- eller handelsrettslig forstand, herunder også kooperative selskaper, samt andre juridiske personer i offentlig- eller privatrettslig forstand, unntatt dem som ikke driver ervervsmessig virksomhet; for å anses som et selskap fra en medlemsstat skal selskapet ha en reell og vedvarende forbindelse med økonomien i vedkommende medlemsstat.
3. Vedlegg P til S inneholder særlige bestemmelser og unntak med hensyn til etableringsretten. Medlemsstatene skal bestrebe seg på gradvis å avskaffe gjenværende forskjellsbehandling som de måtte opprettholde i samsvar med vedlegg P til S. Medlemsstatene er enige om å gjennomgå denne bestemmelse, herunder vedleggene, innen to år etter at Avtale om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund av 21. juni 2001 er trådt i kraft, med sikte på å redusere og til slutt avskaffe de gjenværende restriksjoner.
4. Fra den dag Avtale om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund av 21. juni 2001 trer i kraft, skal ingen medlemsstat vedta nye eller mer diskriminerende tiltak med hensyn til etablering og drift av selskaper fra en annen medlemsstat, sammenliknet med den

behandling medlemsstaten gir sine egne selskaper.

5. Hver medlemsstat skal for sektorer som omfattes av et unntak oppført i vedlegg P til S, gi selskaper fra en annen medlemsstat en behandling som ikke er mindre gunstig enn behandlingen den gir selskaper fra tredjeparter utenom Det europeiske fellesskap. Med hensyn til nye avtaler som inngås mellom en medlemsstat og Det europeiske fellesskap, forplikter medlemsstatene seg videre til å gi hverandre, på basis av gjensidighet, fordelene ved slike avtaler, etter vedtak i Rådet.
6. Etableringsretten på området vei-, jernbane- og lufttransport skal reguleres av bestemmelsene i artikkel 16 B og vedlegg T og U, med forbehold for de særlige bestemmelser og unntak som er angitt i vedlegg P og Q.
7. Etableringsretten for fysiske personer skal reguleres av bestemmelsene i artikkel 15 B, vedlegg O og protokollen til vedlegg O om bevegelighet for personer mellom Liechtenstein og Sveits.

Artikkel 16.1

Nasjonal behandling

1. Innenfor dette kapittelets virkeområde, og uten at det berører særlige bestemmelser i kapittelet,
 - a) skal medlemsstatene gi en behandling som ikke er mindre gunstig enn den behandling de gir egne selskaper,
 - b) kan hver medlemsstat regulere selskapers etablering og drift på sitt territorium, i den utstrekning reguleringene ikke diskriminerer selskaper fra de øvrige medlemsstater i forhold til egne selskaper.
2. Bestemmelsene i denne artikkel er ikke til hinder for at en medlemsstat på sitt territorium anvender særlige regler for etablering og drift av filialer og kontorer tilhørende selskaper fra en annen medlemsstat som ikke er stiftet på territoriet til den første medlemsstaten, begrunnet ut fra juridiske eller tekniske forskjeller mellom slike filialer og kontorer i forhold til filialer og kontorer tilhørende selskaper som er stiftet på medlemsstatens territorium. Forskjellsbehandlingen skal ikke gå lenger enn det som er strengt nødvendig som følge av slike juridiske eller tekniske forskjeller.

Artikkel 16.2

Regulering av finansielle markeder

1. Dette kapittel skal med hensyn til finansielle tjenester ikke berøre medlemsstatenes rett til å vedta tiltak som er nødvendige av forsiktighetshensyn, for å sikre beskyttelse av investorer, innskytere, innehavere av poliser eller personer som har overlatt midler til forvaltning, eller for å sikre integritet og stabilitet i det finansielle systemet. Disse tiltakene skal ikke diskriminere selskaper fra de øvrige medlemsstater i forhold til egne selskaper.
2. Ingen bestemmelse i dette kapittel skal fortolkes slik at det kreves at en medlemsstat offentliggjør opplysninger om privatkunders forretninger og regnskaper eller fortrolige opplysninger eller opplysninger om eiendomsforhold som offentlige institusjoner sitter inne med.

Artikkel 16.3

Godkjenning

1. En medlemsstat kan inngå en avtale eller ordning med en bestemt stat som fastsetter godkjenning av standarder, kriterier for autorisasjon eller lisensiering av eller attestutstedelse for tjenesteytere, og skal i slike tilfeller gi de øvrige medlemsstater tilstrekkelig anledning til å forhandle om tiltredelse til en slik avtale eller ordning, eller å forhandle om sammenlignbare avtaler eller ordninger med medlemsstaten.
2. Dersom en medlemsstat gir godkjenning som fastsatt i nr. 1 på frittstående grunnlag, skal den gi enhver annen medlemsstat tilstrekkelig anledning til å påvise at oppnådd erfaring, oppfylte krav eller lisensiering eller attester på medlemsstatens territorium bør godkjennes.
3. En medlemsstat skal ikke gi godkjenning på en måte som ville utgjøre et middel til å diskriminere mellom land, når den anvender sine standarder eller kriterier for autorisasjon og lisensiering av eller attestutstedelse til tjenesteytere, eller ville utgjøre en skjult restriksjon på etablering i tjenestesektoren.

Artikkel 16.4

Unntak

1. Virksomhet som for en medlemsstat innebærer, om enn bare leilighetsvis, utøvelse av offentlig myndighet, skal for denne medlemsstatens vedkommende ikke omfattes av bestemmelsene i dette kapittel.
2. Bestemmelsene i dette kapittel og tiltak truffet med hjemmel i disse bestemmelsene skal ikke hindre at bestemmelser om særbehandling av utenlandske selskaper får anvendelse når de er fastsatt ved lov eller forskrift og begrunnet ut fra hensynet til offentlig orden, sikkerhet, folkehelsen eller miljøet.
3. Med forbehold for kravet om at slike tiltak ikke anvendes på en måte som ville utgjøre et middel til vilkårlig eller utilbørlig diskriminering mellom stater med like forhold, eller en skjult restriksjon på handelen med tjenester, skal ingen bestemmelse i denne konvensjon fortolkes slik at den hindrer en medlemsstat i å vedta eller håndheve tiltak som er:
 - a) uforenlige med artikkel 16.1, forutsatt at forskjellsbehandlingen tar sikte på å sikre rettferdig eller effektiv⁴⁾ utskriving eller inndrivelse av direkte skatter fra de øvrige medlemsstaters tjenester eller tjenesteytere,
 - b) uforenlige med artikkel 16 nr. 5, forutsatt at forskjellsbehandlingen er en følge av en avtale om å unngå dobbeltbeskatning, eller bestemmelser om å unngå dobbeltbeskatning i en annen internasjonal avtale eller ordning som medlemsstaten er forpliktet av.

Avsnitt II: Kapitalbevegelse

Artikkel 16.5

1. Innenfor rammen av dette kapittel skal det mellom medlemsstatene ikke være noen restriksjoner på overføring av kapital knyttet til etablering av et

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

- selskap fra en medlemsstat på en annen medlemsstats territorium.
2. Kapitalbevegelse som ikke er knyttet til etablering mellom medlemsstatene, skal sikres i samsvar med de internasjonale avtaler de er parter i.
 3. Medlemsstatene er enige om å gjennomgå denne bestemmelse innen to år etter at Avtale om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund av 21. juni 2001 er trådt i kraft, med sikte på å utvide omfanget av fri kapitalbevegelse og til slutt avskaffe de gjenværende restriksjonene på kapitalbevegelse.».

31. Etter artikkel 16 skal nytt kapittel X lyde:

«Kapittel X: Handel med tjenester

Artikkel 16 A

Prinsipper og virkeområde

1. Innenfor rammen av og med forbehold for bestemmelsene i denne konvensjon skal det ikke være noen restriksjoner på retten til å yte tjenester på medlemsstatenes territorium for fysiske personer eller selskaper i en av medlemsstatene, som har etablert seg i en annen medlemsstat enn den fysiske person eller det selskap som er tjenesteytelsens mottaker.
2. For dette kapittels formål skal ved «tjenester» i denne konvensjon forstås tjenester som vanligvis ytes mot betaling
 - a) fra en medlemsstats territorium til en annen medlemsstats territorium,
 - b) på en medlemsstats territorium til en annen medlemsstats tjenesteforbruker i samsvar med nr. 7 nedenfor,
 - c) av en medlemsstats tjenesteyter, gjennom tilstedeværelse av fysiske personer fra vedkommende medlemsstat på en annen medlemsstats territorium i samsvar med nr. 7 nedenfor.
3. Vedlegg P til S inneholder særlige bestemmelser og unntak med hensyn til retten til å yte tjenester. Medlemsstatene skal bestrebe seg på gradvis å avskaffe gjenværende forskjellsbehandling som de måtte opprettholde i

⁴⁾ Tiltak som tar sikte på å sikre rettferdig eller effektiv utskrivning eller inndrivelse av direkte skatter, omfatter tiltak en medlemsstat treffer i henhold til sin skatteordning som:i) får anvendelse for ikke-bosatte tjenesteytere i erkjennelse av at ikke-bosattes skatteplikt blir bestemt av skatteobjekter som har sin kilde i eller befinner seg på medlemsstatens territorium, ellerii) får anvendelse for ikke-bosatte for å sikre utskrivning eller inndrivelse av skatter på medlemsstatens territorium, elleriii) får anvendelse for ikke-bosatte og bosatte for å forhindre skatteunndragelse eller skatteomgåelse, herunder tiltak for å sikre at skattereglene overholdes, elleriv) får anvendelse for brukere av tjenester som ytes på eller fra en annen medlemsstats territorium, for å sikre utskrivning eller inndrivelse av skatter fra slike brukere avledet fra kilder på medlemsstatens territorium, ellerv) atskiller tjenesteytere som er globalskattepliktige fra andre tjenesteytere, i erkjennelse av den forskjell i skattegrunnlaget som eksisterer mellom dem, ellervi) fastsetter, henfører eller fordeler, inntekt, utbytte, fortjeneste, tap, fradrag eller gjeld for bosatte personer eller filialer, eller mellom beslektede personer eller filialer tilhørende samme person, for å sikre medlemsstatens skattegrunnlag. Skatteuttrykk eller skattebegreper i artikkel 16.4 nr. 3 bokstav a) og i denne fotnote skal bestemmes i samsvar med skattedefinisjoner og skattebegreper, eller tilsvarende eller lignende definisjoner og begreper, i henhold til den interne lovgivning hos den medlemsstat som treffer tiltaket.

samsvar med vedlegg P til S. Medlemsstatene er enige om å gjennomgå denne bestemmelse, herunder vedleggene, innen to år etter at Avtale om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund av 21. juni 2001 er trådt i kraft, med sikte på å redusere og til slutt avskaffe de gjenværende restriksjonene.

4. Fra den dag Avtale om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund av 21. juni 2001 trer i kraft, skal ingen medlemsstat vedta nye eller mer diskriminerende tiltak med hensyn til tjenester eller tjenesteytere fra en annen medlemsstat, sammenliknet med den behandling medlemsstaten gir sine egne tilsvarende tjenester eller tjenesteytere.
5. Hver medlemsstat skal, for sektorer som omfattes av et unntak oppført i vedlegg P til S, gi tjenester eller tjenesteytere fra en annen medlemsstat en behandling som ikke er mindre gunstig enn behandlingen den gir tilsvarende tjenester eller tjenesteytere fra tredjeparter utenom Det europeiske fellesskap. Med hensyn til nye avtaler som inngås mellom en medlemsstat og Det europeiske fellesskap, forplikter medlemsstatene seg videre til å gi hverandre, på basis av gjensidighet, fordelene ved slike avtaler, med forbehold for et vedtak gjort av Rådet.
6. Retten til å yte tjenester på området vei-, jernbane- og lufttransport skal reguleres av bestemmelsene i artikkel 16 B og vedlegg T og U, med forbehold for de særlige bestemmelser og unntak som er angitt i vedlegg Q.
7. Fysiske personers tjenesteytelse eller -forbruk som fastsatt i nr. 2 bokstav b) og c) skal reguleres av de relevante bestemmelser i artikkel 15 B, vedlegg O og protokollen til vedlegg O om bevegelse for personer mellom Liechtenstein og Sveits i samsvar med prinsippene som følger.

Artikkel 16 A.1

Nasjonal behandling

Innenfor dette kapittels virkeområde, og uten at det berører særlige bestemmelser i kapittelet:

- a) skal medlemsstatene gi en behandling som ikke er mindre gunstig enn den behandling de gir egne tjenesteytende fysiske personer eller selskaper,
- b) kan hver medlemsstat regulere tjenestevirksomheten på sitt territorium, i den utstrekning reguleringene ikke diskriminerer fysiske personer eller selskaper fra de øvrige medlemsstater i forhold til egne fysiske personer eller selskaper.

Artikkel 16 A.2

Regulering av finansielle markeder

1. Dette kapittel skal med hensyn til finansielle tjenester ikke berøre medlemsstatenes rett til å vedta tiltak som er nødvendige av forsiktighetshensyn, for å sikre beskyttelse av investorer, innskyttere, innehavere av poliser eller personer som har overlatt midler til forvaltning, eller for å sikre integritet og stabilitet i det finansielle systemet. Disse tiltakene skal ikke diskriminere fysiske personer eller selskaper fra de øvrige medlemsstater i

forhold til egne fysiske personer eller selskaper.

2. Ingen bestemmelse i dette kapittel skal fortolkes slik at det kreves at en medlemsstat offentliggjør opplysninger om privatkunders forretninger og regnskaper eller fortrolige opplysninger eller opplysninger om eiendomsforhold som offentlige institusjoner sitter inne med.

Artikkel 16 A.3

Godkjenning

1. Gjensidig godkjenning mellom medlemsstatene av vitnemål, eksamensbevis og andre kvalifikasjonsbevis og samordning av de bestemmelser som medlemsstatene har gitt ved lov eller forskrift om adgangen til å starte og utøve virksomhet for fysiske personer, skal reguleres av de relevante bestemmelser i artikkel 15 D, vedlegg O og tillegg 3 til vedlegg O, samt protokollen til vedlegg O om bevegelighet for personer mellom Liechtenstein og Sveits.
2. En medlemsstat kan inngå en avtale eller ordning med en bestemt stat som fastsetter godkjenning av standarder, kriterier for autorisasjon eller lisensiering av eller attestutstedelse for tjenesteytere, og skal i slike tilfeller gi de øvrige medlemsstater tilstrekkelig anledning til å forhandle om tiltredelse til en slik avtale eller ordning, eller å forhandle om sammenlignbare avtaler eller ordninger med medlemsstaten.
3. Dersom en medlemsstat gir godkjenning som fastsatt i nr. 2 på fritt grunnlag, skal den gi enhver annen medlemsstat tilstrekkelig anledning til å påvise at oppnådd erfaring, oppfylte krav eller lisensiering eller attester på medlemsstatens territorium bør godkjennes.
4. En medlemsstat skal, når den anvender sine standarder eller kriterier for autorisasjon og lisensiering av eller attestutstedelse til tjenesteytere, ikke gi godkjenning på en måte som ville utgjøre et middel til å diskriminere mellom land, eller som ville utgjøre en skjult restriksjon på etablering i tjenestesektoren.

Artikkel 16 A.4

Unntak

1. Virksomhet som for en medlemsstat innebærer, om enn bare leilighetsvis, utøvelse av offentlig myndighet, skal for denne medlemsstatens vedkommende ikke omfattes av bestemmelsene i dette kapittel.
2. Bestemmelsene i dette kapittel og tiltak truffet med hjemmel i disse bestemmelsene, skal ikke hindre at bestemmelser om særbehandling av utenlandske tjenesteytere får anvendelse når de er fastsatt ved lov eller forskrift og begrunnet ut fra hensynet til offentlig orden, sikkerhet, folkehelsen eller miljøet.
3. Med forbehold for kravet om at slike tiltak ikke skal anvendes på en måte som ville utgjøre et middel til vilkårlig eller utilbørlig diskriminering mellom stater under ellers like forhold, eller en skjult restriksjon på handelen med tjenester, skal ingen bestemmelse i denne konvensjon fortolkes slik at det hindrer en medlemsstat i å vedta eller håndheve tiltak som er:
 - a) uforenlige med Artikkel 16 A.1, forutsatt at forskjellsbehandlingen tar

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

sikte på å sikre rettferdig eller effektiv⁵⁾ utskrivning eller inndrivelse av direkte skatter fra de øvrige medlemsstaters tjenester eller tjenesteytere,

- b) uforenlige med artikkel 16 A nr. 5, forutsatt at forskjellsbehandlingen er en følge av en avtale om å unngå dobbeltbeskatning, eller bestemmelser om å unngå dobbeltbeskatning i en annen internasjonal avtale eller ordning som medlemsstaten er forpliktet av.

Artikkel 16 A.5

Offentlige anskaffelser

Ingen bestemmelse i dette kapittel skal fortolkes slik at den pålegger forpliktelser med hensyn til offentlige anskaffelser.».

32. Etter artikkel 16 A skal ny artikkel 16 B lyde:

«Artikkel 16 B

Transport

Medlemsstatene skal liberalisere adgangen til hverandres transportmarkeder for transport av passasjerer og gods på vei, med jernbane og i luften i samsvar med bestemmelsene angitt i henholdsvis vedlegg T og U.».

33. Artikkel 17 erstattes med følgende:

«Kapittel XI: Dumping

Artikkel 17

Antidumpingtiltak, utjevningstoll og tiltak mot ulovlig handelspraksis som kan tilskrives tredjestater, skal ikke anvendes mellom medlemsstatene.»

⁵⁾ Tiltak som tar sikte på å sikre rettferdig eller effektiv utskrivning eller inndrivelse av direkte skatter, omfatter tiltak en medlemsstat treffer i henhold til sin skatteordning som: i) får anvendelse for ikke-bosatte tjenesteytere i erkjennelse av at ikke-bosattes skatteplikt blir bestemt av skatteobjekter som har sin kilde i eller befinner seg på medlemsstatens territorium, eller ii) får anvendelse for ikke-bosatte for å sikre utskrivning eller inndrivelse av skatter på medlemsstatens territorium, eller iii) får anvendelse for ikke-bosatte og bosatte for å forhindre skatteunndragelse eller skatteomgåelse, herunder tiltak for å sikre at skattereglene overholdes, eller iv) får anvendelse for brukere av tjenester som ytes på eller fra en annen medlemsstats territorium, for å sikre utskrivning eller inndrivelse av skatter fra slike brukere avledet fra kilder på medlemsstatens territorium, eller v) atskiller tjenesteytere som er globalskattepliktige fra andre tjenesteytere, i erkjennelse av den forskjell i skattegrunnlaget som eksisterer mellom dem, eller vi) fastsetter, henfører eller fordeler, inntekt, utbytte, fortjeneste, tap, fradrag eller gjeld for bosatte personer eller filialer, eller mellom beslektede personer eller filialer tilhørende samme person, for å sikre medlemsstatens skattegrunnlag. Skatteuttrykk eller skattebegreper i artikkel 16.4 nr. 3 bokstav a) og i denne fotnote skal bestemmes i samsvar med skattedefinisjoner og skattebegreper, eller tilsvarende eller lignende definisjoner og begreper, i henhold til den interne lovgivning hos den medlemsstat som treffer tiltaket.

34. Etter artikkel 17 skal nytt kapittel XII lyde:

«Kapittel XII: Offentlige anskaffelser

Artikkel 17 A

1. Medlemsstatene bekrefter på nytt sine rettigheter og forpliktelser etter WTO-avtalen om offentlige innkjøp (GPA). Medlemsstatene utvider etter denne konvensjon virkeområdet for sine forpliktelser etter WTO-avtalen om offentlige innkjøp, med sikte på å øke liberaliseringen i markedene for offentlige anskaffelser i samsvar med vedlegg V.
2. Medlemsstatene skal for dette formål sikre ikke-diskriminerende, åpen og gjensidig adgang til sine respektive markeder for offentlige anskaffelser, og skal sikre åpen og effektiv konkurranse basert på likebehandling.».

35. Etter artikkel 17 A skal nytt kapittel XIII lyde:

«Kapittel XIII: Løpende betalinger

Artikkel 17 B

Løpende betalinger som står i forbindelse med varebyttet og bevegeligheten for personer, tjenester eller kapital mellom medlemsstatene som fastsatt i artikkel 16.5 skal, innenfor rammen av bestemmelsene i denne konvensjon, være fritatt for alle restriksjoner.».

36. Artikkel 18 erstattes med følgende kapittel:

«Kapittel XIV: Unntak og beskyttelsestiltak

Artikkel 18

Sikkerhetsunntak

Bestemmelsene i denne avtale skal ikke hindre en medlemsstat i å treffe tiltak:

- a) som den anser nødvendige for å hindre spredning av opplysninger som er i strid med dens vesentlige sikkerhetsinteresser,
- b) som angår produksjon av eller handel med våpen, ammunisjon og krigsmateriell eller andre varer eller tjenester som er uunnværlige for forsvarsformål, eller forskning, utvikling eller produksjon som er uunnværlig for forsvarsformål, såfremt disse tiltak ikke endrer konkurransevilkårene for varer eller tjenester som ikke er bestemt for direkte militære formål,
- c) som den anser vesentlige for sin sikkerhet i tilfelle av alvorlig indre uro som truer den offentlige orden, i krigstid eller ved alvorlig internasjonal spenning som innebærer en fare for krig, eller for å oppfylle forpliktelser den har påtatt seg med sikte på å opprettholde fred og internasjonal sikkerhet.».

37. Artikkel 19 oppheves.

38. Artikkel 20 erstattes med følgende:

«Beskyttelsestiltak

Artikkel 20

1. Dersom alvorlige økonomiske, samfunnsmessige eller miljømessige vanskeligheter som kan vedvare, er i ferd med å oppstå i en sektor eller innen en region, kan en medlemsstat ensidig treffe egnede tiltak på de vilkår og etter den framgangsmåte som er angitt i artikkel 20 A.
2. Slike beskyttelsestiltak skal med hensyn til omfang og varighet begrenses til det som er strengt nødvendig for å rette opp situasjonen. Det skal fortrinnsvis velges tiltak som forårsaker minst mulig forstyrrelser for denne konvensjons virkemåte.
3. Beskyttelsestiltakene skal gjelde overfor alle medlemsstater.
4. Denne artikkel berører ikke anvendelsen av de særlige bestemmelser om beskyttelsestiltak som er angitt i vedleggene til denne konvensjon eller anvendelsen av særskilte beskyttelsestiltak i samsvar med artikkel 5 i WTO-avtalen om landbruk.

Artikkel 20 A

1. En medlemsstat som overveier å treffe beskyttelsestiltak etter artikkel 20, skal uten opphold meddele dette til de øvrige medlemsstater gjennom Rådet og gi alle relevante opplysninger.
2. Medlemsstatene skal straks innlede rådslagninger i Rådet med sikte på å finne en løsning som kan godtas av alle parter.
3. Medlemsstaten kan ikke treffe beskyttelsestiltak før en måned etter tidspunktet for meddelelsen etter nr. 1, med mindre rådslagningene etter nr. 2 er avsluttet før utløpet av den nevnte frist. Når spesielle omstendigheter nødvendiggjør et øyeblikkelig inngrep som utelukker en forutgående undersøkelse, kan vedkommende medlemsstat uten opphold iverksette de beskyttelsestiltak som er strengt nødvendige for å rette opp situasjonen.
4. Medlemsstaten skal uten opphold meddele Rådet de tiltak den har truffet, og skal gi alle relevante opplysninger.
5. Iverksatte beskyttelsestiltak skal være gjenstand for rådslagninger i Rådet hver tredje måned fra det tidspunkt de ble vedtatt, med sikte på å avvikle dem før den fastsatte opphørsdag eller å innskrenke deres virkeområde.

Hver medlemsstat kan til enhver tid be Rådet om å gjennomgå tiltakene på ny.».

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

39. *Artikkel 21 oppheves.*

40. *Artikkel 22 oppheves.*

41. *Artikkel 23 oppheves.*

42. *Artikkel 24 oppheves.*

43. *Artikkel 25 oppheves.*

44. *Artikkel 26 oppheves.*

45. *Artikkel 29 oppheves.*

46. *Artikkel 30 erstattes med følgende kapittel:*

«Kapittel XV: Samarbeid om økonomisk politikk og pengepolitikk

Artikkel 30

Medlemsstatene skal utveksle synspunkter på og opplysninger om gjennomføringen av denne konvensjon og om integrasjonens innvirkning på økonomisk aktivitet og økonomisk politikk, herunder pengepolitikk. De kan videre diskutere den makro-økonomiske situasjon, økonomisk politikk og økonomiske utsikter. Utvekslingen av synspunkter og opplysninger skal skje på et uforpliktende grunnlag.».

47. *Artikkel 31 oppheves.*

48. *Før Artikkel 32 settes følgende tittel inn:*

«Kapittel XVI: Bestemmelser om organene»

49. *Artikkel 32 skal lyde:*

«*Artikkel 32*

Rådet

1. Det skal påligge Rådet:

- a) å utøve den myndighet og utføre de oppgaver som tilkommer det i henhold til denne konvensjon,
- b) å vedta endringer av denne konvensjon i samsvar med bestemmelsene i konvensjonen,
- c) å overvåke anvendelsen av denne konvensjon og føre tilsyn med konvensjonens virkemåte,
- d) å vurdere om medlemsstatene bør treffe ytterligere tiltak for å fremme Forbundets målsettinger,
- e) å lette opprettelsen av tettere bånd til andre stater og sammenslutninger av stater,
- f) å søke å opprette forbindelser med andre internasjonale organisasjoner som kan fremme forbundets målsettinger,
- g) å forhandle fram handels- og samarbeidsavtaler mellom medlemsstatene og andre stater, sammenslutninger av stater eller internasjonale organisasjoner,

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

- h) å bestrebe seg på å løse de tvister som måtte oppstå om fortolkningen eller anvendelsen av denne konvensjon, og
 - i) å vurdere alle andre saker som kan ha betydning for hvordan denne konvensjon virker.
2. Hver medlemsstat skal være representert i Rådet og skal ha én stemme.
 3. Rådet kan vedta å opprette de organer, komiteer og andre institusjoner som det mener er nødvendig for å bistå seg i sine oppgaver. Disse organer, komiteer og andre institusjoner er oppført i vedlegg W.
 4. Under utøvelse av sitt ansvar etter denne artikkel kan Rådet gjøre vedtak som skal være bindende for alle medlemsstater, og det kan gi anbefalinger til medlemsstatene.
 5. Rådets vedtak og anbefalinger skal være enstemmige, med mindre denne konvensjon bestemmer noe annet. Vedtak og anbefalinger skal anses som enstemmige dersom ingen medlemsstat stemmer imot. Vedtak og anbefalinger som krever stemmeflertall, skal ha bekreftende stemmer fra tre medlemsstater.
 6. Dersom antallet medlemsstater endres, kan Rådet vedta å endre det nødvendige stemmetall for vedtak og anbefalinger som krever stemmeflertall.».

50. Artikkel 33 oppheves.

51. Artikkel 36 oppheves.

52. Nytt kapittel XVII skal lyde:

«Kapittel XVII: Konsultasjoner og tvisteløsning

Artikkel 36 A

Virkeområde

Bestemmelsene i dette kapittel skal få anvendelse i enhver sak som oppstår som en følge av denne konvensjon, med mindre annet er fastsatt i denne konvensjon.

Artikkel 36 B

Konsultasjoner

1. Medlemsstatene skal til enhver tid bestrebe seg på å komme til enighet om fortolkningen og anvendelsen av denne konvensjon, og skal på alle måter gjennom samarbeid og konsultasjoner forsøke å komme fram til en gjensidig tilfredsstillende løsning i enhver sak som måtte berøre konvensjonens virkemåte.
2. Enhver medlemsstat kan bringe enhver sak som gjelder fortolkningen eller anvendelsen av denne konvensjon, inn for Rådet. Rådet skal gis alle opplysninger som kan bidra til å muliggjøre en grundig undersøkelse av situasjonen, med sikte på å finne en løsning som kan godtas. For dette formål skal Rådet undersøke alle muligheter for at konvensjonen fortsatt skal

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

kunne virke tilfredsstillende.

3. Rådet skal holde et møte innen 30 dager etter at anmodning om konsultasjoner er mottatt.

Artikkel 36 C

Voldgift

1. I tilfelle en medlemsstat mener at et tiltak anvendt av en annen medlemsstat er i strid med konvensjonen, og saken ikke er løst innen 45 dager etter at konsultasjoner har funnet sted i henhold til artikkel 36 B, skal den henvises til voldgift av en eller flere av de medlemsstater som er part i tvisten, gjennom en skriftlig underretning rettet til den innklagede medlemsstat. En kopi av denne underretningen skal oversendes alle medlemsstater slik at hver av dem kan avgjøre om de har en vesentlig interesse i saken. Der som mer enn en medlemsstat ber om at en tvist med den samme medlemsstat om det samme spørsmål forelegges en voldgiftsrett, bør bare én voldgiftsrett opprettes for å behandle slike tvister, når det lar seg gjøre.
2. En medlemsstat som ikke er part i tvisten, skal ved å gi skriftlig melding til de medlemsstater som er part i tvisten, ha rett til å legge skriftlige innlegg fram for voldgiftsretten, motta skriftlige innlegg fra de medlemsstater som er part i tvisten, møte i alle forhandlinger og holde muntlige innlegg.
3. Voldgiftsrettens avgjørelse skal være endelig og bindende for de medlemsstater som er part i tvisten, og avgjørelsen skal etterkommes omgående.
4. Voldgiftsrettens opprettelse og virkemåte samt gjennomføringen av voldgiftsavgjørelser er underlagt reglene i vedlegg X.».

53. Før artikkel 37 settes følgende tittel inn:

«Kapittel XVIII: Alminnelige bestemmelser»

54. Artikkel 37 skal lyde:

«Artikkel 37

Forpliktelser i henhold til andre internasjonale avtaler

1. Ingen bestemmelse i denne konvensjon skal forstås slik at den fritar en medlemsstat for forpliktelser den har påtatt seg i henhold til avtaler med tredjestater eller multilaterale avtaler den er part i.
2. Denne konvensjon skal ikke berøre reglene som får anvendelse for medlemsstatene gjennom Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, det nordiske samarbeid og den regionale union mellom Sveits og Liechtenstein.».

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

55. Etter Artikkel 37 skal ny artikkel 37 A lyde:

«Artikkel 37 A

Medlemsstatenes rettigheter og forpliktelser

Medlemsstatene skal treffe alle generelle eller særlige tiltak som er egnet til å oppfylle de forpliktelser som følger av denne konvensjon. De skal avholde seg fra alle tiltak som kan sette oppfyllelsen av denne konvensjons formål i fare.».

56. Etter Artikkel 37 A skal ny artikkel 37 B lyde:

«Artikkel 37 B

Åpenhet

1. Medlemsstatene skal kunngjøre sine lover, eller på annen måte gjøre offentlig tilgjengelig sine lover, forskrifter, prosedyrer og generelle administrative vedtak og rettsavgjørelser, samt internasjonale avtaler som kan få innvirkning på denne konvensjons virkemåte.
2. Medlemsstatene skal omgående svare på konkrete spørsmål og på anmodning gi hverandre opplysninger om saker omhandlet i nr. 1.».

57. Etter Artikkel 37 B skal ny artikkel 37 C lyde:

«Artikkel 37 C

Taushetsplikt

Representanter, delegater og sakkyndige fra medlemsstatene, samt tjenestemenn og andre ansatte som handler i henhold til denne konvensjon skal, selv etter at deres funksjoner har opphørt, være forpliktet til ikke å røpe opplysninger som etter sin art er å betrakte som tjenestehemmeligheter, særlig opplysninger om foretak og om deres forretningsforbindelser eller data om deres produksjonskostnader.».

58. Artikkel 38 skal lyde:

«Artikkel 38

Vedlegg

1. Vedleggene, tilleggene og protokollene til denne konvensjon skal utgjøre en integrerende del av denne konvensjon.
2. Vedleggene til denne konvensjon er som følger ⁶⁾ :

Vedlegg B	Opprinnelsesregler
-----------	--------------------

⁶⁾ Merknad: Disse vedleggene finnes som vedlegg til den konsoliderte versjonen av den revide EFTA-konvensjonen, som er trykt i et særskilt vedlegg til denne proposisjonen.

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

Vedlegg D	Liste over landbruksvarer og varer bearbeidet med utgangspunkt i landbruksråvarer referert til i artikkel 11 Anr. 1
Vedlegg Da	Liste over tollkonsesjoner for landbruksvarer
Vedlegg F	Territorial anvendelse
Vedlegg H	Informasjonsprosedyre for tekniske forskrifter og regler for informasjonssamfunnstjenester
Vedlegg I	Gjensidig administrativ bistand i tollsaker
Vedlegg J	Frø
Vedlegg K	Økologisk landbruk
Vedlegg L	Veterinære og plantesanitære tiltak
Vedlegg M	Gjensidig godkjenning av samsvarsvurdering
Vedlegg N	Immaterielle rettigheter
Vedlegg O	Fri bevegelighet for personer
Vedlegg P	Islands forbehold om investeringer og tjenester
Vedlegg Q	Liechtensteins forbehold om investeringer og tjenester
Vedlegg R	Norges forbehold om investeringer og tjenester
Vedlegg S	Sveits' forbehold om investeringer og tjenester
Vedlegg T	Landtransport
Vedlegg U	Lufttransport
Vedlegg V	Offentlige anskaffelser
Vedlegg W	Organer, komiteer og andre institusjoner opprettet av Rådet
Vedlegg X	Voldgift.

Rådet kan vedta å endre bestemmelsene i dette nummer.

1. Rådet kan vedta å endre vedlegg B, D, H, W og X, samt tilleggene til vedlegg J, K, O, T, U og V, med mindre annet er bestemt i vedleggene.
2. Komiteen opprettet etter vedlegg M kan vedta å endre vedleggets artikkel 4, samt tillegg 1 og 2. Komiteen skal underrette Rådet om sine vedtak.»

59. I Artikkel 39 skal nytt nr. 3 lyde:

«3. Rådet kan vedta å endre bestemmelsene i denne artikkel.».

60. I Artikkel 41 skal nytt nr. 3 lyde:

«3. Enhver stat som tiltrer denne konvensjon skal søke om å bli part i frihandelsavtalene mellom medlemsstatene på den ene side og tredjestater, sammenslutninger av stater eller internasjonale organisasjoner på den annen side.».

61. Artikkel 42 skal lyde:

«Artikkel 42

Oppsigelse

1. Enhver medlemsstat kan trekke seg fra denne konvensjon ved å gi tolv måneders skriftlig varsel til depositaren, som skal underrette de øvrige

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

medlemsstatene.

2. Før oppsigelsen trer i kraft skal medlemsstatene bli enige om hensiktsmessige ordninger og en rettferdig kostnadsdeling i forbindelse med oppsigelsen.».

62. Artikkel 43 skal lyde:

«Artikkel 43

Territorial anvendelse

Denne konvensjon skal gjelde for medlemsstatenes territorium med de unntak som er fastsatt i vedlegg F.».

63. Artikkel 44 skal lyde:

«Artikkel 44

Endring

Med mindre annet er fastsatt i denne konvensjon, skal en endring av bestemmelsene i denne konvensjon vedtas av Rådet, og vedtaket skal oversendes medlemsstatene til godkjenning i samsvar med deres internrettslige krav. Med mindre annet er bestemt skal endringen tre i kraft den første dag i den andre måned etter at alle medlemsstatene har deponert sine godkjenningssdokumenter hos depositaren, som skal underrette de øvrige medlemsstater om dette.».

64. Etter sluttbestemmelsen tilføyes følgende:

«ENDRET i Vaduz den 21. juni 2001,
i ett gyldig eksemplar på engelsk, som skal deponeres hos Norges regjering.».

65. Vedlegg A oppheves.

66. Vedlegg C oppheves.

67. Vedlegg D a som angitt i vedlegg I til denne avtale tilføyes som nytt vedlegg til konvensjonen.

68. Vedlegg E oppheves.

69. Vedlegg G oppheves.

70. Vedlegg J som angitt i vedlegg II til denne avtale tilføyes som nytt vedlegg til konvensjonen.

71. Vedlegg K som angitt i vedlegg III til denne avtale tilføyes som nytt vedlegg til konvensjonen.

72. Vedlegg L som angitt i vedlegg IV til denne avtale tilføyes som nytt vedlegg til konvensjonen.

73. Vedlegg H til konvensjonen erstattes med vedlegget angitt i vedlegg V til denne avtale.

74. Vedlegg M som angitt i vedlegg VI til denne avtale tilføyes som nytt vedlegg til konvensjonen.

75. Vedlegg N som angitt i vedlegg VII til denne avtale tilføyes som nytt vedlegg til konvensjonen.

76. Vedlegg O som angitt i vedlegg VIII til denne avtale tilføyes som nytt vedlegg til konvensjonen.

77. Vedlegg P som angitt i vedlegg IX til denne avtale tilføyes som nytt vedlegg til konvensjonen.

78. Vedlegg Q som angitt i vedlegg X til denne avtale tilføyes som nytt vedlegg til konvensjonen.

79. Vedlegg R som angitt i vedlegg XI til denne avtale tilføyes som nytt vedlegg til konvensjonen.

80. Vedlegg S som angitt i vedlegg XII til denne avtale tilføyes som nytt vedlegg til konvensjonen.

81. Vedlegg T som angitt i vedlegg XIII til denne avtale tilføyes som nytt vedlegg til konvensjonen.

82. Vedlegg U som angitt i vedlegg XIV til denne avtale tilføyes som nytt vedlegg til konvensjonen.

83. Vedlegg V som angitt i vedlegg XV til denne avtale tilføyes som nytt vedlegg til konvensjonen.

84. Vedlegg W som angitt i vedlegg XVI til denne avtale tilføyes som nytt vedlegg til konvensjonen.

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

85. Vedlegg X som angitt i vedlegg XVII til denne avtale tilføyes som nytt vedlegg til konvensjonen.

86. Vedlegg F til konvensjonen erstattes med vedlegget angitt i vedlegg XVIII til denne avtale.

Artikkel 2

Konsolidering av konvensjonen

1. Artiklene, titlene, vedleggene, tilleggene og protokollene til Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund, endret ved bestemmelsene i denne avtale, skal omnummereres som angitt i samsvarstabelen oppført i vedlegg XIX til denne avtale, som skal utgjøre en integrerende del av avtalen.
2. Kryssreferansene til artikler, titler, vedlegg, tillegg og protokoller i Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund skal tilpasses i samsvar med dette.
3. Referansene til artikler, titler, vedlegg, tillegg og protokoller i Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund i andre dokumenter eller rettsakter skal forstås som referanser til de artikler, titler, vedlegg, tillegg og protokoller til konvensjonen som er omnummerert i henhold til nr. 1, og de respektive ledd i disse artikler.
4. Den versjon av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund som er konsolidert i samsvar med nr. 1 til 3, følger i vedlegg XX til denne avtale og skal utgjøre en integrerende del av avtalen.

Artikkel 3

Ratifikasjon og ikrafttredelse

1. Denne avtale skal ratifiseres av avtalepartene i samsvar med deres respektive internrettslige krav. Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres hos Norges regjering.
2. Denne avtale skal tre i kraft den første dag i den andre måned etter den måned ratifikasjonsdokumentene er deponert av den signatarstat som sist har oppfylt denne formalitet.

SOM BEKREFTELSE PÅ DETTE har de undertegnede, som er gitt behørig fullmakt til det, undertegnet denne avtale.

Utferdiget i Vaduz den 21. juni 2001, i ett gyldig eksemplar på engelsk, som skal deponeres hos Norges regjering.

For Republikken Island

For Fyrstedømmet Liechtenstein

For Kongeriket Norge

For Det sveitsiske edsforbund

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

VEDLEGG XIX TIL AVTALEN OM ENDRING AV KONVENSJON OM OPPRETTELSE AV DET EUROPEISKE FRIHANDELSFORBUND

Samsvarstabell omhandlet i artikkel 2 i Avtalen om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund⁷⁾

Hovedbestemmelser

Tidligere nummerering	Ny nummerering
Artikkel 1	Artikkel 1
<i>Artikkel 2</i>	Artikkel 2
<i>Artikkel 3</i>	Artikkel 3
Artikkel 4 - Strøket	
Artikkel 5 - Strøket	
<i>Artikkel 6</i>	Artikkel 4
Artikkel 7 - Strøket	
Artikkel 8 - Strøket	
<i>Artikkel 8A</i>	Artikkel 5
<i>Artikkel 9</i>	Artikkel 6
<i>Artikkel 10</i>	Artikkel 7
Artikkel 11 - Strøket	
<i>Artikkel 11A</i>	Artikkel 8
<i>Artikkel 11B</i>	Artikkel 9
<i>Artikkel 11C</i>	Artikkel 10
<i>Artikkel 11D</i>	Artikkel 11
<i>Artikkel 11E</i>	Artikkel 12
<i>Artikkel 12</i>	Artikkel 13
<i>Artikkel 12A</i>	Artikkel 14
<i>Artikkel 12B</i>	Artikkel 15
<i>Artikkel 13</i>	Artikkel 16
<i>Artikkel 14</i>	Artikkel 17
<i>Artikkel 15</i>	Artikkel 18
<i>Artikkel 15A</i>	Artikkel 19
<i>Artikkel 15B</i>	Artikkel 20
<i>Artikkel 15C</i>	Artikkel 21
Artikkel 15D	Artikkel 22
<i>Artikkel 16</i>	Artikkel 23
<i>Artikkel 16.1</i>	Artikkel 24
<i>Artikkel 16.2</i>	Artikkel 25

⁷⁾ ¹Henvisningene *i kursiv* angir nye, erstattede eller endrede bestemmelser.

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

<i>Artikkel 16.3</i>	Artikkel 26
<i>Artikkel 16.4</i>	Artikkel 27
<i>Artikkel 16.5</i>	Artikkel 28
<i>Artikkel 16A</i>	Artikkel 29
<i>Artikkel 16A.1</i>	Artikkel 30
<i>Artikkel 16A.2</i>	Artikkel 31
<i>Artikkel 16A.3</i>	Artikkel 32
<i>Artikkel 16A.4</i>	Artikkel 33
<i>Artikkel 16A.5</i>	Artikkel 34
<i>Artikkel 16B</i>	Artikkel 35
<i>Artikkel 17</i>	Artikkel 36
<i>Artikkel 17A</i>	Artikkel 37
<i>Artikkel 17B</i>	Artikkel 38
<i>Artikkel 18</i>	Artikkel 39
Artikkel 19 - Strøket	
<i>Artikkel 20</i>	Artikkel 40
<i>Artikkel 20A</i>	Artikkel 41
Artikkel 21 - Strøket	
Artikkel 22 - Strøket	
Artikkel 23 - Strøket	
Artikkel 24 - Strøket	
Artikkel 25 - Strøket	
Artikkel 26 - Strøket	
Artikkel 27 - Strøket	
Artikkel 28 - Strøket	
Artikkel 29 - Strøket	
<i>Artikkel 30</i>	Artikkel 42
Artikkel 31 - Strøket	
<i>Artikkel 32</i>	Artikkel 43
Artikkel 33 - Strøket	
Artikkel 34	Artikkel 44
Artikkel 35	Artikkel 45
Artikkel 36 - Strøket	
<i>Artikkel 36A</i>	Artikkel 46
<i>Artikkel 36B</i>	Artikkel 47
<i>Artikkel 36C</i>	Artikkel 48
<i>Artikkel 37</i>	Artikkel 49
<i>Artikkel 37A</i>	Artikkel 50
<i>Artikkel 37B</i>	Artikkel 51

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

<i>Artikkel 37C</i>	Artikkel 52
<i>Artikkel 38</i>	Artikkel 53
<i>Artikkel 39</i>	Artikkel 54
Artikkel 40	Artikkel 55
<i>Artikkel 41</i>	Artikkel 56
<i>Artikkel 42</i>	Artikkel 57
<i>Artikkel 43</i>	Artikkel 58
<i>Artikkel 44</i>	Artikkel 59

Vedlegg

Tidligere nummerering	Ny nummerering
Vedlegg A - Strøket	
Vedlegg B	Vedlegg A
Vedlegg C - Strøket	
Vedlegg D	Vedlegg C
Vedlegg D - A	Vedlegg D
Vedlegg E - Strøket	
Vedlegg F	Vedlegg U
Vedlegg G - Strøket	
Vedlegg H	Vedlegg H
Vedlegg I	Vedlegg B
Vedlegg J	Vedlegg E
Vedlegg K	Vedlegg F
Vedlegg L	Vedlegg G
Vedlegg M	Vedlegg I
Vedlegg N	Vedlegg J
Vedlegg O	Vedlegg K
Vedlegg P	Vedlegg L
Vedlegg Q	Vedlegg M
Vedlegg R	Vedlegg N
Vedlegg S	Vedlegg O
Vedlegg T	Vedlegg P
Vedlegg U	Vedlegg Q
Vedlegg V	Vedlegg R
Vedlegg W	Vedlegg S
Vedlegg X	Vedlegg T

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

Vedlegg 2

Sluttakt

De befullmektigede for:

REPUBLIKKEN ISLAND,
FYRSTEDØMMET LIECHTENSTEIN,
KONGERIKET NORGE,
DET SVEITSISKE EDSFORBUND,
heretter kalt «EFTA-statene»,

som kom sammen i Vaduz den tjueførste juni 2001 for å undertegne Avtalen om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund, har vedtatt følgende tekster:

1. Avtale om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund,
2. tekstene oppført nedenfor som følger som vedlegg til Avtale om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund ⁸⁾:

Vedlegg I	Vedlegg D a) til konvensjonen - Liste over tollkonsesjoner for landbruksvarer	
Vedlegg II	Vedlegg J til konvensjonen - Frø	
Vedlegg III	Vedlegg K til konvensjonen - Økologisk landbruk	
Vedlegg IV	Vedlegg L til konvensjonen - Veterinære og plantesanitære tiltak	
Vedlegg V	Vedlegg H til konvensjonen - Informasjonsprosedyrer for tekniske forskrifter og regler for informasjonssamfunns-tjenester	
Vedlegg VI	Vedlegg M til konvensjonen - Gjensidig godkjenning av samsvarsvurdering	
	Tillegg 1	Produktområder
	Tillegg 2	Generelle regler for utpeking av tekniske kontrollorganer
Vedlegg VII	Vedlegg N til konvensjonen - Immaterielle rettigheter	
Vedlegg VIII	Vedlegg O til konvensjonen - Fri bevegelse for personer	
	Tillegg 1	Bevegelse for personer
	Tillegg 2	Koordinering av trygdeordninger
		Protokoll 1
		Protokoll 2
		Protokoll 3
	Tillegg 3	Gjensidig godkjenning av yrkeskvalifikasjoner (vitnemål, eksamensbevis og andre kvalifikasjonsbevis).
Vedlegg IX	Vedlegg P til konvensjonen - Islands forbehold om investeringer og tjenester	
Vedlegg X	Vedlegg Q til konvensjonen - Liechtensteins forbehold om investeringer og tjenester	

⁸⁾ Merknad: Vedlegg XX, som inneholder den konsoliderte versjon av den reviderte EFTA-konvensjonen, er trykt som et særskilt vedlegg til denne proposisjon, inkludert vedleggene I-XVIII. Vedlegg XIX, som inneholder en samsvarstabell som omtalt i artikkel 2 (1) i endringsavtalen, er trykt som undervedlegg til hovedproposisjonen (endret tekst i kursiv).

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

Vedlegg XI	Vedlegg R til konvensjonen - Norges forbehold om investeringer og tjenester	
Vedlegg XII	Vedlegg S til konvensjonen - Sveits' forbehold om investeringer og tjenester	
Vedlegg XIII	Vedlegg T til konvensjonen - Landtransport	
	Tillegg 1	Bestemmelser som får anvendelse
	Tillegg 2	Regler for anvendelse av avgiftene omhandlet i artikkel 8
	Tillegg 3	Mal for tillatelse
	Tillegg 4	Transporttyper som er unntatt fra alle ordninger med lisens eller tillatelse
	Tillegg 5	Liste over bestemmelser i bilaterale veitransportavtaler om tresidig godstransport inngått mellom medlemsstatene
	Tillegg 6	Regler for vektgrenser og forbudet mot kjøring om natten og på søndager
	Tillegg 7	Internasjonal persontransport med turvogn og buss
	Tillegg 8	Liste over bestemmelser i bilaterale veitransportavtaler mellom medlemsstatene om utstedelse av tillatelse til tresidig persontransport
	Tillegg 9	Liste over bilaterale avtaler mellom medlemsstatene som helt eller delvis omhandler saker som hører under vedleggets virkeområde
	Tillegg 10	Sveitsisk grenseområde
Vedlegg XIV	Vedlegg U til konvensjonen - Lufttransport	
	Tillegg	
Vedlegg XV	Vedlegg V til konvensjonen - Offentlige anskaffelser	
	Tillegg 1	Produksjon, transport eller distribusjon av drikkevann
	Tillegg 2	Produksjon, transport eller distribusjon av elektrisitet
	Tillegg 3	Transport eller distribusjon av gass eller varme
	Tillegg 4	Leting etter og utvinning av olje og gass
	Tillegg 5	Leting etter og utvinning av kull eller annet fast brensel
	Tillegg 6	Oppdragsgivere på området jernbanetjenester
	Tillegg 7	Oppdragsgivere på området bybane-, sporvei-, trolleybuss- eller busstjenester
	Tillegg 8	Oppdragsgivere på området lufthavnanlegg
	Tillegg 9	Oppdragsgivere på området sjøhavnanlegg eller innlands havneanlegg eller andre terminalanlegg
	Tillegg 10	Tjenester
	Tillegg 11	Bygge- og anleggstjenester
	Tillegg 12	Tiltak meldt av medlemsstatene
	Tillegg 13	Unntak
	Tillegg 14	Anskaffelses- og klageprosedyrer
Vedlegg XVI	Vedlegg W til konvensjonen - Organer, komiteer og andre institusjoner som bistår Rådet	
Vedlegg XVII	Vedlegg X til konvensjonen - Voldgift	

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

Vedlegg XVIII	Vedlegg F til konvensjonen - Liste over territorier der artikkel 58 får anvendelse
Vedlegg XIX	Samsvarstabell
Vedlegg XX	Konsolidert versjon av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund

EFTA-statenes befullmektigede har tatt til etterretning at Liechtenstein og Sveits har vedtatt en protokoll om fri bevegelighet for personer mellom Sveits og Liechtenstein, som skal utgjøre en integrert del av Avtalen om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund, og som følger som vedlegg til vedlegg VIII og denne sluttakt.

EFTA-statenes befullmektigede har vedtatt felleserklæringene oppført nedenfor, som følger som vedlegg til denne sluttakt.

1. Rettsutvikling,
2. Konkurransen,
3. Gjensidig godkjenning av samsvarsvurderinger,
4. Parallell anvendelse av vedlegg I (konsolidert versjon) om gjensidig godkjenning og av Avtale om gjensidig godkjenning mellom Sveits og EF når det gjelder samsvarsvurdering,
5. Gjensidig godkjenning av god klinisk praksis og inspeksjoner av slik praksis,
6. Kvoter for kjøretøyer,
7. Beskyttelse av investeringer i tredjestater.

EFTA-statenes befullmektigede har videre tatt til etterretning Erklæringen fra Norge og Sveits om protokoll 1 til tillegg 2 til vedlegg K (konsolidert versjon) om arbeidsløshetsstrygd, som følger som vedlegg til denne sluttakt.

EFTA-statenes befullmektigede har til slutt tatt til etterretning Corrigendum, som følger som vedlegg til denne sluttakt ⁹⁾.

Utferdiget i Vaduz, 21. juni 2001, i ett gyldig eksemplar på engelsk, som skal deponeres hos Norges regjering.

For Republikken Island

For Fyrstedømmet Liechtenstein

For Kongeriket Norge

For Det sveitsiske edsforbund

⁹⁾ Merknad: Rettelsene er innarbeidet i foreliggende versjon av avtalen.

Vedlegg 3

Protokoll om fri bevegelighet for personer mellom Sveits og Liechtenstein

Sveits og Liechtenstein, heretter kalt «partene»,

- som viser til at Sveits, Island og Norge, innenfor rammen av Avtalen om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund, har inngått en avtale om fri bevegelighet for personer som bygger på Avtalen mellom Det europeiske fellesskap og dets medlemsstater på den ene side og Det sveitsiske edsforbund på den annen side om fri bevegelighet for personer,
- som viser til at Sveits og Liechtenstein også har som mål å inngå en slik avtale,
- som tar i betraktning Liechtensteins spesielle situasjon, som har ført til at Liechtenstein som medlemsstat i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) har framforhandlet en spesiell løsning med hensyn til fri bevegelighet for personer, som bygger på EØS-rådets erklæring om fri bevegelighet for personer, som i sin tur inngår i konklusjonene fra EØS-rådets andre møte av 20. desember 1994 og der EØS-rådet erkjenner at Liechtenstein utgjør et svært lite boområde av landlig karakter med en særlig høy andel utenlandske borgere som er bosatt og arbeider der, og som også har en vesentlig interesse av å bevare sin nasjonale identitet; og som dessuten tar i betraktning EØS-komiteens beslutning nr. 191/1999 av 17. desember 1999,
- som viser til felleserklæringen om likebehandling mellom Sveits og Liechtenstein av 2. november 1994,
- som iverksetter erklæringen fra Liechtensteins og Sveits' delegasjoner om fri bevegelighet for personer som ble undertegnet 6. april 2001 i Genève i forbindelse med forhandlingene om endring av EFTA-konvensjonen,

er blitt enige om følgende:

- a) Med hensyn til punkt 29 (Fri bevegelighet for personer) og vedlegg VIII til Avtalen om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (artikkel 20 og vedlegg K i den konsoliderte versjonen av EFTA-konvensjonen):

1. Prinsipper

1.1. Liechtenstein og Sveits er enige om at Liechtenstein skal gi sveitsiske borgere den samme behandling som den EØS-borgere blir gitt i henhold til den spesielle løsningen som er innrømmet Liechtenstein i EØS.

1.2. Liechtenstein og Sveits er enige om at Sveits skal anvende overfor Liechtenstein de bestemmelser som er fastsatt i vedlegg VIII i Avtalen om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (Vedlegg K i den konsoliderte versjonen av EFTA-konvensjonen).

1.3. For å finne samsvarende løsninger, skal Liechtenstein og Sveits samordne sine forskrifter på tilsvarende områder.

1.4. Dersom alvorlige økonomiske, samfunnsmessige eller miljømessige vanskeligheter som kan vedvare, er i ferd med å oppstå i en sektor eller innen et distrikt, kan Liechtenstein og Sveits ensidig treffe egnede tiltak. Slike beskyttelsestiltak skal med hensyn til omfang og varighet begrenses

til det som er strengt nødvendig for å rette opp situasjonen. Det skal fortrinnsvis velges tiltak som forårsaker minst mulig forstyrrelser for denne avtales funksjon.

En part som overveier å treffe beskyttelsestiltak, skal uten opphold meddele dette til den annen part og gi alle relevante opplysninger. Liechtenstein og Sveits skal straks innlede konsultasjoner med sikte på å finne en løsning som kan godtas av begge parter og skal informere EFTA-rådet om dette. Beskyttelsestiltak kan ikke treffes før en måned etter tidspunktet for meddelelsen om slike tiltak til den annen part, med mindre konsultasjonene er avsluttet før utløpet av den nevnte frist. Når spesielle omstendigheter nødvendiggjør et øyeblikkelig inngrep som utelukker en forutgående undersøkelse, kan de beskyttelsestiltak som er strengt nødvendige for å rette opp situasjonen iverksettes uten opphold.

Bilaterale konsultasjoner skal finne sted minst hver tredje måned, med sikte på å avvikle beskyttelsestiltak før den fastsatte opphørsdag eller å innskrenke deres virkeområde.

Dersom et beskyttelsestiltak iverksatt av en part fører til manglende likevekt mellom rettigheter og forpliktelser etter denne protokoll, kan hver part overfor den annen part treffe slike mottiltak som er strengt nødvendige for å gjenopprette likevekten, og som står i forhold til beskyttelsestiltaket. Det skal fortrinnsvis velges tiltak som forårsaker minst mulig forstyrrelser for hvordan avtalen virker.

2. Gjennomføring

2.1. Ett år etter at Avtalen om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund er trådt i kraft, vil Liechtenstein gi sveitsiske borgere som allerede er bosatt i Liechtenstein, den samme behandling som gis EØS-borgere som er bosatt i Liechtenstein.

2.2. Samtidig vil Sveits i samsvar med artikkel 10 nr. 5 i vedlegg VIII i Avtalen om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (vedlegg K i den konsoliderte versjonen av EFTA-konvensjonen) innrømme liechtensteinske borgere som allerede er bosatt i Sveits fri bevegelighet for personer.

2.3. Innen ett år etter at Avtalen om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund er trådt i kraft, skal Liechtenstein og Sveits komme til enighet om bestemmelser om ytelse av forretningstjenester over landegrensene.

2.4. Innen to eller senest tre år etter at Avtalen om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund er trådt i kraft, skal Liechtenstein og Sveits komme til enighet om innføring av samme behandling av sveitsiske borgere som for EØS-borgere som ikke er bosatt i Liechtenstein og om innføring av samme behandling av liechtensteinske borgere som for EU-/EFTA-borgere som ikke er bosatt i Sveits.

a) Med hensyn til punkt 29 (Koordinering av trygdeordninger) samt vedlegg VIII og dette vedleggets tillegg 2 til Avtalen om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (artikkel 21 og vedlegg K i den konsoliderte versjonen av EFTA-konvensjonen):

Bestemmelsene i vedlegg VIII (vedlegg K i den konsoliderte versjonen av EFTA-konvensjonen) og dette vedleggets tillegg 2 (vedlegg K i den konsoliderte versjonen av EFTA-konvensjonen) til Avtalen om endring av Konvensjon

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund skal få anvendelse på forholdene mellom Sveits og Liechtenstein.

- a) Med hensyn til punkt 29 (Gjensidig godkjenning av yrkeskvalifikasjoner) samt vedlegg VIII og dette vedleggets tillegg 3 til Avtalen om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (artikkel 22 og vedlegg K i den konsoliderte versjonen av EFTA-konvensjonen):

Bestemmelsene fastsatt i vedlegg VIII (vedlegg K i den konsoliderte versjonen av EFTA-konvensjonen) og dette vedleggets tillegg 3 (vedlegg K i den konsoliderte versjonen av EFTA-konvensjonen) til Avtalen om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund skal få anvendelse på forholdene mellom Sveits og Liechtenstein i samsvar med de bestemmelser om bevegelighet for personer som partene er blitt enige om.

Denne protokoll utgjør en integrert del av Avtalen om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund og vil tre i kraft samtidig.

Vaduz, 21. juni 2001

For

Det sveitsiske edsforbund:

For

Fyrstedømmet Liechtenstein:

Erklæring fra Sveits' og Liechtensteins regjeringer om videre forhandlinger mellom Sveits og Liechtenstein om likebehandling av deres egne borgere i den annen stat

Sveits og Liechtenstein skal med hensyn til bestemmelsene i punkt 2.1 til 2.3 i denne protokoll (personer som er bosatt i den annen stat) innen utgangen av 2001 sammen undersøke de rettslige kravene i forbindelse med behovet for en regulering med sikte på å utarbeide en egnet avtale mellom de to partene. Deretter vil det bli innledet undersøkelser for å avklare de rettslige kravene i forbindelse med punkt 2.4 i denne protokoll (personer som ikke er bosatt i den annen stat).

Vaduz, 21. juni 2001

For

Det sveitsiske edsforbund:

For

Fyrstedømmet Liechtenstein:

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

Vedlegg 4**Erklæringer****Felleserklæring****Rettsutvikling**

Medlemsstatene bestreber seg på jevnlig å ajourføre konvensjonen for å ta hensyn til utviklingen i Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde og i de bilaterale avtalene av 21. juni 1999 mellom Det sveitsiske edsforbund på den ene side og Det europeiske fellesskap og dets medlemsstater på den annen side. Medlemsstatene skal særlig, innen 3 måneder etter at Avtale om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund av 21. juni 2001 er trådt i kraft, justere konvensjonen i henhold til den generelle utviklingen i EØS-avtalen og de bilaterale avtalene mellom Sveits og EF.

Felleserklæring**Konkurranse**

Medlemsstatene erkjenner at bestemmelsene i artikkel 18 (tidl. artikkel 15) i konvensjonen ikke skal fortolkes slik at det skaper noen direkte forpliktelser for foretak. De bekrefter videre at de typer praksis som omhandles i artikkel 18 (tidl. artikkel 15) skal fortolkes i lys av medlemsstatenes nasjonale konkurranselovgivning.

Medlemsstatene erkjenner viktigheten av samarbeid om spørsmål som gjelder politikk for håndheving av konkurranselovgivning, som for eksempel underretning, konsultasjon og utveksling av opplysninger for å lette en effektiv anvendelse av artikkel 18 (tidl. artikkel 15). Dersom det er ønskelig, vil de inngå samarbeidsavtaler.

Felleserklæring**Gjensidig godkjenning av samsvarsvurderinger**

Medlemsstatene er enige om å inkludere bestemmelser om gjensidig godkjenning av samsvarsvurderinger i konvensjonen, under forutsetning av at ordningene fastsatt i artikkel 53 og 59 i konvensjonen (konsolidert versjon) og artikkel 10 i vedlegg I ikke er til hinder for at samarbeidet på dette området virker tilfredsstillende, herunder samarbeidet i forhold til Det europeiske fellesskap. Medlemsstatene vil gjennomgå disse ordningene om nødvendig.

Felleserklæring

Parallell anvendelse av vedlegg I (konsolidert versjon) om gjensidig godkjenning og av Avtale om gjensidig godkjenning mellom Sveits og EF når det gjel-

der samsvarsvurdering

Det er felles forståelse mellom medlemsstatene om at vedlegget, med hensyn til samsvarsvurdering, skal anvendes parallelt med Avtale om gjensidig godkjenning mellom Sveits og Det europeiske fellesskap.

Medlemsstatene forplikter seg til å ajourføre tilleggene til vedlegg I (konsolidert versjon) senest en måned etter at vedlegget er trådt i kraft.

For at det ikke skal være noen tvil, bekrefter medlemsstatene at rapporter, sertifikater, tillatelser og samsvarsmerkinger utstedt av organer godkjent etter Avtale om gjensidig godkjenning mellom Sveits og EF, vil bli godtatt i forbindelse med vedlegget.

Felleserklæring

Gjensidig godkjenning av god klinisk praksis og inspeksjoner av slik praksis

På nåværende tidspunkt godtas det at resultatene fra kliniske forsøk med legemidler som er utført på medlemsstatenes territorium inkluderes i søknader om markedsføringstillatelser og variasjoner eller utvidelser av disse. Medlemsstatene er i prinsippet enige om å fortsette å godta slike kliniske forsøk i søknader om markedsføringstillatelser. De er enige om å arbeide mot en tilnærming av god klinisk praksis, særlig ved å gjennomføre de nåværende Helsinki- og Tokyoerklæringene og alle andre retningslinjer som er relevant for kliniske forsøk vedtatt innenfor rammene av Den internasjonale konferanse for harmonisering. På grunn av rettsutviklingen med hensyn til inspeksjoner av og tillatelser for slike forsøk i Det europeiske fellesskap, må imidlertid nærmere ordninger for gjensidig godkjenning av offentlig tilsyn med kliniske forsøk vurderes i nær framtid og fastlegges i et særskilt kapittel.

Felleserklæring

Kvoter for kjøretøyer

Med hensyn til artikkel 8 nr. 2 og 3 og artikkel 26 i vedlegg P (konsolidert versjon) om landtransport erklærer medlemsstatene at deres ordninger vil bli vurdert på nytt i lys av deres erfaringer og behov. Sveits vil jevnlig oversende Rådet relevante statistikker og opplysninger om den faktiske bruk av slike kvoter.

Felleserklæring

Beskyttelse av investeringer i tredjestater

Medlemsstatene vil ta sikte på å bli komme til enighet om felles retningslinjer for å beskytte sine respektive investorers investeringer i tredjestater.

Erklæring fra Norge og Sveits om protokoll 1 til tillegg 2 til vedlegg K (konsolidert versjon) om arbeidløshetsstrygd

Ordninger om tilbakebetaling av avgifter som beskrevet i nr. 1.2 og nr. 1.3 i protokoll 1 til tillegg 2 til vedlegg K (konsolidert versjon) til konvensjonen,

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

skal inngås mellom arbeidsmarkedsetatene i Norge og Sveits før Avtale om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund av 21. juni 2001 trer i kraft.

AGREEMENT AMENDING THE CONVENTION ESTABLISHING THE EUROPEAN FREE TRADE ASSOCIATION

The Republic of Iceland, the Principality of Liechtenstein, the Kingdom of Norway and the Swiss Confederation (hereinafter referred to as the «EFTA States»);

Having regard to the Convention establishing the European Free Trade Association of 4 January 1960 and its subsequent amendments;

Having regard to the Agreement on the European Economic Area of 2 May 1992 to which Iceland, Liechtenstein and Norway are parties;

Having regard to the bilateral agreements of 21 June 1999 between the Swiss Confederation on the one hand and the European Community and its Member States and the European Atomic Energy Community on the other;

Reaffirming the high priority they attach to the privileged relationship between the EFTA States and to the facilitation of continuity in their respective good relations with the European Union, which are based on proximity, long-standing common values and European identity;

Resolved to deepen the co-operation instituted within the European Free Trade Association, further facilitating the free movement of goods, aiming at the progressive attainment of free movement of persons and the progressive liberalisation of trade in services and investment, further opening up the public procurement markets in the EFTA States, and providing for the appropriate protection of intellectual property rights, under fair conditions of competition;

HAVE RESOLVED to amend the Convention establishing the European Free Trade Association

and

HAVE AGREED AS FOLLOWS:

Article 1

Amendments to the Convention establishing the European Free Trade Association

The Convention establishing the European Free Trade Association (hereinafter referred to as the «Convention») shall be amended in accordance with the provisions of this Article.

1. The Preamble to the Convention shall be replaced by the following:

«The Republic of Iceland, the Principality of Liechtenstein, the Kingdom of Norway and the Swiss Confederation (hereinafter referred to as the «Member States»);

Having regard to the conclusion on 4 January 1960, between the Republic of Austria, the Kingdom of Denmark, the Kingdom of Norway, the Portuguese

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

Republic, the Kingdom of Sweden, the Swiss Confederation and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, of the Convention establishing the European Free Trade Association (hereinafter referred to as the «Convention»);

Having regard to the association with the Republic of Finland and its subsequent accession on 1 January 1986, and to the accessions by the Republic of Iceland on 1 March 1970 and by the Principality of Liechtenstein on 1 September 1991;

Having regard to the successive withdrawals from the Convention by the Kingdom of Denmark and the United Kingdom on 1 January 1973; the Republic of Portugal on 1 January 1986; the Republic of Austria, the Republic of Finland and the Kingdom of Sweden on 1 January 1995;

Having regard to the free trade agreements between the Member States on the one hand and third parties on the other;

Reaffirming the high priority they attach to the privileged relationship between the Member States and to the facilitation of continuity in their respective good relations with the European Union, which are based on proximity, long-standing common values and European identity;

Resolved to deepen the co-operation instituted within the European Free Trade Association, further facilitating the free movement of goods, aiming at the progressive attainment of free movement of persons and the progressive liberalisation of trade in services and investment, further opening up the public procurement markets in the EFTA States, and providing for the appropriate protection of intellectual property rights, under fair conditions of competition;

Building on their respective rights and obligations under the Agreement establishing the World Trade Organization and other multilateral and bilateral instruments of co-operation;

Recognising the need for mutually supportive trade and environmental policies in order to achieve the objective of sustainable development;

Affirming their commitment to the observance of recognised core labour standards, noting their endeavours to promote such standards in the appropriate multilateral fora and expressing their belief that economic growth and development fostered by increased trade and further trade liberalisation contribute to the promotion of these standards;

Have agreed as follows:».

2. The following title shall be inserted before Article 1:

«Chapter I: Objectives»

3. In Article 1, paragraphs 2, 3 and 4 shall be deleted.

4. Article 2 shall be replaced by the following:

«Article 2

Objectives

The objectives of the Association shall be

- a) to promote a continued and balanced strengthening of trade and economic relations between the Member States with fair conditions of competition, and the respect of equivalent rules, within the area of the Association;
- b) the free trade in goods;
- c) to progressively liberalise the free movement of persons;
- d) the progressive liberalisation of trade in services and of investment;
- e) to provide fair conditions of competition affecting trade between the Member States;
- f) to open the public procurement markets of the Member States;
- g) to provide appropriate protection of intellectual property rights, in accordance with the highest international standards.».

5. The following title shall be inserted after Article 2:

«Chapter II: Free movement of goods»

6. Article 3 shall be replaced by the following:

«Article 3

Customs duties on imports and exports, and charges having equivalent effect

Customs duties on imports and exports, and any charges having equivalent effect, shall be prohibited between the Member States. This shall also apply to customs duties of a fiscal nature.».

7. Article 4 shall be deleted.

8. Article 5 shall be deleted.

9. Article 6 shall be replaced by the following:

«Article 6

Internal taxation

1. No Member State shall impose, directly or indirectly, on the products of

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

- other Member States any internal taxation of any kind in excess of that imposed directly or indirectly on similar domestic products.
2. Furthermore, no Member State shall impose on the products of other Member States any internal taxation of such a nature as to afford indirect protection to other products.
 3. Where products are exported to the territory of any Member State, any repayment of internal taxation shall not exceed the internal taxation imposed on them whether directly or indirectly.».

10. Article 7 shall be deleted.

11. Article 8 shall be deleted.

12. The following Article shall be inserted:

«Article 8bis

Rules of origin

The rules of origin and methods of administrative co-operation in customs administration are set out in Annex B.».

13. Article 9 shall be replaced by the following:

«Article 9

Mutual assistance in customs matters

1. Member States shall assist each other in customs matters in general in accordance with the provisions of Annex I in order to ensure that their customs legislation is correctly applied.
2. Annex I shall apply to all products whether or not covered by the provisions of this Convention.».

14. Article 10 shall be replaced by the following:

«Article 10

Quantitative restrictions on imports and exports, and measures having equivalent effect

Quantitative restrictions on imports and exports, and all measures having equivalent effect, shall be prohibited between the Member States.».

15. Article 11 shall be deleted.

16. The following Article shall be inserted:

«Article 11bis

Agricultural goods

1. In view of the special considerations affecting agriculture, the basic agricultural goods and the goods processed from agricultural raw materials listed in Annex D shall be subject to the following rules:
 - a) In relation to the goods listed in Part I of Annex D, the provisions of this Convention shall apply, with due regard to the arrangements provided for in Article 11ter.
 - b) In relation to goods listed in Part II or in Part III of Annex D, and with due regard to the arrangements provided for in Article 11ter, Articles 2, 3, 6 and 10 shall not apply.
 - c) In relation to the goods listed in Part III of Annex D, the Member States declare their readiness to foster, in so far as their agricultural policies allow, the harmonious development of trade. In pursuance of this objective, Iceland shall grant tariff concessions to agricultural products originating in Norway and Switzerland ¹⁰⁾ as specified in Table 1 of Annex Dbis, Norway shall grant tariff concessions to agricultural products originating in Iceland and Switzerland ¹¹⁾ as specified in Table 2 of Annex Dbis, and Switzerland ¹²⁾ shall grant tariff concessions to agricultural products originating in Iceland and Norway as specified in Table 3 of Annex Dbis. Article 15 of Annex B shall not apply to goods listed in Part III of Annex D.
2. Chapter IV on State aid, Chapter VI on competition and Chapter XII on public procurement shall not apply to agricultural goods.».

17. The following Article shall be inserted after Article 11bis:

«Article 11ter

Parts I and II - Goods of Annex D (processed agricultural goods)

1. In order to take account of differences in the cost of the agricultural raw materials incorporated in the goods specified in Part I of Annex D referred to in sub-paragraph (a) of Article 11bis, the Convention does not preclude, in respect of such goods:
 - a) the levying, upon import, of a fixed duty;
 - b) the application of internal price compensation measures;
 - c) the application of measures adopted upon export.

¹⁰⁾ Also applies to the Principality of Liechtenstein as long as its Customs Union Treaty of 29 March 1923 with Switzerland remains in force.

¹¹⁾ Also applies to the Principality of Liechtenstein as long as its Customs Union Treaty of 29 March 1923 with Switzerland remains in force.

¹²⁾ Also applies to the Principality of Liechtenstein as long as its Customs Union Treaty of 29 March 1923 with Switzerland remains in force.

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

2. The fixed duties, levied upon import of goods listed in Part I of Annex D, shall be based on, but not exceed, the differences between the domestic price and the world market price of the agricultural raw materials incorporated into the goods concerned.
3. With due regard to the provisions in paragraph 2, no Member State shall accord to imports of goods listed in Part I or in Part II of Annex D from the territory of another Member State a treatment less favourable than it accords to imports from the territory of the European Community or any other free trade partner.
4. The Member States shall notify each other of all changes in the treatment for products listed in Part I or in Part II of Annex D accorded to the European Community or any other free trade partner.».

18. The following Article shall be inserted after Article 11ter:

«Article 11quater

Fish and other marine products

The provisions of this Convention shall apply in relation to fish and other marine products.».

19. The following Article shall be inserted after Article 11quater:

«Article 11quinquies

Seeds and Organic Agriculture

1. Specific rules on seeds are set out in Annex J.
2. Specific rules on organic agriculture are set out in Annex K.».

20. The following Article shall be inserted after Article 11quinquies:

«Article 11sexies

Sanitary and phytosanitary measures

The rights and obligations of the Member States in respect of sanitary and phytosanitary measures shall be governed by Annex L.».

21. Article 12 shall be replaced by the following:

«Article 12

Exceptions

The provisions of Article 10 shall not preclude prohibitions or restrictions on imports, exports or goods in transit justified on grounds of public morality; public policy or public security; the protection of health and life of humans, animals or plants and of the environment; the protection of national treasures

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

possessing artistic, historic or archaeological value; or the protection of industrial and commercial property. Such prohibitions or restrictions shall not, however, constitute a means of arbitrary discrimination or a disguised restriction on trade between the Member States.».

22. The following title shall be inserted after Article 12:

«Chapter III: Technical barriers to trade»

23. Article 12bis shall be replaced by the following:

«Article 12bis

Notification of draft technical regulations

1. Member States shall notify to the Council at the earliest practicable stage all draft technical regulations or amendments thereto.
2. The provisions on the notification procedure are set out in Annex H.».

24. The following Article shall be inserted after Article 12bis:

«Article 12ter

Mutual recognition of conformity assessments

Without prejudice to Article 10, Switzerland, on the one hand, and Iceland, Liechtenstein and Norway, on the other, grant mutual acceptance of reports, certificates, authorisations, conformity marks and manufacturer's declarations of conformity in accordance with Annex M.».

25. Article 13 shall be replaced by the following:

«Chapter IV: State aid

Article 13

State aid

1. The rights and obligations of the Member States relating to State aid shall be based on Article XVI of the GATT 1994 and the WTO Agreement on Subsidies and Countervailing Measures, which are incorporated and made part of the Convention, except as otherwise provided for in Annex U.
2. Member States shall not apply countervailing measures as provided for under Part V of the WTO Agreement on Subsidies and Countervailing Measures in relation to any other Member State in accordance with Article 17.
3. The Member States shall review the scope of application of this Chapter with a view to extending the disciplines with respect to State aid to the field of services, taking into account international developments in the sector. The reviews shall take place at yearly intervals.».

26. Article 14 shall be replaced by the following:

«Chapter V: Public undertakings and monopolies

Article 14

Public undertakings and monopolies

1. Member States shall ensure that public undertakings refrain from applying
 - a) measures the effect of which is to afford protection to domestic production which would be inconsistent with this Convention if achieved by means of a duty or charge with equivalent effect, quantitative restriction or government aid, or
 - b) trade discrimination on grounds of nationality in so far as it frustrates the benefits expected from the removal or absence of duties and quantitative restrictions on trade between Member States.
2. For the purposes of this Article, «public undertakings» means central, regional, or local government authorities, public enterprises and any other organisation by means of which a Member State, by law or in practice, controls or appreciably influences imports from, or exports to, the territory of a Member State.
3. The provisions of paragraph 1 of Article 15 shall also apply to the activities of public undertakings, and undertakings for which the Member States grant special or exclusive rights, in so far as the application of these provisions does not obstruct the performance, in law or in fact, of the particular public tasks assigned to them.
4. Paragraph 3 shall apply to Annex U. The Member States shall review the scope of application of this Chapter with a view to extending the disciplines to other services, taking into account international developments in the sector. The reviews shall take place at yearly intervals.
5. Member States shall ensure that new practices of the kind described in paragraph 1 of this Article are not introduced.
6. Where Member States do not have the necessary legal powers to control the activities of regional or local government authorities or enterprises under their control in these matters, they shall nevertheless endeavour to ensure that those authorities or enterprises comply with the provisions of this Article.».

27. Article 15 shall be replaced by the following:

«Chapter VI: Rules of competition

Article 15

Competition

1. Member States recognise that the following practices are incompatible with this Convention in so far as they frustrate the benefits arising from

this Convention:

- a) agreements between enterprises, decisions by associations of enterprises and concerted practices between enterprises which have as their object or result the prevention, restriction or distortion of competition;
 - b) abuse by one or more undertakings of a dominant position in the territories of the Member States as a whole or in a substantial part thereof.
2. Should a Member State consider that a given practice is incompatible with this Article, it may ask for consultations in accordance with the procedures set out in Article 36ter and take appropriate measures under the conditions set out in paragraph 2 of Article 20 to deal with the difficulties resulting from the practice in question.».

28. The following Chapter shall be inserted after Article 15:

«Chapter VII: Protection of intellectual property

Article 15bis

1. Member States shall grant and ensure adequate and effective protection of intellectual property rights, and provide for measures for the enforcement of such rights against infringement thereof, counterfeiting and piracy, in accordance with the provisions of this Article, Annex N and the international agreements referred to therein.
2. Member States shall accord to each other's nationals treatment no less favourable than that they accord to their own nationals. Exemptions from this obligation must be in accordance with the substantive provisions of Article 3 of the TRIPS Agreement.
3. Member States shall grant to each other's nationals treatment no less favourable than that accorded to nationals of any other State. Exemptions from this obligation must be in accordance with the substantive provisions of the TRIPS Agreement, in particular Articles 4 and 5 thereof.
4. Member States agree, upon request of any Member State, to review the provisions on the protection of intellectual property rights contained in the present Article and in Annex VII (Annex N), with a view to further improve levels of protection and to avoid or remedy trade distortions caused by actual levels of protection of intellectual property rights.».

29. The following Chapter shall be inserted after Article 15bis:

«Chapter VIII: Free movement of persons

Article 15ter

Movement of persons

1. Freedom of movement of persons shall be secured among Member States in accordance with the provisions set out in Annex O and in the Protocol to Annex O on the free movement of persons between Liechtenstein and

Switzerland.

2. The objective of this Article for the benefit of the nationals of the Member States shall be:
 - a) to accord a right of entry, residence, access to work as employed persons, establishment on a self-employed basis and the right to stay in the territory of the Member States;
 - b) to facilitate the provision of services in the territory of the Member States, and in particular to liberalise the provision of services of brief duration;
 - c) to accord a right of entry into, and residence in, the territory of the Member States to persons without an economic activity in the host State;
 - d) to accord the same living, employment and working conditions as those accorded to nationals.

Article 15quater

Coordination of social security systems

In order to provide freedom of movement of persons, the Member States shall make provision, in accordance with Appendix 2 of Annex O and with the Protocol to Annex O on the free movement of persons between Liechtenstein and Switzerland, for the coordination of social security systems with the aim in particular of:

- a) securing equality of treatment;
- b) determining the legislation applicable;
- c) aggregating, for the purpose of acquiring and retaining the right to benefit and of calculating the amount of benefit, of all periods taken into consideration by the national legislation of the States concerned;
- d) paying benefits to persons resident in the territories of the Member States;
- e) fostering mutual administrative assistance and co-operation between authorities and institutions.

Article 15quinquies

Mutual recognition of professional qualifications

In order to make it easier for nationals of the Member States to take up and pursue activities as workers and self-employed persons, the Member States shall take the necessary measures, as contained in Appendix 3 to Annex O and in the Protocol to Annex O on the free movement of persons between Liechtenstein and Switzerland, concerning the mutual recognition of diplomas, certificates and other evidence of formal qualifications, and the coordination of the provisions laid down by law, regulation or administrative action in the Member States concerning the taking up and pursuit of activities by workers and self-employed persons.».

30. Article 16 shall be replaced by the following:

«Chapter IX: Investment

Section I: Establishment

Article 16

Principles and scope

1. Within the framework of, and subject to, the provisions of this Convention, there shall be no restrictions on the right of establishment of companies or firms, formed in accordance with the law of a Member State and having their registered office, central administration or principal place of business in the territory of the Member States. This shall also apply to the setting up of agencies, branches or subsidiaries by companies or firms of any Member State established in the territory of any other Member State. The right of establishment shall include the right to set up, acquire and manage undertakings, in particular companies or firms within the meaning of paragraph 2, under the conditions laid down for its own undertakings by the law of the Member State where such establishment is effected, subject to the provisions set out hereafter.
2. For the purposes of this Chapter:
 - a) «subsidiary» of a company shall mean a company which is effectively controlled by the first company;
 - b) «companies or firms» shall mean companies or firms constituted under civil or commercial law, including co-operative societies, and other legal persons governed by public or private law, save for those which are non-profit-making; in order to be considered as a company or firm of a Member State, the company or firm shall have a real and continuous link with the economy in that Member State.
3. Annexes P to S contain specific provisions and exemptions regarding the right of establishment. The Member States shall endeavour to eliminate gradually remaining discriminations which they may maintain in accordance with Annexes P to S. The Member States agree to review the present provision, including its Annexes, within two years after the entry into force of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association of 21 June 2001 with a view to reducing, and ultimately eliminating, the remaining restrictions.
4. From the date of entry into force of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association of 21 June 2001, neither Member State shall adopt new, or more, discriminatory measures as regards the establishment and operation of companies or firms of another Member State, in comparison with the treatment accorded to its own companies or firms.
5. In sectors covered by an exemption as contained in Annexes P to S, each Member State shall accord to companies or firms of another Member State treatment no less favourable than that accorded to companies or firms of third parties other than the European Community. As regards any new agreements concluded between any Member State and the European Community, the Member States further undertake to extend to each

other, on the basis of reciprocity, the benefits of such agreements, subject to a decision by the Council.

6. The right of establishment in the field of road, rail and air transport shall be governed by the provisions of Article 16ter and Annexes T and U, subject to the specific provisions and exemptions set out in Annex P and Q.
7. The right of establishment of natural persons shall be governed by the provisions of Article 15ter, Annex O and the Protocol to Annex O on movement of persons between Liechtenstein and Switzerland.

Article 16.1

National treatment

1. Within the scope of application of this Chapter, and without prejudice to any special provisions contained herein:
 - a) Member States shall grant treatment no less favourable than that accorded to their own companies or firms;
 - b) each Member State may regulate the establishment and operation of companies or firms on its territory, in so far as these regulations do not discriminate against companies or firms of the other Member States in comparison to its own companies or firms.
2. The provisions of this Article do not preclude the application by a Member State of particular rules concerning the establishment and operation in its territory of branches and agencies of companies of another Member State not incorporated in the territory of the first Member State, which are justified by legal or technical differences between such branches and agencies as compared to branches and agencies of companies incorporated in its territory. The difference in treatment shall not go beyond what is strictly necessary as a result of such legal or technical differences.

Article 16.2

Financial market regulation

1. In respect of financial services, this Chapter does not prejudice the right of the Member States to adopt measures necessary for prudential grounds in order to ensure the protection of investors, depositors, policy holders, or persons to whom a fiduciary duty is owed, or to ensure the integrity and stability of the financial system. These measures shall not discriminate against companies or firms of the other Member States in comparison to its own companies or firms.
2. Nothing in this Chapter shall be construed to require a Member State to disclose information relating to the affairs and accounts of individual customers or any confidential or proprietary information in the possession of public entities.

Article 16.3

Recognition

1. A Member State may enter into an agreement or arrangement with a particular State providing for the recognition of standards, criteria for authorization, licensing or certification of service suppliers, in which case it shall offer adequate opportunity for any other Member State to negotiate its accession to such an agreement or arrangement or to negotiate comparable ones with it.
2. Where a Member State accords recognition as provided for in paragraph 1 autonomously, it shall afford adequate opportunity for any other Member State to demonstrate that experience, licences or certifications obtained or requirements met in that other Member State's territory should be recognised.
3. A Member State shall not accord recognition in a manner which would constitute a means of discrimination between countries in the application of its standards or criteria for the authorisation, licensing or certification of service suppliers, or a disguised restriction to establishment in the services sector.

Article 16.4

Exceptions

1. The provisions of this Chapter shall not apply, so far as any given Member State is concerned, to activities which in that Member State are connected, even occasionally, with the exercise of official authority.
2. The provisions of this Chapter and measures taken in pursuance thereof shall not prejudice the applicability of provisions laid down by law, regulation or administrative action providing for special treatment for foreign companies or firms on grounds of public policy, public security, public health or the environment.
3. Subject to the requirement that such measures are not applied in a manner which would constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination between States where like conditions prevail, or a disguised restriction on trade in services, nothing in this Convention shall be construed to prevent the adoption or enforcement by any Member State of measures:
 - a) inconsistent with Article 16.1, provided that the difference in treatment is aimed at ensuring the equitable or effective ¹³⁾ imposition or collection of direct taxes in respect of services or service suppliers of other Member States;
 - b) inconsistent with paragraph 5 of Article 16, provided that the difference in treatment is the result of an agreement on the avoidance of double taxation or provisions on the avoidance of double taxation in any other international agreement or arrangement by which the Member State is bound.

Section II: Capital movement

Article 16.5

1. Within the framework of this Chapter, there shall be no restrictions between the Member States on the movement of capital relating to the establishment in another Member State's territory of a company or firm of that Member State.
2. The movement of capital not relating to establishment between the Member States shall be ensured in accordance with the international agreements to which they are parties.
3. The Member States agree to review the present provision within two years after the entry into force of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association of 21 June 2001 in order to broaden the scope of, and ultimately eliminate the remaining restrictions to, the movement of capital.».

31. The following Chapter shall be inserted after Article 16:

«Chapter X: Trade in services

Article 16bis

Principles and scope

1. Within the framework of, and subject to, the provisions of this Convention, there shall be no restrictions on the right to supply services within the territory of the Member States in respect of natural persons, companies or firms of Member States who are established in a Member State other than that of the natural person, company or firm for whom the services are intended.
2. For the purposes of this Chapter, services shall be considered to be «services» within the meaning of this Convention where they are normally supplied for remuneration
 - a) from the territory of one Member State into the territory of another Member State;

¹³⁾ Measures that are aimed at ensuring the equitable or effective imposition or collection of direct taxes include measures taken by a Member under its taxation system which:(i) apply to non-resident service suppliers in recognition of the fact that the tax obligation of non-residents is determined with respect to taxable items sourced or located in the Member State's territory; or(ii) apply to non-residents in order to ensure the imposition or collection of taxes in the Member State's territory; or(iii) apply to non-residents or residents in order to prevent the avoidance or evasion of taxes, including compliance measures; or(iv) apply to consumers of services supplied in or from the territory of another Member State in order to ensure the imposition or collection of taxes on such consumers derived from sources in the Member State's territory; or(v) distinguish service suppliers subject to tax on worldwide taxable items from other service suppliers, in recognition of the difference in the nature of the tax base between them; or(vi) determine, allocate or apportion income, profit, gain, loss, deduction or credit of resident persons or branches, or between related persons or branches of the same person, in order to safeguard the Member State's tax base. Tax terms or concepts in paragraph 3(a) of Article 16.4 and in this footnote are determined according to tax definitions and concepts, or equivalent or similar definitions and concepts, under the domestic law of the Member State taking the measure.

- b) in the territory of a Member State to the service consumer of another Member State in accordance with paragraph 7 below;
 - c) by service supplier of a Member State, through presence of natural persons of that Member State in the territory of another Member State in accordance with paragraph 7 below.
- 3. Annexes P to S contain specific provisions and exemptions regarding the right to supply services. The Member States shall endeavour to eliminate gradually remaining discriminations which they may maintain in accordance with Annexes P to S. The Member States agree to review the present provision, including its Annexes, within two years after the entry into force of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association of 21 June 2001 with a view to reducing, and ultimately eliminating, the remaining restrictions.
- 4. From the date of entry into force of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association of 21 June 2001, neither Member State shall adopt new, or more, discriminatory measures as regards services or service suppliers of another Member State, in comparison with the treatment accorded to its own like services or service suppliers.
- 5. In sectors covered by an exemption as contained in Annexes P to S, each Member State shall accord to services or service suppliers of another Member State treatment no less favourable than that accorded to like services or service suppliers of third parties other than the European Community. As regards any new agreements concluded between any Member State and the European Community, the Member States further undertake to extend to each other, on the basis of reciprocity, the benefits of such agreements, subject to a decision by the Council.
- 6. The right to supply services in the field of road, rail and air transport shall be governed by the provisions of Article 16ter and Annexes T and U, subject to the specific provisions and exemptions set out in Annex Q.
- 7. The supply or consumption of services by natural persons as provided for in paragraphs 2(b) and (c) shall be governed by the relevant provisions of Article 15ter, Annex O and the Protocol to Annex O on movement of persons between Liechtenstein and Switzerland, in accordance with the principles set out hereinafter.

Article 16bis.1

National treatment

Within the scope of application of this Chapter, and without prejudice to any special provisions contained herein:

- a) Member States shall grant treatment no less favourable than that accorded to their own natural persons, companies or firms providing services;
- b) each Member State may regulate services activities within its territory in so far as these regulations do not discriminate against natural persons, companies or firms of the other Member States in comparison to its own natural persons, companies or firms.

Article 16bis.2

Financial market regulation

1. In respect of financial services, this Chapter does not prejudice the right of the Member States to adopt measures necessary for prudential grounds in order to ensure the protection of investors, depositors, policy holders, or persons to whom a fiduciary duty is owed, or to ensure the integrity and stability of the financial system. These measures shall not discriminate against natural persons, companies or firms of the other Member States in comparison to its own natural persons, companies or firms.
2. Nothing in this Chapter shall be construed to require a Member State to disclose information relating to the affairs and accounts of individual customers or any confidential or proprietary information in the possession of public entities.

Article 16bis.3

Recognition

1. The mutual recognition between the Member States of diplomas, certificates and other evidence of formal qualifications, and the coordination of the provisions laid down by law, regulation or administrative action in the Member States concerning the taking up and pursuit of activities by natural persons, shall be governed by the relevant provisions of Article 15quinquies, Annex O and Appendix 3 thereto and the Protocol to Annex O on movement of persons between Liechtenstein and Switzerland.
2. A Member State may enter into an agreement or arrangement with a particular State providing for the recognition of standards, criteria for authorization, licensing or certification of service suppliers, in which case it shall offer adequate opportunity for any other Member State to negotiate its accession to such an agreement or arrangement or to negotiate comparable ones with it.
3. Where a Member State accords recognition as provided for in paragraph 2 autonomously, it shall afford adequate opportunity for any other Member State to demonstrate that experience, licences or certifications obtained or requirements met in that other Member State's territory should be recognised.
4. A Member State shall not accord recognition in a manner which would constitute a means of discrimination between countries in the application of its standards or criteria for the authorisation, licensing or certification of service suppliers, or a disguised restriction to trade in services.

Article 16bis.4

Exceptions

1. The provisions of this Chapter shall not apply, so far as any given Member State is concerned, to activities which in that Member State are connected, even occasionally, with the exercise of official authority.

2. The provisions of this Chapter and measures taken in pursuance thereof shall not prejudice the applicability of provisions laid down by law, regulation or administrative action providing for special treatment of foreign service suppliers on grounds of public policy, public security, public health or the environment.
3. Subject to the requirement that such measures are not applied in a manner which would constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination between States where like conditions prevail, or a disguised restriction on trade in services, nothing in this Convention shall be construed to prevent the adoption or enforcement by any Member State of measures:
 - a) inconsistent with Article 16bis.1, provided that the difference in treatment is aimed at ensuring the equitable or effective ¹⁴⁾ imposition or collection of direct taxes in respect of services or service suppliers of other Member States;
 - b) inconsistent with paragraph 5 of Article 16bis, provided that the difference in treatment is the result of an agreement on the avoidance of double taxation or provisions on the avoidance of double taxation in any other international agreement or arrangement by which the Member State is bound.

Article 16bis.5

Public procurement

Nothing in this Chapter shall be construed to impose any obligations with respect to public procurement.».

¹⁴⁾ Measures that are aimed at ensuring the equitable or effective imposition or collection of direct taxes include measures taken by a Member under its taxation system which:(i) apply to non-resident service suppliers in recognition of the fact that the tax obligation of non-residents is determined with respect to taxable items sourced or located in the Member State's territory; or(ii) apply to non-residents in order to ensure the imposition or collection of taxes in the Member State's territory; or(iii) apply to non-residents or residents in order to prevent the avoidance or evasion of taxes, including compliance measures; or(iv) apply to consumers of services supplied in or from the territory of another Member State in order to ensure the imposition or collection of taxes on such consumers derived from sources in the Member State's territory; or(v) distinguish service suppliers subject to tax on worldwide taxable items from other service suppliers, in recognition of the difference in the nature of the tax base between them; or(vi) determine, allocate or apportion income, profit, gain, loss, deduction or credit of resident persons or branches, or between related persons or branches of the same person, in order to safeguard the Member State's tax base. Tax terms or concepts in paragraph 3(a) of Article 16.4 and in this footnote are determined according to tax definitions and concepts, or equivalent or similar definitions and concepts, under the domestic law of the Member State taking the measure.

32. The following Article shall be inserted after Article 16bis:

«Article 16ter

Transport

The Member States shall liberalise the access to each other's transport markets for the carriage of passengers and goods by road, rail and air in accordance with the provisions set out in Annex T and Annex U respectively.».

33. Article 17 shall be replaced by the following:

«Chapter XI: Dumping

Article 17

Anti-dumping measures, countervailing duties and measures against illicit commercial practices attributable to third countries shall not be applied in relations between the Member States.».

34. The following Chapter shall be inserted after Article 17:

«Chapter XII: Public procurement

Article 17bis

1. The Member States reaffirm their rights and obligations under the WTO Agreement on Government Procurement (GPA). Under this Convention, the Member States broaden the scope of their commitments under the WTO Government Procurement Agreement with an aim to pursue liberalisation in public procurement markets in accordance with Annex V.
2. To this effect, the Member States shall secure non-discriminative, transparent and reciprocal access to their respective public procurement markets and shall ensure open and effective competition based on equal treatment.».

35. The following Chapter shall be inserted after Article 17bis:

«Chapter XIII: Current payments

Article 17ter

Current payments connected with the movement of goods, persons, services or capital as defined in Article 16.5 between Member States within the framework of the provisions of this Convention shall be free of all restrictions.».

36. Article 18 shall be replaced by the following Chapter:

«Chapter XIV: Exceptions and safeguards

Article 18

Security exceptions

Nothing in this Convention shall prevent a Member State from taking any measures:

- a) which it considers necessary to prevent the disclosure of information contrary to its essential security interests;
- b) which relate to the production of, or trade in, arms, munitions and war materials or other products or services indispensable for defence purposes or to research, development or production indispensable for defence purposes, provided that such measures do not impair the conditions of competition in respect of products or services not intended for specifically military purposes;
- c) which it considers essential to its own security in the event of serious internal disturbances affecting the maintenance of law and order, in time of war or serious international tension constituting threat of war or in order to carry out obligations it has accepted for the purpose of maintaining peace and international security.».

37. Article 19 shall be deleted.

38. Article 20 shall be replaced by the following:

«Safeguard measures

Article 20

1. If serious economic, societal or environmental difficulties of a sectorial or regional nature liable to persist are arising, a Member State may unilaterally take appropriate measures under the conditions and procedures set out in Article 20bis.
2. Such safeguard measures shall be restricted with regard to their scope and duration to what is strictly necessary in order to remedy the situation. Priority shall be given to such measures as will least disturb the functioning of this Convention.
3. The safeguard measures shall apply with regard to all Member States.
4. This Article is without prejudice to the application of specific safeguard provisions set out in the Annexes to this Convention or of special safeguard measures in accordance with Article 5 of the WTO Agreement on Agriculture.

Article 20bis

1. A Member State which is considering taking safeguard measures under Article 20 shall, without delay, notify the other Member States through the Council and shall provide all relevant information.

2. The Member States shall immediately enter into consultations in the Council with a view to finding a commonly acceptable solution.
3. The Member State concerned may not take safeguard measures until one month has elapsed after the date of notification under paragraph 1, unless the consultation procedure under paragraph 2 has been concluded before the expiration of the stated time limit. When exceptional circumstances requiring immediate action exclude prior examination, the Member State concerned may apply forthwith the protective measures strictly necessary to remedy the situation.
4. The Member State concerned shall, without delay, notify the measures taken to the Council and shall provide all relevant information.
5. The safeguard measures taken shall be the subject of consultations in the Council every three months from the date of their adoption with a view to their abolition before the date of expiry envisaged, or to the limitation of their scope of application.

Each Member State may at any time request the Council to review such measures.».

39. Article 21 shall be deleted.

40. Article 22 shall be deleted.

41. Article 23 shall be deleted.

42. Article 24 shall be deleted.

43. Article 25 shall be deleted.

44. Article 26 shall be deleted.

45. Article 29 shall be deleted.

46. Article 30 shall be replaced by the following Chapter:

«Chapter XV: Economic and monetary policy co-operation

Article 30

The Member States shall exchange views and information concerning the implementation of this Convention and the impact of the integration on economic activities and on the conduct of economic and monetary policies. Furthermore, they may discuss macro-economic situations, policies and prospects. This exchange of views and information shall take place on a non-binding basis.».

47. Article 31 shall be deleted.

48. The following title shall be inserted before Article 32:

«Chapter XVI: Institutional provisions»

49. Article 32 shall be replaced by the following:

«Article 32

The Council

1. It shall be the responsibility of the Council:
 - a) to exercise such powers and functions as are conferred upon it by this Convention;
 - b) to decide on amendments to this Convention in accordance with the provisions herein;
 - c) to supervise the application of this Convention and keep its operation under review;
 - d) to consider whether further action should be taken by Member States in order to promote the attainment of the objectives of the Association;
 - e) to facilitate the establishment of closer links with other States and unions of States;
 - f) to seek to establish such relationships with other international organisations as may facilitate the attainment of the objectives of the Association;
 - g) to negotiate trade and co-operation agreements between the Member States and any other State, union of States or international organisation;
 - h) to endeavour to resolve disputes that may arise regarding the interpretation or application of this Convention; and
 - i) to consider any other matter that may affect the operation of this Convention.
2. Each Member State shall be represented in the Council and shall have one vote.
3. The Council may decide to set up such organs, committees and other bodies, as it considers necessary to assist it in accomplishing its tasks. These organs, committees and other bodies are listed in Annex W.
4. In exercising its responsibility under this Article, the Council may take decisions, which shall be binding on all Member States, and may make recommendations to Member States.
5. Decisions and recommendations of the Council shall be made by unanimous vote, except in so far as this Convention provides otherwise. Decisions or recommendations shall be regarded as unanimous unless any Member State casts a negative vote. Decisions and recommendations which are to be made by majority vote require the affirmative vote of three Member States.
6. If the number of the Member States changes, the Council may decide to amend the number of votes required for decisions and recommendations which are to be made by majority vote.».

50. Article 33 shall be deleted.

51. Article 36 shall be deleted.

52. The following Chapter shall be inserted:

«Chapter XVII: Consultations and dispute settlement

Article 36bis

Scope

The provisions of this Chapter shall apply to any matter arising from this Convention, unless otherwise specified in this Convention.

Article 36ter

Consultations

1. The Member States shall at all times endeavour to agree on the interpretation and application of this Convention, and shall make every attempt through co-operation and consultations to arrive at a mutually satisfactory resolution of any matter that might affect its operation.
2. Any Member State may bring any matter which concerns the interpretation or application of this Convention before the Council. The Council shall be provided with all information which might be of use in making possible an in-depth examination of the situation, with a view to finding an acceptable solution. To this end, the Council shall examine all possibilities to maintain the good functioning of the Convention.
3. A meeting of the Council shall be held within 30 days from the receipt of the request for consultations.

Article 36quater

Arbitration

1. In case a Member State considers that a measure applied by another Member State violates the Convention and the matter has not been resolved within 45 days after consultations have been held pursuant to Article 36ter, such matter may be referred to arbitration by one or more Member States parties to the dispute by means of a written notification addressed to the Member State complained against. A copy of this notification shall be communicated to all Member States so that each may determine whether it has a substantial interest in the matter. Where more than one Member State requests the submission to an arbitration tribunal of a dispute with the same Member State relating to the same question a single arbitration tribunal should be established to consider such disputes whenever feasible.
2. A Member State which is not a party to the dispute, on delivery of a written notice to the disputing Member States, shall be entitled to make written submissions to the arbitration tribunal, receive written submissions of the

- disputing Member States, attend all hearings and make oral submissions.
3. The award of the arbitration tribunal shall be final and binding upon the Member States parties to the dispute and shall be complied with promptly.
 4. The establishment and functioning of the arbitration tribunal and the implementation of arbitral awards are governed by the rules set out in Annex X.».

53. The following title shall be inserted before Article 37:

«Chapter XVIII: General provisions»

54. Article 37 shall be replaced by the following:

«Article 37

Obligations under other international agreements

1. Nothing in this Convention shall be regarded as exempting any Member State from obligations which it has undertaken by virtue of agreements with third States or multilateral agreements to which they are parties.
2. This Convention shall be without prejudice to the rules applicable to Member States governed by the Agreement on the European Economic Area, the Nordic co-operation and the regional union between Switzerland and Liechtenstein.».

55. The following Article shall be inserted after Article 37:

«Article 37bis

Rights and obligations of the Member States

The Member States shall take all appropriate measures, whether general or particular, to ensure fulfilment of the obligations arising out of this Convention. They shall abstain from any measure which could jeopardize the attainment of the objectives of this Convention.».

56. The following Article shall be inserted after Article 37bis:

«Article 37ter

Transparency

1. The Member States shall publish their laws, or otherwise make publicly available their laws, regulations, procedures and administrative rulings and judicial decisions of general application as well as the international agreements which may affect the operation of this Convention.
2. The Member States shall promptly respond to specific questions and provide, upon request, information to each other on matters referred to in paragraph 1.».

57. The following Article shall be inserted after Article 37ter:

«Article 37quater

Confidentiality

The representatives, delegates and experts of the Member States, as well as officials and other servants acting under this Convention shall be required, even after their duties have ceased, not to disclose information of the kind covered by the obligation of professional secrecy, in particular information about undertakings, their business relations or their cost components.».

58. Article 38 shall be replaced by the following:

«Article 38

Annexes

1. The Annexes, Appendices and Protocols to this Convention shall form an integral part of it.
2. The Annexes to this Convention are the following ¹⁵⁾:

Annex B	on Rules of Origin
Annex D	List of agricultural goods and goods processed from agricultural raw materials referred to in paragraph 1 of Article 11bis
Annex Dbis	List of tariff concessions to agricultural products
Annex F	Territorial application
Annex H	Procedure for the provision of information in the field of technical regulations and of rules on Information Society services
Annex I	on mutual administrative assistance in customs matters
Annex J	Seeds
Annex K	Organic agriculture
Annex L	Sanitary and phytosanitary measures
Annex M	Mutual recognition in relation to conformity assessment
Annex N	Intellectual property rights
Annex O	Free movement of persons
Annex P	Reservations by Iceland on investment and services
Annex Q	Reservations by Liechtenstein on investment and services
Annex R	Reservations by Norway on investment and services
Annex S	Reservations by Switzerland on investment and services
Annex T	Land transport
Annex U	Air transport
Annex V	Public procurement

¹⁵⁾ Merknad: Disse vedleggene finnes som vedlegg til den konsoliderte versjonen av den reviderte EFTA-konvensjonen, som er trykt i et særskilt vedlegg til denne proposisjonen.

Annex W	Organs, committees and other bodies set up by the Council
Annex X	Arbitration.

The Council may decide to amend the provisions of this paragraph.

1. The Council may decide to amend Annexes B, D, H, W and X, as well as the Appendices to Annexes J, K, O, T, U and V, unless otherwise provided in the Annexes.
2. The Committee established under Annex M may decide to amend Article 4 of that Annex as well as Appendices 1 and 2 thereto. It shall inform the Council of its decision-making.».

59. In Article 39, the following paragraph shall be added:

«3. The Council may decide to amend the provisions of this Article.».

60. In Article 41, the following paragraph shall be added:

«3. Any State acceding to this Convention shall apply to become a party to the free trade agreements between the Member States on the one hand and third states, unions of states or international organisations on the other.».

61. Article 42 shall be replaced by the following:

«Article 42

Withdrawal

1. Any Member State may withdraw from this Convention provided that it gives twelve months' notice in writing to the Depositary, which shall notify all other Member States.
2. Before the withdrawal takes effect, the Member States shall agree on appropriate arrangements and equitable cost-sharing relating to the withdrawal.».

62. Article 43 shall be replaced by the following:

«Article 43

Territorial application

This Convention shall apply to the territories of the Member States except as provided for in Annex F.».

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

63. Article 44 shall be replaced by the following:

«Article 44

Amendment

Except as otherwise provided for in this Convention, an amendment to the provisions of this Convention shall be subject to a decision of the Council which shall be submitted to the Member States for acceptance in accordance with their internal legal requirements. It shall enter into force, unless otherwise provided, on the first day of the second month following the deposit of the instruments of acceptance by all Member States with the Depositary, which shall notify all other Member States.».

64. The following shall be added after the final clause:

«AMENDED at Vaduz this 21 st day of June, 2001,
in a single authentic copy in the English language, which shall be deposited with the Government of Norway.».

65. Annex A shall be deleted.

66. Annex C shall be deleted.

67. Annex Dbis as set out in Annex I to this Agreement shall be added to the Convention.

68. Annex E shall be deleted.

69. Annex G shall be deleted.

70. Annex J as set out in Annex II to this Agreement shall be added to the Convention.

71. Annex K as set out in Annex III to this Agreement shall be added to the Convention.

72. Annex L as set out in Annex IV to this Agreement shall be added to the Convention.

73. Annex H to the Convention shall be replaced by the Annex set out in Annex V to this Agreement.

74. Annex M as set out in Annex VI to this Agreement shall be added to the Convention.

75. Annex N as set out in Annex VII to this Agreement shall be added to the Convention.

76. Annex O as set out in Annex VIII to this Agreement shall be added to the Convention.

77. Annex P as set out in Annex IX to this Agreement shall be added to the Convention.

78. Annex Q as set out in Annex X to this Agreement shall be added to the Convention.

79. Annex R as set out in Annex XI to this Agreement shall be added to the Convention.

80. Annex S as set out in Annex XII to this Agreement shall be added to the Convention.

81. Annex T as set out in Annex XIII to this Agreement shall be added to the Convention.

82. Annex U as set out in Annex XIV to this Agreement shall be added to the Convention.

83. Annex V as set out in Annex XV to this Agreement shall be added to the Convention.

84. Annex W as set out in Annex XVI to this Agreement shall be added to the Convention.

85. Annex X as set out in Annex XVII to this Agreement shall be added to the Convention.

86. Annex F to the Convention shall be replaced by the Annex set out in Annex XVIII to this Agreement.

Article 2

Consolidation of the Convention

1. The articles, titles, annexes, appendices and protocols of the Convention establishing the European Free Trade Association, as amended by the provisions of this Agreement, shall be renumbered in accordance with the table of equivalence set out in Annex XIX to this Agreement, which shall form an integral part thereof.
2. The cross-references to articles, titles, annexes, appendices and protocols in the Convention establishing the European Free Trade Association shall be adapted in consequence.
3. The references to the articles, titles, annexes, appendices and protocols of the Convention establishing the European Free Trade Association contained in other instruments or acts shall be understood as references to the articles, titles, annexes, appendices and protocols of the Convention as renumbered pursuant to paragraph 1 and, respectively, to the paragraphs of the said articles.
4. The version of the Convention establishing the European Free Trade Association consolidated in accordance with paragraphs 1 to 3 shall be attached at Annex XX to this Agreement and shall form an integral part thereof. The consolidated version of the Convention contained in Annex XX shall be considered an authentic version of the Convention.

Article 3

Ratification and entry into force of this Agreement

1. This Agreement shall be ratified by the Contracting Parties in accordance with their respective internal legal requirements. The instruments of ratification shall be deposited with the Government of Norway.
2. This Agreement shall enter into force on the first day of the second month following that in which the instruments of ratification are deposited by the last signatory State to fulfil that formality.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, duly authorised thereto, have signed the present Agreement.

Done at Vaduz this 21 st day of June 2001, in a single authentic copy in the English language, which shall be deposited with the Government of Norway.

For the Republic of Iceland

For the Principality of Liechtenstein

For the Kingdom of Norway

For the Swiss Confederation

ANNEX XIX TO THE AGREEMENT AMENDING THE CONVENTION ESTABLISHING THE EUROPEAN FREE TRADE ASSOCIATION

Table of equivalence referred to in Article 2 of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association ¹⁶⁾

Main provisions

Previous numbering	New numbering
Article 1	Article 1
<i>Article 2</i>	Article 2
<i>Article 3</i>	Article 3
Article 4 - Deleted	
Article 5 - Deleted	
<i>Article 6</i>	Article 4
Article 7 - Deleted	
Article 8 - Deleted	
<i>Article 8bis</i>	Article 5
<i>Article 9</i>	Article 6
<i>Article 10</i>	Article 7
Article 11 - Deleted	
<i>Article 11bis</i>	Article 8
<i>Article 11ter</i>	Article 9
<i>Article 11quater</i>	Article 10
<i>Article 11quinquies</i>	Article 11
<i>Article 11sexies</i>	Article 12
<i>Article 12</i>	Article 13
<i>Article 12bis</i>	Article 14
<i>Article 12ter</i>	Article 15
<i>Article 13</i>	Article 16
<i>Article 14</i>	Article 17
<i>Article 15</i>	Article 18
<i>Article 15bis</i>	Article 19
<i>Article 15ter</i>	Article 20
<i>Article 15quater</i>	Article 21
Article 15quinquies	Article 22

¹⁶⁾ ¹References in *italics* indicate new, replaced or amended provisions.

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

<i>Article 16</i>	Article 23
<i>Article 16.1</i>	Article 24
<i>Article 16.2</i>	Article 25
<i>Article 16.3</i>	Article 26
<i>Article 16.4</i>	Article 27
<i>Article 16.5</i>	Article 28
<i>Article 16bis</i>	Article 29
<i>Article 16bis.1</i>	Article 30
<i>Article 16bis.2</i>	Article 31
<i>Article 16bis.3</i>	Article 32
<i>Article 16bis.4</i>	Article 33
<i>Article 16bis.5</i>	Article 34
<i>Article 16ter</i>	Article 35
<i>Article 17</i>	Article 36
<i>Article 17bis</i>	Article 37
<i>Article 17ter</i>	Article 38
<i>Article 18</i>	Article 39
Article 19 - Deleted	
<i>Article 20</i>	Article 40
<i>Article 20bis</i>	Article 41
Article 21 - Deleted	
Article 22 - Deleted	
Article 23 - Deleted	
Article 24 - Deleted	
Article 25 - Deleted	
Article 26 - Deleted	
Article 27 - Deleted	
Article 28 - Deleted	
Article 29 - Deleted	
<i>Article 30</i>	Article 42
Article 31 - Deleted	
<i>Article 32</i>	Article 43
Article 33 - Deleted	
Article 34	Article 44
Article 35	Article 45
Article 36 - Deleted	
<i>Article 36bis</i>	Article 46
<i>Article 36ter</i>	Article 47
<i>Article 36quater</i>	Article 48

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

<i>Article 37</i>	Article 49
<i>Article 37bis</i>	Article 50
<i>Article 37ter</i>	Article 51
<i>Article 37quater</i>	Article 52
<i>Article 38</i>	Article 53
<i>Article 39</i>	Article 54
Article 40	Article 55
<i>Article 41</i>	Article 56
<i>Article 42</i>	Article 57
<i>Article 43</i>	Article 58
<i>Article 44</i>	Article 59

Annexes

Previous numbering	New numbering
Annex A - Deleted	
Annex B	Annex A
Annex C - Deleted	
Annex D	Annex C
Annex Dbis	Annex D
Annex E - Deleted	
Annex F	Annex U
Annex G - Deleted	
Annex H	Annex H
Annex I	Annex B
Annex J	Annex E
Annex K	Annex F
Annex L	Annex G
Annex M	Annex I
Annex N	Annex J
Annex O	Annex K
Annex P	Annex L
Annex Q	Annex M
Annex R	Annex N
Annex S	Annex O
Annex T	Annex P
Annex U	Annex Q
Annex V	Annex R
Annex W	Annex S
Annex X	Annex T

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

FINAL ACT

The plenipotentiaries of:

THE REPUBLIC OF ICELAND,
THE PRINCIPALITY OF LIECHTENSTEIN,
THE KINGDOM OF NORWAY,
THE SWISS CONFEDERATION,
hereinafter referred to as «the EFTA States»,

meeting at Vaduz, this twenty-first day of June 2001 for the signature of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association, have adopted the following texts:

1. the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association;
2. the texts listed below which are annexed to the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association ¹⁷⁾ :

Annex I	Annex Dbis to the Convention - List of tariff concessions to agricultural products	
Annex II	Annex J to the Convention - Seeds	
Annex III	Annex K to the Convention - Organic agriculture	
Annex IV	Annex L to the Convention - Sanitary and phytosanitary measures	
Annex V	Annex H to the Convention - Procedure for the provision of information in the field of technical regulations and of rules on Information Society services	
Annex VI	Annex M to the Convention - Mutual Recognition in relation to conformity assessment	
	Appendix 1	Product sectors
	Appendix 2	General rules regarding the designation of Conformity assessment bodies
Annex VII	Annex N to the Convention - Intellectual property rights	
Annex VIII	Annex O to the Convention - Free movement of persons	
	Appendix 1	Movement of persons
	Appendix 2	Co-ordination of social security schemes
		Protocol 1
		Protocol 2
		Protocol 3
	Appendix 3	Mutual recognition of professional qualifications (diplomas, certificates and other evidence of formal qualifications)
Annex IX	Annex P to the Convention - Reservations by Iceland on investment and trade in services	
Annex X	Annex Q to the Convention - Reservations by Liechtenstein on investment and services	

¹⁷⁾ Merknad: Vedlegg XX, som inneholder den konsoliderte versjon av den reviderte EFTA-konvensjonen, er trykt som et særskilt vedlegg til denne proposisjon, inkludert vedleggene I-XVIII. Vedlegg XIX, som inneholder en samsvarstabell som omtalt i artikkel 2 (1) i endringsavtalen, er trykt som undervedlegg til hovedproposisjonen (endret tekst i kursiv).

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

Annex XI	Annex R to the Convention - Reservations by Norway on investment and services	
Annex XII	Annex S to the Convention - Reservations by Switzerland on investment and services	
Annex XIII	Annex T to the Convention - Land transport	
	Appendix 1	Applicable provisions
	Appendix 2	Rules for applying the charges provided for in Article 8
	Appendix 3	Model authorisation
	Appendix 4	Types of carriage exempt from any system of licences and from any authorisation
	Appendix 5	List of provisions contained in bilateral road transport agreements concluded between the Member States relating to the carriage of goods in triangular traffic
	Appendix 6	Rules on the weight limit and on the ban on night and Sunday driving
	Appendix 7	International carriage of passengers by coach and bus
	Appendix 8	List of provisions contained in bilateral road transport agreements concluded between the Member States relating to the granting of authorisations for the carriage of passengers in triangular traffic
	Appendix 9	List of bilateral agreements concluded between the Member States addressing in whole or in part issues falling within the scope of the Annex
	Appendix 10	Swiss frontier area
Annex XIV	Annex U to the Convention - Air transport	
	Appendix	
Annex XV	Annex V to the Convention - Public Procurement	
	Appendix 1	Production, transport or distribution of drinking water
	Appendix 2	Production, transport or distribution of electricity
	Appendix 3	Transport or distribution of gas or heat
	Appendix 4	Exploration for and extraction of oil and gas
	Appendix 5	Exploration for and extraction of coal or other solid fuels
	Appendix 6	Contracting entities in the field of railway services
	Appendix 7	Contracting entities in the field of urban railway, tramway, trolley bus or bus services
	Appendix 8	Contracting entities in the field of airport facilities
	Appendix 9	Contracting entities in the field of maritime services
	Appendix 10	Services
	Appendix 11	Construction services
	Appendix 12	Measures notified by Switzerland
	Appendix 13	Exceptions
	Appendix 14	Procurement and challenge procedures
Annex XVI	Annex W to the Convention - Organs, committees and other bodies assisting the Council	
Annex XVII	Annex X to the Convention - Arbitration	
Annex XVIII	Annex F to the Convention - List of territories to which Article 58 applies	

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

Annex XIX	Table of equivalence
Annex XX	Consolidated version of the Convention establishing the European Free Trade Association

The plenipotentiaries of the EFTA States have taken note that Liechtenstein and Switzerland have adopted a Protocol regarding the free movement of persons between Switzerland and Liechtenstein which shall form an integral part of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association and which is annexed to Annex VIII and to this Final Act.

The plenipotentiaries of the EFTA States have adopted the joint declarations listed below and annexed to this Final Act:

1. Development of law;
2. Competition;
3. Mutual recognition of conformity assessments;
4. Parallel application of Annex I (consolidated version) on mutual recognition in relation to conformity assessment with the Switzerland-EC Mutual Recognition Agreement;
5. Mutual recognition of Good Clinical Practice and inspection relating thereto;
6. Quotas for vehicles;
7. Investment protection in relation to third States.

Furthermore, the plenipotentiaries of the EFTA States have taken note of the Declaration by Norway and Switzerland on Protocol 1 to Appendix 2 to Annex K (consolidated version) on unemployment benefits which is annexed to this Final Act.

Finally, the plenipotentiaries of the EFTA States have taken note of the Corrigendum which is annexed to this Final Act ¹⁸⁾

Done at Vaduz this 21 st day of June 2001, in a single authentic copy in the English language, which shall be deposited with the Government of Norway.

For the Republic of Iceland

For the Principality of Liechtenstein

For the Kingdom of Norway

For the Swiss Confederation

PROTOCOL REGARDING THE FREE MOVEMENT OF PERSONS BETWEEN SWITZERLAND AND LIECHTENSTEIN

Switzerland and Liechtenstein, hereinafter referred to as the «Parties»,

- Having regard to the conclusion by Switzerland, Iceland and Norway, within the framework of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association, of an agreement regarding the movement of persons which is based on the Agreement between the Euro-

¹⁸⁾ Merknad: Rettelsene er innarbeidet i foreliggende versjon av avtalen.

- pean Community and its Member States on the one hand and the Swiss Confederation on the other on the free movement of persons;
- Having regard to the aim of Switzerland and Liechtenstein to conclude such an agreement as well;
 - Considering the special situation of Liechtenstein, as a result of which Liechtenstein as a Member State of the European Economic Area (EEA) has negotiated a special solution in the field of free movement of persons that is based on the Declaration of the EEA Council regarding the free movement of persons, which in turn is part of the Conclusions of the second meeting of the EEA Council of 20 December 1994 and in which the EEA Council recognises that Liechtenstein is a very small habitable area of a rural character with an exceptionally high percentage of foreign residents and workers and also has a vital interest to preserve its national identity; and considering further the Decision of the EEA Joint Committee No 191/1999 of 17 December 1999;
 - Having regard to the Joint Declaration on equal treatment between Switzerland and Liechtenstein of 2 November 1994;
 - Implementing the Declaration of the delegations of Liechtenstein and Switzerland on free movement of persons that was signed on 6 April 2001 in Geneva within the framework of the negotiations for the amendment of the EFTA Convention;

have agreed as follows:

- a) As regards point 29 (Free movement of persons) and Annex VIII of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association (Art. 20 and Annex K of the consolidated version of the EFTA Convention):

1. Principles

1.1. Liechtenstein and Switzerland agree that Liechtenstein will apply to Swiss citizens treatment equal to that applied to EEA citizens under the special solution granted to Liechtenstein in the EEA.

1.2. Liechtenstein and Switzerland agree that Switzerland will apply to Liechtenstein the provisions set out in Annex VIII of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association (Annex K of the consolidated version of the EFTA Convention).

1.3. With a view to equivalent solutions, Liechtenstein and Switzerland shall concert their corresponding regulations.

1.4. If serious economic, societal or environmental difficulties of a sectorial or regional nature liable to persist are arising, Liechtenstein and Switzerland may unilaterally take appropriate measures. Such safeguard measures shall be restricted with regard to their scope and duration to what is strictly necessary in order to remedy the situation. Priority shall be given to such measures as will least disturb the functioning of this agreement.

A Party which is considering taking safeguard measures shall, without delay, notify the other Party thereof and shall provide all relevant information. Liechtenstein and Switzerland shall immediately enter into consultations with a view to finding a mutually acceptable solution and shall inform the EFTA Council thereof. The safeguard measures may not be taken until one month has elapsed after the date of notification of such measures to the other Party, unless the consultations have been completed before the

expiration of the stated time-limit. When exceptional circumstances requiring immediate action exclude prior examination, the protective measures strictly necessary to remedy the situation may be applied forthwith.

Bilateral consultations shall take place at least every three months with a view to the abolition of safeguard measures before the date of expiry envisaged, or to the limitation of their scope of application.

If a safeguard measure taken by a Contracting Party creates an imbalance between the rights and obligations under this Protocol, each Party may towards the other Party take such proportionate rebalancing measures as are strictly necessary to remedy the imbalance. Priority shall be given to such measures as will least disturb the functioning of this agreement.

2. Implementation

2.1. After one year from the entry into force of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association, Liechtenstein will apply to Swiss citizens who are already residing in Liechtenstein treatment identical to that applied to EEA citizens residing in Liechtenstein.

2.2. At the same time, Switzerland will, in accordance with Art. 10 para. 5 set out in Annex VIII of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association (Annex K of the consolidated version of the EFTA Convention), grant the free movement of persons to Liechtenstein citizens who are already residing in Switzerland.

2.3. Within one year after the entry into force of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association, Liechtenstein and Switzerland shall agree on provisions regarding the cross-border supply of commercial services.

2.4. Within two, or at the latest three years after the entry into force of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association, Liechtenstein and Switzerland shall agree on the introduction of treatment of Swiss citizens equal to that of EEA citizens without residence in Liechtenstein and on the introduction of treatment of Liechtenstein citizens equal to that of EU-/EFTA-citizens without residence in Switzerland respectively.

a) As regards point 29 (Co-ordination of social security systems) as well as Annex VIII and Appendix 2 in Annex VIII of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association (Art. 21 and Annex K of the consolidated version of the EFTA Convention):

The provisions set out in Annex VIII (Annex K of the consolidated version of the EFTA Convention) and Appendix 2 in Annex VIII (Annex K of the consolidated version of the EFTA Convention) of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association shall apply to the relations between Switzerland and Liechtenstein.

a) As regards point 29 (Mutual recognition of diplomas) as well as Annex VIII and Appendix 3 in Annex VIII of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association (Art. 22 and Annex K of the consolidated version of the EFTA Convention):

The provisions set out in Annex VIII (Annex K of the consolidated version of the EFTA Convention) and Appendix 3 in Annex VIII (Annex K of the conso-

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg om endring av Konvensjon om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) av 4. januar 1960, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001

lided version of the EFTA Convention) of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association shall apply to the relations between Switzerland and Liechtenstein in accordance with the provisions on the movement of persons agreed upon by the Parties.

This Protocol forms an integral part of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association and will enter into force simultaneously.

Vaduz, 21 June 2001

For the

Swiss Confederation:

For the

Principality of Liechtenstein:

Declaration of the Governments of Switzerland and of Liechtenstein on further negotiations between Switzerland and Liechtenstein regarding the equal treatment of their own citizens in the other State

With regard to the provisions in points 2.1 to 2.3 of this Protocol (persons with residence in the other State), Switzerland and Liechtenstein shall examine together by the end of 2001 the legal requirements regarding the need for a regulation and with a view to elaborating an appropriate agreement between the two Parties. Thereafter, the studies for the clarification of the legal requirements regarding point 2.4 of this Protocol (persons without residence in the other State) will be initiated.

Vaduz, 21 June 2001

For the

Swiss Confederation:

For the

Principality of Liechtenstein:

DECLARATIONS

Joint Declaration

Development of law

The Member States endeavour to regularly update the Convention in order to take account of developments of the Agreement on the European Economic Area and of the bilateral agreements of 21 June 1999 between the Swiss Confederation on the one hand and the European Community and its Member States on the other. In particular, the Member States shall, within 3 months after the entry into force of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association of 21 June 2001, align the Convention to common developments of the EEA Agreement and the Swiss-EC bilateral agreements.

Joint Declaration

Competition

The Member States recognise that the provisions of Article 18 (ex Article 15) of the Convention shall not be construed so as to create any direct obligations for undertakings. They furthermore confirm that the practices referred to in Article 18 (ex Article 15) shall be interpreted in the light of the national competition laws of the Member States.

The Member States recognise the importance of co-operation on issues concerning competition law enforcement policy, such as notification, consultation and exchange of information in order to facilitate an effective application of Article 18 (ex Article 15). Where desirable, they will conclude co-operation agreements.

Joint Declaration

Mutual recognition of conformity assessments

The Member States have agreed to include provisions on mutual recognition in relation to conformity assessments in the Convention on the understanding that the arrangements made under Articles 53 and 59 of the Convention (consolidated version) and Article 10 of Annex I will not impair the good functioning of the co-operation, including as regards with the European Community, in this field. The Member States will review these arrangements if necessary.

Joint Declaration

Parallel application of Annex I (consolidated version) on mutual recognition in relation to conformity assessment with the Switzerland-EC Mutual Recognition Agreement

It is the common understanding of the Member States that the Annex shall be applied in parallel with the Agreement on the Mutual Recognition in relation to Conformity Assessment between Switzerland and the European Community.

The Member States undertake to update the Appendices to Annex I (consolidated version) not later than one month after its entry into force.

In order to avoid any doubt, the Member States confirm that for the purposes of the Annex reports, certificates, authorisations and conformity marks issued by bodies recognised under the Switzerland-EC MRA will be accepted.

Joint Declaration

Mutual recognition of Good Clinical Practice and inspections relating thereto

For medicinal products, the results of clinical trials carried out on the territory of the Member States are currently accepted for inclusion in applications for marketing authorisations and their variations or extensions. In principle, the Member States agree to continue to accept these clinical trials for the purpose of marketing authorisations applications. They agree to work towards an approximation of Good Clinical Practice, namely by implementing the current Declarations of Helsinki and Tokyo and all guidance relevant to clinical trials adopted in the framework of the International Conference on Harmonisation. However, due to legislative developments concerning inspections and authorisations of clinical trials in the European Community, detailed arrangements for the mutual recognition of the official supervision of these trials will have to be considered in the near future and laid down in a specific Chapter.

Joint Declaration

Quotas for vehicles

With respect to paragraphs 2 and 3 of Article 8, and Article 26, of Annex P (consolidated version) on land transport, the Member States declare that their arrangements will be reconsidered in the light of their experiences and needs. Switzerland will regularly forward to the Council relevant statistics and information on the actual use of such quotas.

Joint Declaration

Investment protection in relation to third States

The Member States will aim at agreeing on common guidelines in order to protect the investments of their respective investors in third States.

Declaration by Norway and Switzerland on Protocol 1 to Appendix 2 to Annex K (consolidated version) on unemployment benefits

Regarding refunding of contributions, arrangements as described in paragraph 1.2 and paragraph 1.3 of Protocol 1 to Appendix 2 to Annex K (consolidated version) to the Convention should be concluded between the labour market authorities of Norway and Switzerland before the entry into force of the Agreement amending the Convention establishing the European Free Trade Association of 21 June 2001.